

60.

Aantekeningen, oktober – december 2017

Pieter Wisse

60.1

Samenhang resp. overzicht loont. Blijven zoeken maar, dus. [Aantekening 59.45](#) is gewijd aan rechtsbijstand. Waartoe dat daar modelmatig precies leidt, doet er hier in eerste aanleg niet toe. Enkele dagen geleden stond er in de krant weer eens een artikel over persoonsgebonden budget. Over – voordelen van – abstrahering onder de noemer van informatieverkeer gesproken, m.i. gaat het in beide gevallen om gesubsidieerde bijstand. Structureel zou het dus weinig tot niets mogen uitmaken waarvoor die bijstand wordt verleend c.q. wat onderwerp van verleende zorg is. Of de zgn begunstigde dankzij subsidie geholpen wenst te worden door een advocaat of een wijkverpleger, of noem maar op door wie, steeds worden immers gestelde behoefte en voorgestelde zorgverlener(s) beoordeeld door een aparte instelling, enzovoort. Het lijkt mij veelbetekenend dat het voor rechtsbijstand de advocaat in kwestie is die namens haar/zijn cliënt de subsidieaanvraag verzorgt. Stellig acht ik zwaar meegewogen, dat op de begunstigde zelf niet gerekend kan worden voor adequate resp. voldoende uniforme administratie. Indien die veronderstelling voor rechtsbijstandsubsidie alleszins redelijk is, wat verwachten ‘we’ dan van iemand die ... blijkbaar duurzaam hulp nodig heeft, wellicht van wisselende zorgverleners, om te functioneren? Voorts telt dat de betrokken advocaat – en eventueel ook een deurwaarder - de vastgestelde vergoeding ‘direct’ betaald krijgt. Daar zit qua geldstroom de, zeg ook verder maar, cliënt dus pertinent niet tussen, zoals aanvankelijk met een toegekend pgb wèl (tja, wat nogal fraudegevoelig bleek). En over hoedanigheden gesproken, voor een zorgverzoek dat met een – toegekend – pgb gedekt zou zijn, is het wellicht een idee om dat aan de verzoeker zelf gericht te beschouwen, zij het in verschillende hoedanigheden. Ruw gezegd, x-als-patiënt richt zo’n verzoek aan x-als-pgbhouder. Gelet op het type gebeurtenis verleent iemand anders daadwerkelijk de verzochte zorg annex bijstand, maar dat is dan een middellijke deelnemer (zoals geschetst in de ontwerpreeks bestaande uit [aantekeningen 59.66, 59.67, 59.68, 59.75, 59.76 en 59.86](#)).

60.2

Omdat ik de laatste tijd weinig in het Engels schreef, en ik ook niet verwacht dat er gauw verandering in komt, heb ik toch maar een korte aflevering met Engelstalige aantekeningen gepubliceerd, zie [56. Notes, January 2016 - in progress ...](#) Eventuele verdere aantekeningen in het Engels voeg ik vooralsnog ‘gewoon’ aan die aflevering toe.

Wat volume betreft schiet ik in het Nederlands meer op, zie alweer [59. Onderzoek & correspondentie, juli - september 2017](#). Verspreid over enkele aantekeningen tref je daar de ontwerpreeks aan die ik je reeds aankondigde. De les volgens het verkeersparadigma is, uiteraard, dat een informatiekundig ontwerper vooral niet moet uitgaan van het enkele – vaak ook nog eens vermeende – perspectief van een bepaalde verkeersdeelnemer annex organisatie, laat staan dat z/hij erin moet blijven hangen. Dus in dit geval, hoezo Belastingdienst?

60.3

Je proefschrift is goed aangekomen, bedankt! Of ik bij je promotie aanwezig ben, weet ik helaas nog niet.

De titel **Archeologie van Besluitvorming** klinkt natuurlijk prachtig, maar op mijn beurt heb ik methodisch niets op met het door jou aangehaalde werk van Foucault (waarover ik [Kritiek op de mystiek van Foucaults veldwerk](#) schreef). Verder dekt die titel onder vermelding van “archeologie” jouw proefschrift m.i. slechts methodisch. Voorzover ik na, toegegeven, slechts vluchtig inkijken kan beoordelen, is het onderwerp veeleer – zoiets als – dialectiek van besluitvorming en pak je dat zgn archeologisch aan (waarbij jouw opvatting van die methode volgens mij afwijkt van wat Foucault suggereert; maar ja, dat speelt stellig voor de beoogde lezerskring van bestuurskundigen allang geen rol meer). Om je als archeoloog te presenteren vind ik wel misleidend in die zin dat juist jij intensief deelnam aan de samenleving tijdens tenminste een gedeelte van de periode van culturele productie. Met wat jij, later als het ware teruggekomen, overdrachtelijk als scherven aantreft, ben jij dus op voorhand en ongeacht documentatie sterk vertrouwd. Mede daarom heb ik er eerder bij je op aangedrongen om methodisch extra aandacht te schenken aan vooral jouw verschillende hoedanigheden (zie daarover ook mijn opmerkingen verderop). Met die empirische problematisering had je dialectiek herkenbaar(der) kunnen illustreren. Je komt er onder de noemer van reflectie deels aan tegemoet.

In de gauwigheid zag ik op p. 23 al dat je ivm het belang van context verwijst naar **Metapattern: context and time in information models**. In de literatuurlijst heb je tevens **Semiosis & Sign Exchange** opgenomen. Waar je naar het ene boek verwijst, acht ik een verwijzing naar het andere echter passender. Want daarin maak ik met de zgn semiotische enneade formeel onderscheid tussen o.a. context, situatie en, nota bene, motief. Wat jij context noemt, geldt op z'n enneadisch als situatie, zeg ook maar omstandigheden. Zeker als je feitelijk dialectiek behandelt, kom je m.i. óók niet om wisselende motieven van betrokken individuele personen (lees ook: subjecten) heen. Die aanname vermijden bestuurskundigen tot dusver echter angstvallig voor hun theorie. En dat verklaart in hun kring dan weer de populariteit van Foucault met diens formele ontkenning van het bestaan van het subject (terwijl hij van op hem gerichte persoonscultus niet vies was). Met je proefschrift bevestig je mijn indruk dat academische bestuurskundigen zich vooral braaf gedragen, te weten dienend aan politiek-bestuurlijke elite. Zolang een afwijkende mening amusement ... dient, prima, maar niemand neemt daar blijkbaar het risico om de hand te bijten die haar/hem voedt. Over allerlei (deel)onderwerpen die jij noemt, bestaat buiten zgn bestuurskunde allang veel literatuur. Ook jij blijft ‘veilig’ binnen een vooropgezet kader. Het dilemma is dat je anders je proefschrift niet goedgekeurd krijgt, maar op deze manier kan er ook niets door veranderen. (Met mijn proefschrift had ik inderdaad moeilijkheden, maar verandert evenmin ook maar iets. :-) Wel degelijk stel jij, m.i. dus terecht en in tegenspraak met Foucaults theorie, dat (p. 43) “[o]f het nu gaat over grote of kleine, belangrijke of futiele zaken, elke beslissing [...] per individu een persoonlijke afweging [is].” Haha, voor de zekerheid beweer je het zelfs dubbelop (want “per individu” is nu eenmaal “persoonlijk.” Indien je dàt tot uitgangspunt neemt, mee eens, zie ik van wat ik subjectief situationisme noem echter weinig terug in je verdere verhaal. Op p. 197 duikt nog een bewering over “multiple inclusie” op, dwz “het gegeven dat de mens in zijn gedrag niet een constant en enkelvoudig wezen is. [...] Onze gedragingen hangen af van de situatie waarin wij

ons bevinden.” Klopt precies! Jouw beschrijving, op p. 202, van de aanpak om relevante hoedanigheden te inventariseren blijft echter hangen (met een aanbeveling met algemenere strekking min of meer verstoep als voetnoot op p. 203; je begrijpt dat ik ipv zo’n “kaart” voorkeur geef aan [Metapatroon](#) :-). Maar ook als je het mij niet vraagt, vind ik dat je dáár de crux aangeeft van, zeg maar, maatschappelijk verantwoord c.q. bevorderlijk veranderen. Juist dáár lees je de vitale les (die o.a. bestuurskundigen zich veranderkundig ter harte zouden moeten nemen, als ze ertoe in staat zijn ...). Je onderstreept ‘m helaas niet (en zo, vrees ik, valt ‘ie niemand op). En als lezer blijf ik allereerst zitten met de vraag, wat er in dat geval met die inventarisatie praktisch gedaán is. Ook in je slothoofdstukken **Conclusies** en **Enkele reflecties tot slot** kom je er niet op terug resp. ga je er niet op dóór, of het moet de bezwering zijn om (p. 238) “begrip [te] tonen voor alle betrokken partijen, hen met empathie en respect tegemoet [te] treden.” Zo’n zin geeft m.i. onverminderd uitdrukking aan een verhouding waarin onwetende onderdanen afhankelijk van de gunst van welwillende overheid zijn. Daaraan doet een aanbeveling als (p. 249) “de overheid [zou] zich in de richting van de burger ontvankelijker [...] moeten opstellen” ook niets aan af. Waarom blijft dat toch zo? Volgens mij omdat burgers nog welwillend genoeg denken enz. over onwetende overheid (en ‘wij’ geen idee hebben van een beter alternatief). En die onwetende overheid allang gemanipuleerd wordt door netzo onwetende, maar zakelijk handige leveranciers (en vele academici inmiddels ook meer zakelijk dan wetenschappelijk belang dienen). Heb je overigens opzettelijk geen personenregister opgenomen? Weliswaar heb je “lijsten met de namen van de belangrijkste actoren bij [de behandelde] projecten” toegevoegd, maar daaraan ontbreken helaas nummers van pagina’s waarop je ze opvoert. En jijzelf blijft in die lijsten onvermeld, wat niet met de werkelijkheid strookt. Over dialectiek gesproken, allerlei actoren treden in wisselende hoedanigheden op. Dankzij relevante verbijzonderingen in zo’n personenregister raakt alweer beter inzichtelijk wat aan multimotivationale dynamiek pèr subject doorgaans ... ongedocumenteerd blijft en dáárom, vooruit, archeologie behoeft.

Wat ik verwarrend vind, zelfs averechts vind uitpakken, is dat je infrastructuur als meervoud beschouwt, dus “infrastructuren.” Om afwegingen over samenhang expliciet(er) te krijgen geef ik de voorkeur aan enkelvoud. Er is dus één infrastructuur, punt. Als er iets aan de infrastructuur gebeurt, heeft dat naar de aard van het gestelde enkelvoud eventueel gevolgen voor het geheel. Over (p. 192) “legitimering van de projecten” gesproken, zo is het meteen al verdacht om aanpassing van infrastructuur als een apart project te ‘doen.’ Ook heeft het geen zin om (p. 137) “verschil tussen fysieke en elektronische infrastructuren” te maken, laat staan principieel. Elke aanpassing telt (im)materiële aspecten. Voor het onlosmakelijk gehele bereik met infrastructuur moeten op resp. met eventueel gewijzigde verhoudingen gerekend zijn, nota bene tot en met zeg maar reactieve voorzieningen zoals rechtspraak (met bijbehorende handhaving van vonnissen). Door van infrastructuur in maatschappelijk enkelvoud uit te gaan, gaat de aandacht hopelijk primair uit naar de deelnemers aan maatschappelijk verkeer (dat zij door infrastructuur gefaciliteerd krijgen). Dat helpt om politici en bestuurders ‘slechts’ secundair te positioneren; zie ook [Infrastructuurkunde](#). Tja, dat zal wel neomarxistisch worden genoemd, dus allesbehalve neoliberal met bijbehorende (machts)verhoudingen en daarom onhaalbaar zijn. Nogmaals, erkenning als project is onvermijdelijk een strategie om eigen belang van een beperkt aantal

belanghebbenden te verdedigen. De schijn van doorgesloten apartheid is echter vals. Dáár gaat het dus steeds principieel mis. Jij pleit ervoor, wederom mee eens, dat (p. 236) “[d]ergelijke ondernemingen vooral niet te snel opgesloten worden in de kooiconstructies van afgebakende, dichtgetimmerde projecten met knellende regels en procedures.” Maar als je het zó stelt, en wat mij betreft dus volkomen terecht, zeg dan ajb consequent nooit ipv “niet te snel.”

Het paragraafje over (p. 238) **De toekomst van ICT** vind ik uitgesproken lamkendig. Ik pleit alweer decennia voor verkeersoriëntatie. Infrastructuur moet tevens maatschappelijk informatieverkeer faciliteren. Voor passende grondslag had je daar mooi naar **Semiosis & Sign Exchange** kunnen verwijzen. Aan overheidsprojecten ontbreekt die oriëntatie echter. Dat krijg je dus met ... projecten.

Je (p. 249) “advies [om] aan het team van [...] plannenmakers in de pre-agenderingsfase mensen [...] toe [te voegen] die [...] niet gehinderd [zijn] door al te veel inhoudelijke kennis” begrijp ik wellicht niet. Allereerst heb je volgens mij uitgelegd dat er in die fase niets ordelijk kàn verlopen; ook voor enig team, laat staan zo breed georiënteerd als je volgens mij bedoelt, bestaat dus nog geen noemer. En verder, tja, wat telt als “inhoudelijk”? Ik ben van de school dat proces inhoud volgt, dus niet andersom zoals bestuurskundigen het wellicht graag hebben (en helaas vergaand hun zin krijgen). Een strikt afzonderlijk project is dezelfde onzin als algemeen geldig sjabloon voor “besluitvormingsplanning.” Ondeskundige “gespreksleiders” kunnen een gesprek helemaal niet ... leiden. Omdat de opdrachtgevers meestal nòg minder weten, kunnen moderne procespriesters echter de valse indruk wekken van openheid (terwijl “inhoudelijke” bijdragen worden verwaarloosd of zelfs onderdrukt; zie ook [Fopvatting](#)). Ik ben het met je eens dat (p. 250) “mensen met inhoudelijke kennis [...] veelal niet de meest geschikte personen [zijn] om de door hen ontwikkelde plannen in de overlegarena te verdedigen.” Maar waaraan ligt dat? Als ik ook wat uit mijn ervaring mag putten, ik heb de indruk dat steeds meer mensen op een besluitvormende positie bang zijn als ònwetend te worden ontmaskerd. Door die angst ontgaat het ze, dat iemand met “inhoudelijke kennis” ze juist probeert te helpen. Daarvoor blind proberen besluitvormers zich met onzinnige eisen te beschermen. Een voorstel moet dan onmiddellijk begrijpelijk zijn. Stel dat het mogelijk is, dan zijn zij als besluitvormer prompt overbodig, nietwaar? Dat is ook weer niet de bedoeling. En wat zij zo vlot kùnnen begrijpen, of dat beweren te doen, heeft natuurlijk niets met de reële veranderopgave te maken (want is een misleidend verkooppraatje). Juist met infrastructurele strekking zit er principieel aan èlk voorstel onherroepelijk van alles en nog wat vast, materieel èn immaterieel. Wie ontkent dat het ingewikkeld is, zit domweg als besluitvormer op de verkeerde positie. Dàt durft een medewerker haar/zijn baas resp. een – potentiële – opdrachtnemer haar/zijn opdrachtgever echter meestal niet te zeggen.

Contraproductieve dialectiek ...

Ik hoop dat meer mensen je proefschrift serieus bestuderen en je ter discussie hun kritisch-opbouwende opmerkingen sturen.

60.4

Een wat mij betreft onverwacht interessant gesprek, prima timing door onze opdrachtgever! Wij spraken iemand die als extern medewerker aan Het Grote Project is verbonden. Dat blijkt nòg ad hoc-eriger opgezet dan ik vermoedde, maar ‘gelukkig’ begint inmiddels het ontbreken van een voorziening voor variëteit van hoedanigheden te knellen. Ik vroeg allereerst naar de, zeg maar, achtergrond van

die projectmedewerker. Wiskundige. Dus kon ik hem vervolgens ongezoeten het model volgens recursiviteit van actor voorleggen, zie [Informatieverkeer op stelselschaal](#); inderdaad begon hij er meteen de ene oplossing voor allerlei aldaar tot dusver onoplosbaar geachte problemen in te herkennen (en er zijn er nog veel meer waar ze nog helemaal niet aan gedacht hebben). De vragen zijn uiteraard of hij ná dit gesprek ook binnen Het Grote Project zijn nek ervoor durft uit te steken, zo ja, of hij daar serieus genoeg genomen wordt, enzovoort. Maar onze opdrachtgever heeft daar nu een alweer duidelijker mikpunt, en dan is hij niet te houden. :-)

60.5

Enkele jaren geleden, in 2012, heb ik Metapatroon bij Forum Standaardisatie (FS) voorgesteld als standaard. Dat voorstel is zonder inhoudelijke beoordeling afgewezen. Althans, als reden kreeg ik slechts meegedeeld dat FS zich domweg niet bekommert om zulke modelleermethoden. Zie verder [Metapatroon op de lijst!](#) voor toenmalige correspondentie.

Hmm, de werkelijke reden voor prompte afwijzing, uiteraard door FS onuitgesproken gebleven, lijkt mij mijn klacht over consortium Essence waarvan (B)FS als één van twee initiatiefnemers optrad; zie verder de beide delen van **Zwartboek consortium E.** (1: [Hoofd op hol](#) en 2: [Met klachten over integriteit enzovoort moet je blijkbaar geen haast hebben](#)).

Of herhaling van dat voorstel nu wèl kans heeft? Nog afgezien van ongewenste confrontatie met hun fiasco met het Essence-consortium, vermoed ik helaas dat de FS-leden en medewerkers van ondersteunend bureau (BFS) onverminderd niet of, vooruit, nauwelijks beseffen dat zgn standaarden voor, zeg maar, techniek niets helpen resp. prompt zelfs averechts uitpakken zonder – voorrang voor – adequate borging van reële variëteit van betekenissen. En borging vergt uiteraard een passende methode. Tja, onmisbaar zijn dan ook en vooral kundige ontwerpers; om die reden heb ik FS eerder tevens voorgesteld om – ontwikkeling van – relevante opleiding te bevorderen. Maar, nee ... Inderdaad, ook dat voorstel verdient dus noodzakelijkerwijs herhaling. Vooralsnog beperk ik me echter – wederom – tot een poging voor erkenning door Forum Standaardisatie (FS) van Metapatroon als standaard voor methode voor modelleeropgaven op stelselschaal. Dat lijkt me onhaalbaar genoeg ... Met verwijzing naar beweringen in enige documenten over Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) acht ik het zeker een nieuwe poging waard. (Want) indien FS nu niet instemt, stellen ze feitelijk dat die 'eisen' van DSO irrelevant e.d. zijn.

60.6

onderwerp: aanmelding Metapatroon als standaard (herhaling)

Ditmaal mede gelet op de, nota bene, expliciet gestelde standaardisatiebehoefte mbt Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) **verzoek ik Forum Standaardisatie (FS) opnieuw formeel, hierbij via jou als hoofd Bureau FS, om Metapatroon op de lijst met standaarden te plaatsen.**

Zo beknopt mogelijk som ik graag argumenten op ontleend aan een drietal strategische DSO-documenten.

1. In [Visie](#) (DSO, versie 1.0, 10 november 2016, p. 26) staat als een "uitgangspunt" vermeld:

standaardisatie op het gebied van informatiemodellering [en] semantiek

2. Vooralsnog algemeen vóór standaardisatie van modelleermethode pleit tevens [Gloobaal Programma van Eisen](#) (DSO, versie 1.0, 10 november 2016, p. 11):

Er dienen tenminste standaarden [...] te zijn voor [...] het vastleggen van de betekenis van gegevens [resp.] samenhang van gegevens.

3. In [Doelarchitectuur](#) (DSO, versie 2.0, 10 november 2016, p. 44) staat de voornaamste eigenschap van de noodzakelijke modelleermethode nader geschetst:

Een belangrijke randvoorwaarde voor het goed kunnen functioneren van het digitaal stelsel is kenbaarheid van de betekenis van de gebruikte gegevens in hun context (semantiek). In de praktijk worden verschillende begrippenkaders gebruikt in bijvoorbeeld wetgeving, omgevingsplannen, basisregistraties en het dagelijks leven. [...] Het gevolg daarvan is een gebrek aan interoperabiliteit en herbruikbaarheid van gegevens voor de verschillende systemen en voorzieningen. Om dit op te lossen [...] is h]et contextueel modelleren en vastleggen van gegevens [...] een voorwaarde voor een gestructureerde informatievoorziening. De vorm waarin dat gebeurt, het informatiemodel, wordt centraal bepaald. [Nogmaals, h]et is daarbij van belang dat de onderlinge samenhang en betekenis van de gegevens binnen een bepaalde context wordt beschreven. Dit gebeurt met behulp van informatiemodellen. [...] Voor het digitaal stelsel is het van groot belang dat alle informatiemodellen op dezelfde manier beschreven worden, volgens een nog vast te stellen standaard.

Zelfs uniek kenmerkend voor Metapatroon is nu juist stelselmatige contextuele verbijzondering. Daarvan heeft FS zich met, naar nu blijkt, vooruitziende blik reeds terdege overtuigd door facilitering van enkele modelleercasussen en evaluaties, zie vooral – aanbevelingen uit – het eigen (!) rapport [Semantiek op stelselschaal](#) (Forum Standaardisatie, 19 juni 2009).

De behoefte aan, zoals dus thans door/voor DSO geformuleerd, "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren" is alom aan de orde. Zo staat de S in DSO weliswaar voor stelsel, maar op zijn beurt moet DSO uiteraard passen resp. opgaan in een nóg weer ruimer stelsel voor maatschappelijk informatieverkeer. Op die schaal is voorts openheid voor gepaard aan beheersbaarheid van veranderlijkheid van betekenissen inclusief samenhang cruciaal en dat biedt Metapatroon eveneens.

In het belang dat FS dient van passende voor infrastructuur voor àlle deelnemers aan maatschappelijk informatieverkeer vertrouw ik er daarom op, dat **Forum Standaardisatie 1. de noodzaak erkent van een standaard voor stelselmatige informatiemodellering en 2. Metapatroon als modelleermethode met consequente voorziening voor stelselmatige contextuele verbijzondering plaatst in de lijst met standaarden.**

Naar je spoedigste antwoord volgens netzo opbouwend perspectief kijk ik uit.

[emailbericht dd. 16 oktober 2017 aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie]

60.7

Nee, ik heb bij dit verzoek aan FS – nog – géén medewerker(s) van het ministerie van I&M betrokken. Zachtjes gezegd vind ik het merkwaardig dat tijdens enkele gesprekken die ik daar samen met Martijn Houtman dit voorjaar had, de I&M-medewerker – waarvan het hernieuwde contact nota bene uitgegaan was – met geen woord verwees naar die nota bene eerder verschenen DSO-documenten (die ik pas een week geleden op het spoor kwam) , laat staan specifiek naar de m.i. relevante passages over "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren." Indien hij er niets van wist, gaat er daar van alles mis. Of wist hij het

wèl resp. schreef hij zelfs die passages? Hoe dan ook klopt het niet. Nou ja, laat Forum Standaardisatie maar contact met I&M opnemen. Of is dat wederom vergeefse hoop?

60.8

Onderstaand stuur ik je afschrift van een verzoek aan Forum Standaardisatie (FS) om Metapatroon op de FS-lijst met standaarden te plaatsen. Volgens FS moeten dat zgn open standaarden zijn.

Tja, wat is open? Metapatroon bevordert eenduidige ordening van veranderlijk samenhangende betekenisverschillen. Als dat niet open is ...

Graag laat ik aan jou ter beoordeling, of je het nuttig vindt om dit afschrift eventueel dóór te sturen en, zo ja, aan wie. (Want) terecht kan je stellen, over o.a. landelijke consolidatie, referentiegegevens, hoedanigheden, autorisatie en innovatie gesproken (en dat allemaal uiteraard in ... samenhang), dat jij met stelselmatige modellering c.q. toepassing al veel verder bent.

60.9

Dank je wel voor je opmerkingen! Het ministerie van I&M c.s. heeft met de drie DSO-rapporten van november 2016 de metafoor van Laan van de Leefomgeving verlaten. Zoals jij stelt, in dat verband was destijds netzo metaforisch o.a. een rotonde vermeld. Dat wist ik overigens vrijwel meteen. Inderdaad, de naam is gelijk aan wat wij al veel langer ècht doen. Nee, ook toen zat een (literatuur)verwijzing er niet in. Je hebt, te weten ditmaal mbt de aldaar geopperde behoefte aan "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren," uiteraard gelijk:

Merkwaardig dat er geen literatuurverwijzingen staan in die stukken. Zo wekken ze de indruk alle inhoud zelf verzonnen te hebben, wat in de wetenschap een doodzonde is. [...] Voor een scriptie zou dit een dikke onvoldoende betekenen.

In het openbaar bestuur gaat het er vaak, helaas, anders toe. Maar ook dat wisten we al.

Ik meen me te herinneren dat ik met de andere I&M-medewerker die jij als auteur van diverse Laan van Leefomgeving- resp. DSO-rapporten noemt, sprak toen ik meewerkte aan het zgn programma Architectuur Elektronische Overheid. Dat moet dan in 2004 zijn geweest. Of was het toen ik Bureau Forum Standaardisatie adviseerde, dwz in 2008 of 2009? Hoe dan ook, destijds was zij ook al, zeg maar, beleidsmedewerker voor informatievoorziening bij dat ministerie. Mijn voorstel voor stelselmatige opzet van zgn basisregistraties kreeg ik ook haar echter niet aan het verstand.

Het was later, in oktober 2014, Jan van Til die publiciteit over de Laan van de Leefomgeving opgemerkt had en contact opnam met die ene I&M-medewerker, zoals jij aangeeft nota bene zelfs directe collega van die andere, om hem daarvoor op Metapatroon te wijzen. Dat leidde tevens tot een gesprek van die I&M-medewerker en mij in november 2014. In die periode voorzagen zowel Van Til als ik hem voorts per email van uitgebreide voorlichting over Metapatroon.

Pas in augustus 2016 nam de desbetreffende I&M-medewerker weer contact op met een emailbericht dat ook aan jou was gericht, en begin september 2016 spraken wij samen met hem. In november 2016 verschenen dus die DSO-rapporten ... Jij en ik gingen er in februari 2017 opnieuw heen; bij die gelegenheid namen twee andere I&M-medewerkers ook aan het gesprek deel. Nogmaals, over die DSO-rapporten hield die I&M-medewerker zijn kaken stijf op elkaar. Eind maart was er nog zo'n

bijeenkomst; zoals je weet, daarbij was op mijn verzoek ook onze rechtspraak-opdrachtgever aanwezig die vertelde over zijn positieve ervaringen met de informatieronde en Metapatroon voor debiteurenbeheer griffierechten. Vervolgens bleef het wederom stil ... Toen ik navraag deed, kreeg ik – eindelijk – als antwoord van de I&M-medewerker: “je/jullie horen van mij.” Daarop wacht(en) ik (wij) alweer maanden. Nog onlangs deed onze opdrachtgever per email kort navraag, maar kreeg een nietszeggend antwoord ...

60.10

Het lijkt me relevant om te speculeren over jouw invloed. Allereerst, waar komt dat idee van een rotonde als onderdeel van de Laan van de Leefomgeving toch vandaan? Wat ik me zeer duidelijk herinner, is dat jij en ik over – het idee van – een zgn gasrotonde sprake. Als middel om het bijbehorende informatieverkeer geregeld te krijgen varieerde ik bij die gelegenheid op de term rotonde. Voilà, informatieronde. Wel beschouwd kwamen wij er dus samen op, want van het één komt – pas – het ànder.

In het opstel(letje) [Informatieronde](#) (2007) heb ik de geschiedenis opzettelijk vervalst. Ten onrechte geef ik daar enkele deelnemers aan de Informatiekundige Groningendag van 2 april 2007 de eer. Zo van, als ze gaan geloven dat ze het zèlf hebben verzonnen, gaan ze er hopelijk daadwerkelijk mee aan de slag. Dat bleek juist valse hoop ... Het gaat meteen al mis, omdat niemand dat leest, laat staan wil begrijpen. Ik ging met het idee van informatieronde verder met o.a. het opstel(letje) [Informatieronde voor semantische interoperabiliteit](#) (2010), terwijl jij zelfs een complete website eraan hebt gewijd: [Information Roundabout](#).

Meteen na verschijning van mijn tekst(je) uit 2010 verwees ik o.a. de-man-achter wat zich enkele maanden later als consortium Essence zou manifesteren ernaar (maar waarvan ik toen nog onwetend was). Enkele weken na die verwijzing stuurde ik hem afschrift van nadere toelichting die ik het toenmalig hoofd Bureau Forum Standaardisatie (BFS) geschreven had:

Waarom schrijf ik het niet zo op, dat je het in één keer meteen helemáál snapt? Het aardige is, dat in dit geval de gekozen metafoor ter verklaring helpt. Een rotonde is géén lineair ding. Er is juist sprake van een rotonde, omdat daar van alles en nog wat passeert ... Dat probeer ik desondanks op een rijtje te zetten, maar dat blijft dus nogal ingewikkeld. Een andere factor is, zoals het er ook staat, "dat informatie nooit zgn atomair is." Je kunt natuurlijk doen alsòf. Dat levert weliswaar een bijna simplistisch verhaal op, maar slaat de plank grondig mis. Die moeten we eindelijk eens willen raken, wat nu eenmaal ingewikkelde oefeningen vergt ter voorbereiding van de gemikte klap.

Ik schreef die notitie óók om [...] nader te kunnen toelichten, waarom Icit, en al helemaal de Stelselcatalogus à la Renoir, òngeschikt is als - opzet voor - informatieronde voor bijvoorbeeld Digilevering. Want voor daadwerkelijk informatieverkeer volstaan uitsluitend verwijzingen volgens informatietypen niet. In aanvulling daarop moet je tevens volgens concrete informatiewáárden verwijzen. Waartussen de rotonde samenhang vestigt, zijn dan vooral de sleutelwaarden (lees ook: identificaties) waarmee kenmerkende verschijningsvormen van objecten in respectievelijke informatieverzamelingen uniek identificeerbaar zijn. Dat is (dus) precies zoals we voor Ictu praktisch tonen. Zo is 'een mens' daar in het interne personeelsinformatiesysteem bekend volgens een personeelsnummer, in het netwerkbeheersysteem volgens een, zeg maar, login-code, enzovoort. Rara, hoe hark je dat allemaal voor die ene persoon bij elkaar? Met een burgerservicenummer zou je inderdaad een eind kunnen komen (in Nederland), maar biedt, afgezien van beperkingen waaraan gebruik onderhevig is, principieel geen oplossing voor

meervoudige identiteiten van één en dezelfde persoon. Overigens maakt bsn zo'n rotonde beslist niet overbodig, integendeel. Het is wèl zo, dat de rotonde minder relaties tussen verschillende informatiewaarden hoeft te onderhouden wanneer er minder van die ... waarden zijn. Door ruimer gebruik van dezelfde sleutelwaarde verdwijnt het verkeersprobleem nooit principieel. Het wordt hoogstens (wat) beheersbaarder.

Daarop reageerde de-man-achter wèl prompt – zou het geweest zijn omdat hij indruk op hoofd BFS wilde maken? – als volgt:

Jouw notie van informatierotonde heeft mij weer op een idee gebracht. [...] In de operabiliteitspraktijk zie je op alle niveaus voorbeelden van intermediatie terugkomen[. ...] Alleen op semantisch niveau was ik er nog niet helemaal uit. Welnu, volgens mij dicht jouw notie van informatierotonde dat gat!

In mijn uitvoerige vervolgerbericht wees ik de-man-achter erop dat zijn veronderstelling van niveaus contraproductief werkt; zie verder [Hallo Paul](#) en daar afschrift van mijn eerste emailbericht dd. 29 april 2010. Per omgaande meende hij het echter alweer beter te weten:

Ik zie je antwoord vooralsnog als een kans om het informatie-rotonde-concept in mijn denkraampje in te passen, zoals ik beschreef. Volgens mij past het perfect. Ik laat de discussie over de gelaagdheden maar even zitten.

Tja, zoals enkele maanden later zou blijken, had hij zich met een zgn consortium zelfs Metapatroon willen toe-eigenen door er slechts een andere naam aan te geven. Zoals het idee van een rotonde ònuitgewerkt verschijnt onder de noemer van de Laan van de Leefomgeving strookt met ònbegrip van de-man-achter. Of zouden ze bij I&M de metafoor helemaal zèlf hebben bedacht? Hoe dan ook klopt het niet. Langs een enkele laan is een rotonde immers onzin. Die rotonde is daarentegen gedacht ter verbinding van zgn informatiehuizen. Maar noem het dan Plein van de Leefomgeving oid. Dan dekt plein de functionaliteit van wat jij en ik met informatierotonde bedoelen. Het blijft intussen frappant, dat op z'n minst een idee resp. woord ervoor dat eerder opkwam in een gesprek van jou en mij, enkele jaren later (2014) opduikt in documentatie over informatiebeleid voor a.s. Omgevingswet. Als dat géén toeval is, maar ontleend is aan òns werk, had jij daarop dus al invloed. Eén van de opstellers van bedoelde documentatie, een medewerker van het ministerie van Infrastructuur & Milieu, reageerde vervolgens op jouw blog [Stelselmatig Informatiemodelleren](#) (Via Nova Architectura, 16 oktober 2014). Zoals jij me liet weten luidde zijn verzoek:

[Z]in om eens (mondeling) toe te lichten of **Oefenschema: basisregistraties enz.** dat een groot deel van Suwinet, GBA, BAG en BOR samenhangend in één model verenigt, kan bijdragen aan het realiseren van de Laan van de Leefomgeving?

Voor deze reactie citeerde hij jou. Ter vergelijking geef ik hier eveneens de desbetreffende – laatste – alinea uit jouw blog weer:

[Pieter Wisse](#) stelde medio 2008 (in opdracht van Bureau Forum Standaardisatie) m.b.v. [Metapatroon](#) een [Oefenschema: basisregistraties enz.](#) op. In dat stelselmatige informatiemodel is groot deel van Suwinet, GBA, BAG en BOR samenhangend in één model verenigd. Uitermate prettige bijkomstigheid is dat uitbreiding elk volgend model steeds minder werk oplevert: dankzij stelselmatigheid staat het meeste er al!

Jij hebt die I&M-medewerker inderdaad gesproken. Dus dankzij jou, want zònder jouw blog enz. had hij stel(se)l(mat)ig nog steeds van niets geweten, staat er in documentatie van november 2016 over Digitaal Stelsel Omgevingswet iets zinnigs

over informatiemodellering, te weten de roep om "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren."

Daar had natuurlijk veel meer kunnen, en moeten, staan! Er is nota bene allang een modelleermethode beschikbaar, door jou ook vermeld in genoemde blog. In gesprekken en correspondentie met hem zijn we er uitvoerig op dóórgedaan. Tja, wat het achterhouden van relevante informatie betreft c.q. het willen (op)strijken (van de winst en) met de eer vind ik de I&M-medewerker nogal lijken op de-man-achter Essence. Dat is overigens niet alleen maar achterbaks. De grove nalatigheid, wat mij betreft is ook aanmerking als corruptie niet overdreven, bestaat er uit om met eigen ònbegrip averechtse invloed te blijven uitoefenen, met eigen voordelen van dien, door feitelijke uitsluiting van wie wèl deskundig enz. zijn. Kom er maar eens tussen ... Maar op een àndere dan integere manier zouden wij geen invloed willen. Er zit niets anders op dan volhouden.

60.11

Dank je zeer voor je prompte bevestiging van ontvangst van de "(formele) aanmelding voor de lijst" van Metapatroon èn meteen je aankondiging van spoedige van behandeling door de "dossierhouder [...] van de pas-toe-of-leg-uit lijst en aanbevolen lijst (incl. procedure)." Die behandeling lijkt mij overigens een abc-tje. Want aan de ene kant is er dus de concrete vraag naar een methode inclusief vaststelling als standaard ervan. Ook belangrijk is uiteraard dat onder de noemer van Digitaal Stelsel Omgevingswet die vraag feitelijk afkomstig is van talloze samenwerkende overheidsorganisaties, zeg maar de praktische doelgroep van FS. Het antwoord? Aan de andere kant is Metapatroon allang beschikbaar als methode met de verlangde eigenschappen. Forum Standaardisatie hoeft 'slechts' antwoord met vraag terzake te verbinden. Daarvoor benodigde analyse, proeven en evaluaties heeft FS reeds laten uitvoeren. Kortom, klaar. Ik zie geen enkele reden om het ingewikkelder te maken. Graag blijf ik op de hoogte van voortgang. Tot eventuele inhoudelijke ondersteuning van de "procedure" ben ik uiteraard ook graag bereid.

[emailbericht dd. 18 oktober 2017 aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie]

60.12

Ik hoop dat mijn indruk klopt, dat het huidige hoofd Bureau Forum Standaardisatie (BFS) en ik in elk geval persoonlijk een prettige verstandhouding – opgebouwd – hebben. Hoe dan ook, op de aanmelding van Metapatroon voor de FS-lijst heeft hij tot zover adequaat gereageerd. Vervolgens kwam bij mij een vraag op, die ik jou hierbij stel. Mag ik, gelet op jouw resultaten ermee, (B)FS voorstellen om jou als referentie voor Metapatroon te raadplegen?

60.13

Zie bijgaand afschrift van eerste vervolgcorrespondentie over mijn "aanmelding [van] Metapatroon als standaard (herhaling)." Ik breng daar – nog – maar niet ter sprake, dat juist (Bureau) Forum Standaardisatie allang weet heeft van die tekstpassages in DSO-rapporten van november 2016 over, precies, standaardisatie. Daar gáán zij toch over, te weten ... standaardisatie?! Wat de gevraagde methode voor "contextueel modelleren" betreft heeft (B)FS echter niets gedaán, althans, daarvan hebben mensen zoals jij en ik dan niets gemerkt. Het kan natuurlijk ook zijn, dat mijn – herhaalde – aanmelding van Metapatroon (B)FS pas heeft gewezen op de wens/eis in kwestie mbt Digitaal Stelsel Omgevingswet. Als dat zo is, zitten ze te slapen. Het helpt echter niet om ze op nalatigheid te wijzen, integendeel. Ik hoop dat

ze ditmaal de kàns herkennen om een opbouwende bijdrage te leveren. Heb jij nog suggesties?

60.14

Ik besef dat voor (Bureau) Forum Standaardisatie de associatie van Metapatroon-op-de-lijst met consortium Essence onvermijdelijk is. Ik zie het zó, dat (B)FS dankzij mijn klacht over Essence behoed gebleven is voor een fiasco. Ik stond daarbij voor een dilemma. Zonder mijn klacht was (B)FS letterlijk domweg met Novay doorgegaan. Afgezien van plagiaat enz. was dat op een aanfluiting uitgelopen, dus met averechts resultaat. Dat had de kans voor Metapatroon ernstig geschaad. Het ontbrak de man-van-Novay nu eenmaal aan deskundigheid, terwijl hij over zichzelf dacht dat hij het beter wist, herstel, dat hij er zelfs als enige verstand van had. Waanzin. Die noodlottige koers heeft (B)FS in elk geval verlaten. Daarvoor wilde je voorganger helaas niet naar argumenten luisteren. Om hem af te remmen zag ik vervolgens geen ander middel dan een formele klacht. Terdege besepte ik, dat daarmee mijn eigen glazen in relatie tot (B)FS ook in scherven gingen. Maar ja, Novay had mij toch al buitenspel weten te laten zetten. Met een klacht kon ik voor (B)FS enz. erger voorkomen. En hoopte ik dat schade voor – verspreiding van – Metapatroon herstelbaar zou zijn.

Ik hoop dat de FS-leden het kunnen vermijden met gekrenkte trots oid de aanmelding van Metapatroon te behandelen. Zijzelf hebben er destijds met Essence een puinhoop van gemaakt. Verwijt dat de boodschapper niet.

60.15

Allereerst, hier langs informele weg, nogmaals hartelijk dank voor je “ontvangstbevestiging van zojuist.” Wat je vraag naar vakantie betreft, afgelopen week was ik wèg. In die rustige periode :-) ‘ontdekte’ ik min of meer toevallig o.a. de DSO-rapporten waarnaar ik in mijn aanmeldingsbericht verwijs – nee, ik kende ze nog niet – en heb ik vervolgens langdurig nagedacht over zo opbouwend mogelijke formulering van de aanmelding van Metapatroon voor de FS-lijst. Ik hoop er redelijk in geslaagd te zijn. Want er moet ook èn vooral methodisch voor stelselmatige informatiemodellering toch ècht iets gebeuren. Daarvoor hoef je, overdrachtelijk gesproken, gelukkig niet langer naar de woestijn om mij te horen roepen. Neem hier en nu ajb de vraag serieus vanuit DSO naar "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren." Voorts zou je opnieuw te rade kunnen gaan bij Michiel Schransmans; hij gaf jou eerder dit jaar een demonstratie plus uitleg over zgn informatierotonde met Metapatroon voor debiteurenbeheer griffierechten (samenhang tussen voorheen gefragmenteerde informatieverzamelingen). Oh ja, over wèg gesproken, ik wijs je erop dat ik 65 jaar oud ben. Dus wie wat wil met methodische vernieuwing van informatiemodellering, en alleen wie zijn kop diep in het zand steekt kan ontkenning van die noodzaak volhouden, moet zich afvragen hoelang ik nog voor raad en daad beschikbaar ben. (Want) wie anders kan het vooralsnog? Tja, mijn herhaalde pogingen om opleiding tot informatiekundig ontwerper op stelselmatige leest geschoeid te krijgen, zijn tot dusver eveneens gestrand.

Je “uitnodig[ing] voor een lunch of borrel” neem ik natuurlijk zeer graag aan. Wat mij betreft komt het er spoedig van. In de namiddag schikt mij altijd.

[emailbericht dd. 18 oktober 2017 aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie]

60.16

Zodra ik zo ver ben om mij door u te laten tutoyeren, zal ik u dat laten weten. Het klinkt opnieuw of Forum Standaardisatie op voorhand Metapatroon afwijst. Het voorwendsel luidt, ik citeer uit uw emailbericht, “dat de lijst open standaarden volgens het instellingsbesluit van het Forum alleen interoperabiliteitsstandaarden bevat, daarom staan er geen modelleerstandaarden op[.]”

Voordat ik verder ook maar enige moeite steek in verdere toelichting e.d. op mijn herhaalde aanmelding van Metapatroon, verneem ik van u graag uitvoerig deugdelijke argumenten waarom een methode voor stelselmatige modellering géén zgn interoperabiliteitsstandaard zou zijn. Naar mijn overtuiging is immers niets onmisbaarder voor interoperabiliteit dan beheersbaar overzicht van betekenisverschillen in hun samenhang. Anders blijven bijdragen door Forum Standaardisatie irrelevant resp. averechts. Voor mijn argumenten, nota bene toegespitst op de taakstelling van Forum Standaardisatie, verwijs ik naar [Wat is een semantische standaard en hoe kan College Standaardisatie die vraag \(anders\) beantwoorden?](#) (in: **PrimaVera**, working paper 2011-02, Amsterdam University, 2011). Zie in het algemeen [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#). Wat ik in artikel 1 van het thans geldige instellingsbesluit lees, is o.a. dat

Forum Standaardisatie [...] tot taak [heeft] om te adviseren over [...] (her)gebruik van gegevens[.]

Hoe over “(her)gebruik” zinnig valt te adviseren zònder zelfs met voorrang aandacht voor reëel veranderlijke betekenisvariëteit is mij een raadsel. Kortom, juist het actuele instellingsbesluit dicteert m.i. feitelijk om een dekkende methode voor informatiemodellering als standaard op de lijst te plaatsen (en dus het meeste van wat er thans op staat te schrappen, want dat betreft sectorale voorzieningen; als zodanig ondermijnen ze samenhang enz. op ruimere schaal). Vanuit – het programma voor – Digitaal Stelsel Omgevingswet zijn er nu signalen over de noodzaak van zo’n modelleerstandaard. Doe er aub actief iets opbouwends mee ipv uw kop in het zand gestoken houden! Vraag mij niet het werk op te knappen, dat uzelf allang had moeten doen.

Ik verwacht uw nader bericht spoedig.

[emailbericht dd. 18 oktober 2017 aan medewerker Bureau Forum Standaardisatie]

60.17

Ik was blij met jouw reactie op mijn aanmelding van Metapatroon. Helaas was mijn vreugde van zeer korte duur. Want het vervolg door de door jou ingeschakelde “dossierhouder [...] van de pas-toe-of-leg-uit lijst en aanbevolen lijst (incl. procedure)” kàn naar mijn oordeel nauwelijks stompzinniger. Geen abc-tje, helaas. Als jij voor Forum Standaardisatie de kànns niet herkent, onder de werkzame noemer van Digitaal Stelsel Omgevingswet, voor een hoognodige koerswijziging mbt – relevantie van – standaarden, laat dan maar zitten. Graag of niet. Ik doe het ook allemaal maar in mijn eigen tijd. Niemand die mij er ook maar iets voor betaalt. Dan verknoei ik mijn tijd niet langer aan wat kennelijk een hopeloze poging is. Onbetaald zet ik liever mijn onderzoek voort.

Nee, het was niet “de bedoeling [...] om DSO in verband te brengen met Metapatroon.” Daarentegen is dat verband er allang. Eén van de opstellers van de DSO-rapporten waarnaar ik verwees, heb ik eerder uitvoerig over Metapatroon voorgelicht. Tja, ook hij vond Metapatroon in die rapporten geen vermelding waard.

Heeft wel iets van consortium Essence ... Dat ging dus ook mis. Als jullie inderdaad "al een paar jaar bij DSO aan de bel trekken," en dus ook die tekstpassages over, zoals in die DSO-rapporten staat, "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren" – moeten – kennen, verbaast het mij, nog zachtjes uitgedrukt, dat jullie van jullie kant Metapatroon kennelijk niet hebben aanbevolen of op z'n minst mij even ingelicht. Als verder iedereen doet alsof Metapatroon niet bestaat, schiet het natuurlijk stelselmatig nooit op. Of ken jij soms een modelleermethode die wellicht zelfs beter geschikt is? Nou dan! Maar goed, beter laat dan nooit. Waarom neem jij niet opnieuw contact met mensen van DSO op, en zeg ze luid en duidelijk dat jij een concreet antwoord weet op hun vraag naar "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren." Interessant wat er dan gebeurt, omdat zij dat antwoord dus ook al kennen. Welke redenen hebben zij om er nog niet mee aan de slag te gaan? Ook jij kunt die kennis echter voor je houden. Dat vind ik dan nalatig, maar ja, wie trekt zich ook maar iets aan van wat ik vind? Maar waarom zou je nalaten Metapatroon daar expliciet te noemen? Dat is toch 'gewoon' gevolg geven aan aanbevelingen in het FS-rapport **Semantiek op stelselschaal** uit 2009? Je bent dus ook nog eens volledig gedekt, als je dat belangrijk vindt. Of tellen die aanbevelingen niet meer? En ga ajb zèlf ernaartoe. Met de zoveelste tussenpersoon zònder enig benul, en die zoals je hem beschrijft zelfs helemaal niet op jou zit te wachten, gebeurt er geheid nog steeds niets. Genoeg om over te praten, me dunkt. :-) Naar spoedig gesprek kijk ik graag uit.

[emailbericht dd. 18 oktober 2017 aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie]

60.18

Of ik mijzelf maar in het bureaucratisch moeras wil laten zinken. Nou ja, ik vond het een serieuze poging waard.

60.19

Dank je zeer voor je bereidheid om referentie te verschaffen, maar ... de aanmelding van Metapatroon lijkt alweer onmiddellijk 'onschadelijk' gemaakt. Met zoveel woorden luidt de stelling van Forum Standaardisatie, dat "interoperabiliteitsstandaarden [...] geen modelleerstandaarden" zijn. Dat verraadt klakkeloos gebruik van de aanduiding interoperabiliteit. Ze hebben kennelijk nog steeds geen idee dat, laat staan hoe, interoperabiliteit verschilt van operabiliteit. Je zou kunnen zeggen dat operabiliteit slaat op het gebruik van een werktuig door een enkel individu. Dus, voor die ene vrouw of man moet het ding het doen. Wàt z/hij ermee wil doen, zeg ook maar waarvóór z/hij het wil gebruiken, weet z/hijzèlf dan allemaal. Dat verklaart waarom 'betekenis' voor zgn operabiliteit doorgaans impliciet blijft. Er is geen aanleiding voor problematisering. Als zgn semantiek al aan de orde komt, gebeurt dat met algemeen bedoelde definities. Feitelijk is het bereik ervan beperkt tot individueel werktuiggebruik (dat de ònuitgesproken aanname voor definiëring vormt).

Voor interoperabiliteit is de aanname radicaal anders. Het voorvoegsel 'inter' wijst op een situatie waarin twee of meer individuen een werktuig gebruiken. Dat vergt dat zij hun gedragingen op elkaar afstemmen. Ofwel, zij moeten elkaar – kunnen – verstaan resp. begrijpen. Daardoor verspringt natuurlijk het belang van 'betekenis.' Terwijl dat thema hoogstens sluitstuk is voor operationaliteit, verdient het voorrang voor interoperabiliteit.

Ik vermoed dat ze bij Forum Standaardisatie zelfs nog nooit degelijk over

operationaliteit nagedacht hebben. Hoe dan ook past hun opvatting over standaardisatie m.i. helemaal bij wat ik hierboven schetste als operationaliteit in traditionele zin. In het verlengde ervan is dan het idee dat meerdere werktuigen betrekkelijk eenvoudig gekoppeld kunnen worden door ze gelijkvormig te laten zijn. Maar dan hebben we het nog maar over middelen. Het doel is echter dat verschillende mensen elkaar ermee begrijpen. Met standaarden voor interoperabiliteit in de zin van intermenselijke communicatie heeft hun opvatting dus niets te maken. Sterker nog, aldus ondermijnen ze interoperabiliteit zelfs. De aandacht blijft immers afgeleid van de werkelijke opgave van facilitering van maatschappelijk (informatie)verkeer. Er is ook geen noodzaak om zulke middelen als het ware diepgaand technisch te standaardiseren, mits relevante betekenis geborgd is. Wellicht wat overdreven gesteld, vooruit, geldt immers zelfs de omgekeerde stelling, dwz dat modelleerstandaarden nota bene de enige interoperabiliteitsstandaarden zijn. En wel beschouwd is dáárvor slechts één (standaard)methode voor informatiemodellering nodig, omdat het niet alleen om reële betekenisverschillen gaat maar tegelijk om hun samenhang. Noem het maar de metastandaard voor interoperabiliteit. Dat probeer ik ze daar sinds 2008 aan het verstand te brengen. Leg ik het soms zo belabberd uit? Intussen zeggen ze daar met zoveel woorden ook dat Digitaal stelsel Omgevingswet "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren" maar moet vergeten. Krijgen ze eens een kans om hun nut te bewijzen ...

60.20

Nav uw emailbericht van vandaag stel ik vast, dat u niet ingegaan bent op mijn verzoek om een verklaring te geven van de opvatting dat voor Forum Standaardisatie modelleerstandaarden géén interoperabiliteitsstandaarden zijn. U voelt zich kennelijk niet aangesproken. Of herkent u domweg niet eens het primaire belang van – aandacht voor – semantiek (nog beter gezegd: pragmatiek)? Hmm, zo'n blinde vlek kan ik me van iemand met uw opleiding – o.a. filosofie, nietwaar? – maar moeilijk voorstellen. Hoe dan ook onttrekt u zich naar mijn oordeel aan uw verantwoordelijkheid voor publieksvoorlichting. U heeft het toch ècht mis, indien u denkt dat op die manier het vertrouwen van burgers in overheid groeit. Enfin, u gaat mij e.e.a. stellig niet verduidelijken. Ik stel het overigens op prijs, dat u mij onmiddellijk wees op die absurde stelling(name). Dat spaart mij inderdaad verdere moeite voor een blijkbaar op voorhand kansloze procedure. Vooralsnog zet ik graag mijn contact met hoofd BFS voort om het desbetreffende beleid van Forum Standaardisatie gewijzigd te krijgen. Dat moet blijkbaar eerst gebeuren, opdat u het wederom gehoorzaam uitvoert. Ik wijs u er wel op, dat FS allang wel degelijk methoden voor informatiemodellering op de lijst(en) met standaarden plaatst. Voor de stelselmatige opgaven van informatieverkeer met maatschappelijk bereik deugen ze echter niet. Op 5 september 2016 stuurde ik per email o.a. de volgende analyse aan hoofd BFS:

Op de pas-toe-of-leg-uit lijst van FS zijn wel degelijk 'standaarden' – de aanhalingstekens plaats ik inderdaad opzettelijk – met semantische strekking opgenomen. Daarvan mikken de meeste op – overheidsbemoediging met – een maatschappelijke sector zoals traditioneel overgeleverd, zoals Aquo, BWB, E-Portfolio, ECLI, EML, Geo, IFC, JDCR, LOM, SETU, SIKB, SMef, Stosag, VISI, WDO en XBRL. Als je de opzet van zulke 'standaarden' analyseert, zijn al dan niet expliciet steeds twee onderdelen herkenbaar. In de eerste plaats wordt structurering van informatie vóórgeschreven, (pas) ten tweede concrete informatie(waarden)

vólgens zulke structurering. Tja, omdat de respectievelijke structuurvoorschriften her en der van elkaar afwijken, gaat het dáár met het idee van een standaard – als uniforme regel – al grondig mis. Maar goed, waarom zouden we ons druk maken om onderlinge afwijkingen wanneer de informatie(waarden) nooit samenhangend moeten verschijnen? Er zijn echter wel degelijk, zeg maar even, objecten waarvan, zeg ook maar even, verschillende verschijningsvormen onderwerp van zulke verschillende standaarden zijn. Zo betreft Aquo werken van bouwnijverheid, en o.a. IFC óók. Je kunt eenvoudig talloze voorbeelden bedenken van objecten e.d. die genoemde 'standaarden' op allerlei manieren overstijgen. Ook voor samenhang hoeven de respectievelijke structuurvoorschriften niet aan elkaar gelijk te zijn. Het is voldoende, indien omzetting zónder verlies van informatie(waarden) mogelijk is. Maar ja, op reële stelselschaal is het praktisch ónmogelijk om zulke structuurafstemming steeds paarsgewijs apàrt te regelen. Maar wacht eens even? Op de FS-lijst staan eveneens 'standaarden' die vrijwel beperkt zijn tot structuurvoorschrift, zoals OAI-PMH en SKOS. Nee, óók mis, want zij faciliteren evenmin reële betekenissenvariëteit op stelselschaal.

Je voelt 'm natuurlijk al aankomen. Een stelselmatig structuurvoorschrift dat nodig en voldoende open is voor betekenissenvariëteit biedt Metapatroon. Opzettelijk abstraheert Metapatroon optimaal van informatie(waarden). Let wel, daardoor kunnen de feitelijk sectorale 'standaarden' gerust sectoraal blijven; er komt 'slechts' ter verbinding iets bij (waarvoor ik alweer jaren geleden de term informatierotonde opperde). Enfin, vanwege semantische borging van stelselbereik heb ik Metapatroon daarom ook als standaard aangemeld. Oeps, zelfs het argument waarmee Metapatroon als standaard is afgewezen, past FS niet consequent toe. Het luidde dat voor de FS-lijst géén modelleermethoden in aanmerking komen. Blijkbaar 'begrijpt' FS niet wat het doet, want àlle 'standaarden' die ik hierboven – nota bene, afkomstig van de pas-toe-of-leg-uit lijst – vermeldde, omvatten alleréerst een modelleermethode (maar steeds met beperkt bereik, zodat ze ten onrechte op een lijst met stelselpretentie staan).

Tja, daar is niets mee gebeurd. Met de tegenstrijdige handelswijze slaat Forum Standaardisatie met standaarden dus onverminderd zelfs èxtra de plank mis, met nadelige gevolgen van dien voor deelnemers aan informatieverkeer omdat passende infrastructuur blijft ontbreken. Ik heb toch heus gewaarschuwd.

Mocht u alsnog iets over stelselmatig informatiemodelleren willen leren om uw functie adequaat te kunnen vervullen, dan kunt u eventuele vragen altijd aan mij kwijt, graag zelfs. U kunt rekenen op relevante antwoorden.

[emailbericht dd. 19 oktober 2017 aan medewerker Bureau Forum Standaardisatie]

60.21

Ik weet dat het geen zin heeft, maar ik wilde toch even en wel per omgaande aangeven dat ze 'ons' niet voor gek kunnen verslijten. Hopelijk voorkomt zo'n bericht tenminste verder misbruik, wat uiteraard ook weer vergeefse hoop is ... Tegen geslepen domheid is iedereen met integere opstelling machteloos. Maar zó heb ik ook weer deze vruchteloze pogingen gedocumenteerd. In de volgende aflevering met zgn aantekeningen volgt publicatie.

60.22

Ja, op die kwalificatie was ik ook gekomen, robot. Forum Standaardisatie verschanst zich achter 'zijn' procedure. Je kunt ónmogelijk volhouden, dat zij zich niet vlot aangepast hebben aan het bureaucratisch milieu. Kortom, die procedure zit zó in elkaar, dat alleen wat averechts werkt, erdoor komt. Ga o.a. maar na wat van een aanvrager wordt verlangd. Die inspanning valt slechts te leveren voor wie ergens in loondienst is. Daardoor kàn het niet anders dan dat er een bepaald belang mee

gediend is. Open? Evenwichtig? Ook de afwachtende opstelling van FS borgt chaos. Er bestaat géén verband tussen wat er allemaal op die lijst staat. Elke aanvraag staat l0s. Herhaaldelijk heb ik de afgelopen jaren – huidig – hoofd BFS geweest op de noodzaak om z0lf een stelselmatig overzicht te hanteren. Volgens die samenhang kan en moet FS actief de bijelkaar (!) passende middelen e.d. identificeren. Anders lukt natuurlijk nooit. En dan hoeven ze ook helemaal geen standaard te heten ... Volgens samenhang spreken nut & noodzaak prompt voor zichzelf. Nu wringt (B)FS zich in allerlei bochten voor zgn adoptie van ‘hun’ standaarden. Zodra vraag stelselmatig is, zoals voor verkeersvoorzieningen vanzelfsprekend is, moet aanbod 00k door-en-door samenhangen. Vergeet het anders ajb. Voor zo’n overzicht wees ik, en doe ik nog steeds, op figuur 8 in [Informatieverkeer in publiek domein](#) (Ictu/programma Architectuur Elektronische Overheid, 2004). Minimale toelichting biedt [A5 voor publiek informatieverkeer](#) (2006). Kan ook een ander overzicht zijn, maar het totale ontbreken ervan is veelzeggend. Die zgn dossierhouder voor de lijsten met FS-standaarden gedraagt zich inderdaad hypocriet. Wat jij me als jouw indruk schrijft, is troostrijk in die zin dat, als ik gek ben, ben ik het gelukkig niet alleen. :-) Aan de ene kant spreekt hij zijn “[h]artelijk[e] dank [uit] voor [...] de formele aanmelding van Metapatroon voor plaatsing op de lijst open standaarden.” Hij voegt eraan toe, dat hij mij “hier verder in [zal] begeleiden.” Dat klinkt meteen ontmoedigend. Als aanmelder moet ik het blijkbaar zien als mijn probleem annex opgave en daar de inspanning voor het voorgeschreven (huis)werk voor over hebben. Maar wacht eens even! FS wil toch zo’n lijst?! Dan verwacht ik dat suggesties daar welkom zijn, en zij ermee aan de slag gaan. Uiteraard blijf ik graag op de hoogte, en ben ik bereid tot nadere toelichting. Maar meer zou ik niet hoeven te doen ... Ik weet het, zoals altijd maak ik de vergissing om mensen op hun taakomschrijving aan te spreken.

Oh ja, hypocriet. Aan de andere kant ontkent hij “formele aanmelding” met zoveel woorden. Want, zo verlangt hij, “[o]m [een] standaard formeel aan te melden vragen we [om] gebruik te maken van het aanmeldingsformulier op de website van het Forum Standaardisatie.” Blijkbaar heb ik Metapatroon nog niet aangemeld. Wat ik deed, geldt slechts als uitdrukking van voornemen tot aanmelding. Vervolgens zegt hij zelfs, dat ik verder vooral geen moeite moet doen, want “volgens het instellingsbesluit van het Forum [zijn] interoperabiliteitsstandaarden [...] geen modelleerstandaarden.” Maar wees gerust, bezweert hij, voor “verdere informatie [...] over de aanmelding, procedure of criteria, aarzel dan niet om contact op te nemen.” Zo’n vraag had ik dus, zelfs prompt, te weten over het criterium dat modelleermethoden uitslaat. Daar kwam echter géén antwoord op. Ondanks zijn mededeling dat “volgens het [...] Forum [...] interoperabiliteitsstandaarden [...] geen modelleerstandaarden [zijn],” en hij was zoals uit zijn eerdere emailbericht blijkt terdege ervan op de hoogte dat Metapatroon een modelleermethode is, zet hij hypocrisie dóór. Nee, zo moet ik geloven, “[i]k loop niet vooruit op de resultaten van de procedure.” Dat doet hij uiteraard w0l, en hij benadrukt zelfs “dat Metapatroon eerder aangemeld is voor de lijst open standaarden en dat de procedure en criteria van het Forum Standaardisatie sindsdien niet veranderd zijn.” Tja, hij “constateer[t] slechts [en d]it is louter een observatie ter uwer overweging.”

Nu ga ik ervan uit dat 0k teken een verzoek tot inschikkelijkheid is. Omdat een teken principieel een configuratie inhoudt van signatuur en context, bestaat – dus – de mogelijkheid om de verhouding zodanig te wijzigen dat je op basis van louter

signatuur altijd kan zeggen dat je iets niet hebt gezegd, dat de context anders was, dat je volstrekt verkeerd bent geïnterpreteerd ... Maar juist de context in het teken van deze robot maakt volstrekt duidelijk dat er voor mij feitelijk niets aan “overweging” overblijft. Die heeft hij allang gemaakt. De uitkomst luidt botweg: Metapatroon wordt hoe dan ook niet op de lijst met standaarden plaatst, punt. Opvallend vind ik wel zijn verschrijving, althans, ik neem – helaas – niet aan dat hij intussen precies begrijpt wat Metapatroon is. Hij stelt: “Als u Metastandaard aanmeldt, dan zie ik uw aanmeldingsformulier graag tegemoet.” Haha, “Metastandaard.” Die term gebruik ik o.a. in [Wat is een semantische standaard en hoe kan College Standaardisatie die vraag \(anders\) beantwoorden?](#) (p. 5). Naar dat opstel had ik verwezen. Zou hij het zowaar gelezen hebben en bleef die term lang genoeg hangen voor een gelukkige verschrijving? Enfin, hypocriet, pervers lijkt mij trouwens ook toepasselijk, deelt hij verder mee dat het “aanmeldingsformulier [...] uiterlijk maandag 23 oktober [binnen moet zijn voor] de eerstvolgende toetsingsprocedure.” Orde moet er zijn, nietwaar? Maar de orde die – pas – met Metapatroon begrijpelijk raakt, betreft reële verschillen in netzo reële samenhang, alles ook nog eens veranderlijk. En alles is principieel situationeel. Zo ‘moet’ dus ook aanmelding van Metapatroon worden beschouwd resp. behandeld. Daar past geen sluitingsdatum om door bundeling – administratieve – behandeling voor de bureaucratie zèlf eenvoudiger te maken. Daardoor is het natuurlijk ook helemaal niet eenvoudiger, integendeel, want op die manier sluit FS zich van de gevarieerde werkelijkheid af.

Waarom maak ik me er zo druk over? Uiteraard voel ik me gefrustreerd. Voor mijzelf zou het prachtig zijn om vooral ook praktisch verder met Metapatroon te komen. Maar als slechts eigenbelang ervaar ik het niet. Ik ben ervan overtuigd, en meen dat al sinds jaren van steekhoudende argumenten te voorzien, dat Metapatroon onmisbaar is voor, vooruit, in openheid evenwichtige infrastructuur voor informatieverkeer. Noem dat maar algemeen belang. Ik ervaar verantwoordelijk voor bevordering ervan. Solidariteit. Is de neergang van de Partij van de Arbeid tekenend voor, zo lijkt het, alsmaar toenemende moeilijkheid om met een maatschappelijk motief serieus genomen te worden?

Met voorrang wil ik bijdragen aan opleiding van informatiekundig ontwerpers die stelselmatig verantwoord werken. Daar komt echter geen ruimte voor, zolang opdrachtgevers ieder voor zich volgens eigenbelang beslissen, andersluidende retoriek ten spijt. Forum Standaardisatie is blijkbaar onwrikbaar onderdeel van dat ‘systeem’ van fragmentatie. Valt daar überhaupt ooit iets aan te veranderen? En de tragedie is m.i. dat ze dat niet beseffen. Daarom gaan ze ijverig dóór met wat niet alleen maar nutteloos is, maar juist averechts uitpakt. Maar als FS zich – eindelijk – wèl stelselmatig oriënteert, zou er weleens katalyserende werking van kunnen uitgaan. Ik geef toe, dat is hoogst onwaarschijnlijk, allereerst dus al dat daar zoiets als een bekering zou lukken. Maar elders krijg ik evenmin gehoor.

En waarom schrijf ik er ook hier weer zo uitvoerig over? Dat helpt zelfanalyse. Wie weet beden ik een werkzamer verzoek tot inschikkelijkheid. En als emailbericht stuur ik jou deze tekst in de verwachting van commentaar. Jouw analyse helpt weer verder. En dan volgt wat later publicatie als een aantekening. Hopelijk trekt het ooit lezers, wekt het interesse, betrekken ze het opbouwend in hun, oeps, “overweging.” Als ik daarover van ze hoor, stel ik dat zeer op prijs. Het kan – zal? – echter lang duren voordat er iets mee gebeurt. Of ik dat nog meemaak?

Wat heb ik verder zoal opgestoken van opnieuw feitelijke afwijzing door FS van Metapatroon als standaard? Uit ervaring met (B)FS had ik eerder slechts twee mogelijke verklaringen opgesteld. Ik vrees dat ze onveranderd als volgt luiden:

1. Leden van Forum Standaardisatie en medewerkers van Bureau Forum Standaardisatie menen oprecht dat hun opvatting 'modelleerstandaarden zijn géén interoperabiliteitsstandaarden' juist is. Daarmee blijkt echter een aanzienlijk aantal lijstplaatsingen strijdig. Blijkbaar handelen leden resp. medewerkers weliswaar te goeder trouw, maar hebben ze geen idee van wat ze doen. Van hun overmoed (Grieks: hybris) zijn burgers de dupe.
2. Leden van Forum Standaardisatie en medewerkers van Bureau Forum Standaardisatie huldigen in het algemeen die opvatting helemaal niet (en ik heb ook niets van die strekking in het instellingsbesluit herkend). Het telt slechts als gelegenheids(drog)reden c.q. –regel om Metapatroon van de lijst te weren. Dat is dan corrupt. Ook daarvan, zelfs extra, zijn burgers de dupe, omdat infrastructuur voor informatieverkeer gebrekkig blijft.

Ik ben tot dusver welwillend uitgegaan van de hierboven eerstvermelde verklaring. Om heersend onbenul nog maar eens toe te lichten heb ik de enige opdrachtgever die Metapatroon zelfs al praktisch voor – facilitering van – een gedeelte van informatieverkeer laat benutten (en dus eveneens belang heeft bij ruimere erkenning enz. van de methode), een emailbericht gestuurd; zie [aantekening 60.19]. Ach, wat opdrachten betreft laat ik hier maar in het midden, hoe ook de uitleg van Europese aanbestedingsregels door inkopers bij de overheid baanbrekende vernieuwing zoals met Metapatroon belemmert, Het allermeeste ontwerp- programmatuurwerk doet Information Dynamics nog altijd, zoals het heet, voor eigen rekening en risico. Onderzoek heb ik nooit anders dan als particulier gedaan. Wat alom stelselmatig gebeurt, is vooral verspilling.

Okee, welwillende houding, opbouwende bijdragen. Graag houd ik dat vol. Maar welke mogelijkheden heb ik om het kennelijke onvermogen van, bijvoorbeeld, FS-leden en BFS-medewerkers grondig en liefst spoedig te helpen veranderen in vermogen tot stelselmatige oriëntatie? Ik zie geen alternatief, allereerst als verandermiddel, voor standaardisatie van (meta)methode voor semantiek. Maar zolang 'ze' er nota bene al op voorhand niets van willen weten, en dat geldt alom, zijn zij het toch echt die gesloten zijn. Hun nadruk op open is een gotspe. Ja, ik ben en blijf graag bereid om wie dan ook te helpen met het bijspijkeren van noodzakelijke kennis. Vooralsnog ontbreekt ook bij (B)FS relevante kennis in ernstige mate, althans, indien de verklaring ad 1 juist is (en ik raad ze daar dringend aan voor die mogelijkheid te kiezen; het alternatief is immers corruptie ...).

Met die BFS-medewerker als dossierhouder in kwestie treed ik verder niet over procedure in contact. Sterker nog, dat doe ik met niemand. Ik veronderstel Metapatroon hierbij onverminderd als aangemeld voor de standaardenlijst(en). Ze zoeken maar uit hoe ze plaatsing regelen. Niet, dus. Als ze zo nodig een ingevuld formulier nodig hebben, kunnen ze het exemplaar erbij halen dat ik voor de eerste aanmelding heb ingevuld. Mochten ze het zo gauw niet kunnen traceren, dan kunnen ze via [Metapatroon op de lijst!](#) terecht. In bedoeld exemplaar staan uiteraard reeds nodige en voldoende verwijzingen naar relevante documentatie. Sindsdien is er aan Metapatroon niets veranderd. En ze moeten ook niet zeuren over open in de zin van beheer. Wat stelselmatig telt, is openheid voor veranderlijke betekenisverschillen in samenhang. Dat is precies wat Metapatroon als enige

modelleermethode mogelijk maakt. Daarvoor verandert die methode dus nooit, kortom, wat kan beheer ze schelen? Ik heb [Metapatroon](#) beschikbaar gesteld (maar duld uiteraard geen plagiaat), klaar.

Nee, het zit er niet in dat de positieve mededeling komt over allerspoedigste 1. heroriëntatie van (B)FS en 2. plaatsing van Metapatroon op de standaardlijst(en) (en verwijdering van alle modelleermethoden die er nu wèl op staan, maar er niet horen vanwege stelselmatig gebrek). Maar als die uitblijft, ga ik onherroepelijk alsmaar serieuzer ook de tweede verklaringsmogelijkheid ... overwegen. Dat kan niemand mij kwalijk nemen. Want leden van Forum Standaardisatie en medewerkers van Bureau Forum Standaardisatie heb ik via hoofd BFS nogmaals duidelijk gewezen op – hoe krijgen ze het voor elkaar? – zowel averechtse beleidsopvatting als ermee strijdige handelswijze. Geloofwaardig kunnen zij zich niet meer van den domme houden, laat staan praktisch eindeloos.

60.23

De (veronder)stelling van veranderlijk meervoud van hoedanigheden staat met zoveel woorden ook door W.F. Ogburn en M.F. Nimkoff vermeld in **A Handbook of Sociology** (Routledge & Kegan Paul, tweede editie 1950, oorspronkelijk 1947). Ik kijk de index na op rol resp. status. In het hoofdstuk **Status** lees ik o.a.:

[S]tatus [...] represents the position of the individual in the group[, i.e., a] person's [...] ranking in relation to the others. [...] It conveys the idea of formalised behaviour of some sort. [...] Behaviour associated with a particular status is called [...] a rôle. A person's rôle in the group is the dynamic aspect of his status.[p. 208]

Zo beschouw ik hoedanigheid, ook wel actor, als voorwaardelijk voor deelnemer. Zie ook figuren 3 en 4 in [aantekening 59.67](#). Ogburn en Nimkoff gaan verder:

Since status is position in a group, a person has as many statuses as he has group affiliations.[p. 208]

Ervan afgezien dat het natuurlijk zij of hij is, hangt de getalsmatige verhouding af van wat als groep geldt. Hoe ruimer groep bemeten is, waarbij ik overigens voorkeur aan situatie boven groep geef, des groter is de kans dat een individu méér dan één status kent. De gedragingen van een subject (lees hier ook: individu) waardeer ik situationeel goedverbijzonderd, indien per situatie precies één verbijzondering telt; zie verder o.a. [Metapatroon als logica van goedverbijzonderde informatiemodellen](#). Terecht dingen Ogburn en Nimkoff verderop af op de noodzaak van “formalised behaviour.” Ook relevant achten zij

more casual groups[. Anyway, a] person generally has a number of different statuses and they may differ not a little.[p. 208]

Hun waarschuwing tegen reductie is uiteraard tevens op hoedanigheid van toepassing:

The term status is used in the singular, suggesting that status may be generalised, that the status of a person is the sum total of all his separate statuses. [...] However, it is difficult to see how statuses can be added up[. ... W]e ordinarily make not a generalisation but a selection. We have in mind one status in particular[. pp. 208-209]

Dat komt met de aanduiding goedverbijzonderd m.i. alweer duidelijker tot uitdrukking. Van hoedanigheid tot hoedanigheid telt principieel verschil. Wat verschillende hoedanigheden van hetzelfde subject noodzakelijkwijs verbindt, moet daarom onafhankelijk van hoedanigheid ‘bestaan.’ Met een opzettelijke kunstgreep –

nota bene karakteristiek voor axioma's – heb ik daarvoor de nul-identiteit van het subject (nogmaals, lees ook: individu, persoon) ingevoerd.

60.24

Nav **Das Buch der Unruhe** (Fischer, herdruk 1990, oorspronkelijk Portugees 1982) schreef ik [aantekening 59.61](#). Toen ik wat meer wilde weten over de schrijver, ontdekte ik dat A. Crespo de biografie **Het meervoudige leven van Fernando Pessoa** (de Prom, herdruk 1998, oorspronkelijk Spaans 1988) had geschreven. Inderdaad verklaart Crespo die meervoudigheid – wat – nader, te weten als

Pessoaanse heteronomie[. p. 141]

Als het ware als verschillende personen schrijft Pessoa (1888-1935) vrijwel van jongs af aan karakteristiek verschillende teksten onder bijbehorende namen. Het ... verschil met – gebruik van – een pseudoniem is dat het Pessoa niet om verhulling gaat van gedrag volgens één en dezelfde identiteit. Nogmaals, elk heteroniem betreft juist een – afwijkend gestileerde – identiteit (waarover Pessoa allesbehalve geheimzinnig deed). Daarmee vind ik zgn subjectief situationisme dus sterk verwant. Wij moeten, aldus Crespo's duiding van Pessoa's idee,

het dogma van de persoonlijkheid afschaffen, want wij zijn allemaal, voor een deel, de anderen, en niet de absolute ik[. p. 205 A]angezien de twee in de natuur werkzame krachten die van integratie en desintegratie zijn, hangt het leven duidelijk af van het evenwicht tussen beide.[p. 261] het beginsel van integratie of samenhang gaat [...] uit van de individu, terwijl dat van de desintegratie [...] zetelt in zeer gevarieerde krachten die aan hem uitwendig zijn[. ...] Zo moet [...] het algemene worden verbijzonderd, het uitwendige inwendig worden.[p. 262]

Pessoa's boek las ik dus in duitstalige vertaling. Pas later kocht ik met **Het boek der rusteloosheid** (De Arbeiderspers, Privé-domein nr 166, herdruk 1999) een exemplaar van de nederlandstalige editie; die is voorzien van een fotokatern.

60.25

Blijkbaar organiseert de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen (KHMW) in samenwerking met NRC Handelsblad jaarlijks een prijsvraag. Wie schrijft naar hun oordeel het 'beste' opstel over "de belangrijkste wetenschappelijke doorbraak in de 21ste eeuw"? Het winnende opstel in 2017 is geschreven door G. Werner. In **De menselijke geest uniek? Dat had u gedacht** (in: **NRC Handelsblad**, katern **Opinie & Debat**, pp. 4-5, 14 oktober 2017) heeft Werner het over het allerlaatste

bastion van de menselijke uniciteit: onze unieke geest.

Ik neem maar aan dat hij niet bedoelt dat de menselijke geest ophoudt uniek te zijn, maar de inderdaad valse opvatting dat het om iets unieks gaat. Anders beweert hij dus nòg grotere onzin. Want die zgn geest is natuurlijk al nooit uniek geweest. Maar om nu dat gewijzigd inzicht een "doorbraak" te noemen ... Ik heb hier overigens geen uitputtende kritiek op Werners opstel nagestreefd; met enkele punten hoop ik duidelijk genoeg te maken wat er zoal aan schort.

Werner is m.i. aanhanger van achterhaald dualisme. Met kritiek daarop resp. alternatieve voorstellingen is allang

de bijl aan de wortel van onze uniciteit gezet.

Geeuw ... Dat menigeen daar niets van wil – blijven – weten, maakt van ontkenning uiteraard geen "wetenschappelijke doorbraak." Hoogstens bedrijft Werner zoiets als

herhaalde publieksvoorlichting. Maar doe het dan goed, te weten met voorrang voor reeds bereikte kennis. Daarin schiet Werner m.i. ernstig tekort. Zo beweert hij, dat

[c]omputertechnologie [...] ons – uiteindelijk – in staat [stelt] haar na te bouwen,

waarbij hij met “haar” verwijst naar de menselijke geest. Nee, de menselijke geest bestaat natuurlijk niet. Wat uniciteit betreft is het volgens mij zelfs omgekeerd. Een menselijk individu is ook maar een organisme, dwz ieder voor zich (lees ook: individueel) uitgerust met cognitief vermogen voor gedragsaanpassing aan wisselende situaties. Individuele dynamiek van semiosis ‘maakt’ elk individu ... uniek. Tja, wat bouwen we dan eventueel zgn na? Hebben we eigenlijk iets nágebouwd, indien c.q. zodra ‘het’ zijn individuele gedragsontwikkeling, nota bene onlosmakelijk inclusief cognitieve ontwikkeling, doorloopt? Trouwens, de suggestie van ultieme doorbraak zint me evenmin. De uitkomst van de ene aanpassing leidt vaak tot andere aanpassingsopgaven, enzovoort. Wanneer houdt

het fundamentele onderscheid tussen biologische en synthetische breinen [op] onhoudbaar

te zijn? Werner zoekt het in

verder gaande ontwikkelingen als geavanceerde neurale netwerken [waarmee] computers steeds meer vermogens verwerven die eerst voorbehouden leken aan de menselijke geest.

Maar zo’n “netwerk” moet dus niet op zichzelf worden beschouwd, zeg maar principieel apart als één van de veronderstelde componenten volgens dualisme (met lichaam als de andere component). De vraag is veeleer, of dergelijke “computers” gelden als organismen met kenmerken van dien. Werner beseft m.i. niet dat hij met zoveel woorden beweert dat het in de 21ste eeuw dankzij “[c]omputertechnologie” gaat lukken om kunstmatig ‘complete’ medemensen te maken. Want een apart brein bestaat domweg niet, punt. Hoe dan ook vind ik dat hij een onsamenhangend, oppervlakkig verhaal opsteekt. Over de structuur van – zoals hij noemt – geest en die dan weer ingebed in structuur van organisme lees ik in zijn opstel geen woord. Tja, wie daarvan feitelijk geen idee heeft, kan met aanspraak op doorbraak niet serieus worden genomen. Wie over dergelijke structuur-in-structuur meer wil weten, verwijs ik graag naar – mijn werk onder de noemer van – [de semiotische enneade](#). Het nut van dat (meta)model zie ik in kwalitatief rijkere grondslag voor ontwerp enz. van werktuigen voor gebruik door mensen, dus nota bene niet om er – vergeefse – pogingen mee te ondernemen om onszelf ‘na te bouwen’ en aldus o.a. een ... geestdodender bestaan te verschaffen.

Oh ja, de semiotische enneade geeft uitdrukking aan subjectief situationisme als wereldbeeld. Volgens Werner omvat

het nieuwe wereldbeeld [...] het onherroepelijke verlies van ons zelfbeeld als zelfstandige, autonome individuen.

Ook hier is aan de orde dat Werner een vergaand impliciet gekoesterde opvatting van de meeste mensen verwacht met de stand der kennis. Nieuw is ook dat “zelfbeeld” niet. Het idee van subjectief situationisme was ook helemaal niet nieuw meer; voorzover ik kan nagaan, en blijf onderzoeken, geef ik onder die noemer ‘slechts’ duidelijker uitdrukking aan c.q. kan ik werkzamer samenvatten wat sinds jaar en dag her en der geopperd is en wordt.

Naar verluidt zijn er voor de prijsvraag van 2017 ruim 50 opstellen ingezonden. Ik

ben dus niet onder de indruk van de winnende tekst. Ik sluit echter niet uit dat er veel en veel betere opstellen zijn geschreven, maar dat de jury ze niet heeft begrepen. Dat is nu eenmaal vooralsnog het lot van èchte begripsdoorbraak.

60.26

Nadat ik mijn brief dd. 6 juli aan de minister van BZK stuurde, zie [aantekening 59.5](#), schreef ik in [aantekening 59.6](#) o.a. het volgende:

Wat er wèl gaat gebeuren, is feitelijk voortzetting van het project. Hoezo gestaakt?
Slechts de naam ervan zal veranderen, dwz van GBA in BRP, en dan nu van BRP in ... Vergiste ik me maar.

Op 17 oktober 2017 maakt **NRC Handelsblad** in artikelen op p. 2 en p. 6er inderdaad melding van dat

de modernisering van de landelijke registratie van persoonsgegevens opnieuw [kan] beginnen. Voor de derde keer. [...] Grote gemeente [...] werken aan een doorstart die geen doorstart mag heten.

Of mijn brieven, want op 29 augustus 2017 stuurde ik er nòg een, zie [aantekening 59.46](#), inmiddels beantwoord zijn? Nee, inhoudelijk met geen woord. Voorzover ik uit berichtgeving in **NRC Handelsblad** kan opmaken, zijn en blijven diverse afdelingen e.d. bij BZK aan het ruziën over Plasterks beslissing tot stopzetting, nou ja, zogenaamd. Als mijn interventie al kansloos was, is 'ie het zeker zolang partijen elkaar bestoken met èlk de overtuiging van eigen gelijk. Mijn brieven zijn aldus sneller en grondiger verwaarloosd geraakt dan zou lukken met een papierversnipperaar op volle toeren. Nee, dat gelijk van o.a. BZK-Bureau ICT-toetsing (BIT) slaat stellig niet op de maatschappelijke opgave, maar op wat eigen positie bevordert in bestuurlijk-politieke verhoudingen. Enfin, de vòlgende keer komt er dus ook alweer aan, en **NRC Handelsblad** rapporteert m.i. nog veel te laag dat "doorstart" pas "de derde keer" betreft.

60.27

Tijdens afwezigheid blijven kranten liggen. Ik lees immers van papier en moet dan mijn 'achterstand' inhalen. Intussen nog slechts enkele dagen ná verschijning lees ik in de editie van 18 oktober 2017 in **NRC Handelsblad** de column **Inspraak oké, maar niet tegenspreken a.u.b.** (p. 2) van Jutta Chorus. Als exemplarisch beschrijft zij wat er met nota bene zelfs als deskundige erkende inbreng van burgers gebeurt. Ik vat haar betoeg samen: Niets.

(Ook) Chorus komt met terechte analyse. Dus machteloos ... Ofwel,

[a]llemaal goed en aardig, dat meepraten van burgers, maar het moet wel méépraten blijven. Als het tegenspreken wordt, is het niet leuk meer. Daar kan de onzekere overheid niet tegen.

Chorus wijst er ook op dat een burger

[n]ooit [...] antwoord [krijgt], totdat [z/hij informatie] openbaar maakt[.]

Maar ja, als ik ook iets zeggen mag, toegang tot effectieve publiciteit is voor menig onderwerp – veel – te hoog gegrepen. Dat kan een burger vergeten zolang het onderwerp ongeschikt is om vrijwel onmiddellijk sensatie te veroorzaken (en z/hijzelf niet over contacten met de pers beschikt). Stel dat z/hij wèl journalistieke aandacht weet te winnen (wat in de allermeeeste gevallen nooit lukt, maar daarover horen we dus niets ...). Wat 'dankzij' succesvolle publiciteit volgt, en nu weer volgens Jutta, is dat de burger wordt

opgenomen in de overlegstructuur. [...] Zo kapsel je activisme in.

Als ik mijn eigen motief probeer te duiden om mij met deskundige opvatting te melden, is mij de associatie met “activisme” onwelgevallig. Ik probeer zoiets als verantwoordelijkheid als burger te tonen, vooruit, noem het burgerplicht. Moet ik soms gelukkig zijn dat het mij nog nooit gelukt is?

60.28

Ik liet de medewerker van Bureau Forum Standaardisatie belast met behandeling van aanmeldingen voor de zgn lijst(en) met standaarden o.a. met zoveel woorden weten, zie aantekening 60.16 voor afschrift van mijn mededeling, dat hij nog maar even moet wachten met mij te tutoyeren, als het er ooit van komt ... Hij reageerde, prima, als volgt:

[M]ijn verontschuldiging voor de vrijpostige manier waarop ik u benaderde.

Zijn eropvolgende zin luidde echter:

Als u een formele behandeling op prijs stelt, dan houden we het formeel.

Over context gesproken, hij verwacht aanspraakvorm met procedure. En op die manier lijkt het alsof hij eerder aan informele behandeling de voorkeur gaf. En dat het dus aan mij ligt, dat de behandeling verder anders, tja, hij kan er ook niets aan doen, moeilijker zal verlopen.

Nu vermoed ik dat hij zich niet eens ervan bewust is aldus ten onrechte de suggestie te wekken van gewijzigde procedurele aanpak. Hoe dan ook is van wijziging juist géén sprake. In zijn voorafgaande emailbericht wijst hij mij er immers zelfs onmiddellijk op dat er een bepaalde procedure gevolgd móet worden. Die begint, nog steeds volgens zijn eerdere bericht, met

gebruik te maken van het aanmeldingsformulier [...] om [d]e standaard formeel aan te melden.

Ook verder formeel bestaat de procedure o.a. uit

een toetsing door een expertgroep tegen de criteria voor plaatsing op de lijst[.]

En, zo vermeldt hij in dat eerdere bericht tot besluit, mocht ik

verdere informatie nodig heb[ben] over de [...] criteria, aarzel dan niet om contact op te nemen.

Nu had hij in bedoeld bericht al gesteld dat

de lijst open standaarden volgens het instellingsbesluit van het Forum alleen interoperabiliteitsstandaarden bevat, daarom staan er geen modelleerstandaarden op[.]

Maar als er nu iets een toetsingscriterium is, me dunkt, is het dus modelleermethode. Zo'n methode valt volgens Forum Standaardisatie zelfs principieel af voor plaatsing. Tja, daarover vond, en vind, ik wel

verdere informatie nodig[.]

Kortom, ik

aarzel[de] niet om contact op te nemen.

Gelet op de aangekondigde bereidheid lijkt mij de verplichting tot gedegen inhoudelijk antwoord zelfs ... formeel geldig. Ik blijf “verdere informatie” echter te kunnen vergeten. Hoe toepasselijk is de column dd. 18 oktober 2017 van Jutta

Chorus; zie aantekening 60.27 voor enige opmerkingen. In dezelfde **NRC Handelsblad**-editie staat trouwens een **Ikje**, getiteld **Jij** (p. 20), van Tom Koelemeijer. Tijdens een telefoongesprek met “een enthousiaste [verkoop]dame” beantwoordde hij haar slotvraag

of hij nog een tip voor haar had

als volgt:

lets minder tutoyeren[.]

De uitsmijter van Koelemeijer is tragikomisch en daarom is zijn **Ikje** ook zo goed.

Het was even stil en toen reageerde [zij]: “Hoe bedoel je?”

Het lijkt inderdaad hopeloos ...

60.29

Peilloos hoopvol en naïef? Ik ben toch nog verrast hoe bot de herhaalde aanmelding van Metapatroon voor plaatsing op de standaardlijst van Forum Standaardisatie afgewezen is. Ergens verwachtte ik dat verwijzing naar behoeftestelling vanuit Digitaal Stelsel Omgevingswet tot aanbeveling zou strekken. Maar wat doen ze bij dat Forum Standaardisatie dan wèl? Nou ja, dat gaat ‘m daar dus nog steeds niet worden. Althans bij mij roept dat de vraag op, of het wellicht nog een poging waard is om onze contactpersoon-die-wederom-niets-van-zich-laet horen bij het ministerie van Infrastructuur & Milieu op te porren. Op mijn beurt vraag ik jou hierbij om je weloverwogen oordeel. Vind jij dat sowieso verspilde moeite? Zo ja, laat dat luid en duidelijk weten. Dan kan jij je ook de moeite besparen van het lezen van onderstaande concepttekst voor een hem eventueel te sturen emailbericht. Mocht je daarentegen iets in zo’n poging zien, lees ook die tekst ajb door en spaar me je opmerkingen niet. Let wel, ook al verwachten we helaas niets positiefs, dan kan zo’n bericht toch nuttig zijn om tenminste waarschuwing tegen misbruik van Metapatroon te hebben gedocumenteerd.

concepttekst voor emailbericht aan I&M-medewerker

In enkele nota’s resp. rapporten over Digitaal Stelsel Omgevingswet, ik kwam ze overigens pas enkele weken geleden op het spoor, herken ik m.i. relevante tekstpassages over “informatiemodellering [en] semantiek.” Het betreft [Visie](#) (versie 1.0, 10 november 2016, p. 26), [Globaal Programma van Eisen](#) (versie 1.0, 10 november 2016, p. 11) en [Doelarchitectuur](#) (versie 2.0, 10 november 2016, p. 44). Naar verluidt, en m.i. terecht, bestaat voor DSO behoefte aan “een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren.” Het lijkt mij zachtjes uitgedrukt ook geen toeval, gelet op de uitvoerige voorlichting die zowel Jan van Til als Martijn Houtman en ik jou éérder hebben verschaft, dat die vraag ingegeven is door het concrete aanbod van Metapatroon. De verlangde modelleermethode is, zoals jij terdege weet, dus allang beschikbaar. Wat inderdaad nog moet gebeuren, is erkenning als standaard, althans voor modelleeropgaven met stelselmatige strekking. Maar waarom ontbreekt ihb in **Doelarchitectuur** expliciete verwijzing naar Metapatroon? Het zou helpen als die er wèl gestaan had! Ik verwacht dat je begrijpt dat ik valse ontkenning van Metapatroon associeer met consortium Essence, en met wat er daardoor allemaal faliekant misging met bevordering van hoognodige – methode voor – stelselmatig modelleren. Zo gebeurt er voor serieuze opleiding van modelleurs die verantwoord volgens stelselmatige (informatie)verkeersoriëntatie werken, na al die jaren nog steeds niets. Om daaraan voorrang te geven heb ik eerder ook jou voorgesteld. Hoe wèl opbouwend verder? Alweer bijna vijf maanden geleden, dat was op 30 mei 2017, schreef je mij dat ik van je zou horen. Tot mijn spijt heb je echter nog steeds niet opnieuw contact opgenomen. Als dat zo blijft, moet ik bij het ministerie van I&M kennelijk elders zijn. Ik wacht echter nog – heel – even op bericht van jou.

Oh ja, wat we volgens mij o.a. kunnen bespreken, is dat Forum Standaardisatie (FS) principieel géén modeleermethode als standaard erkent. Althans, dat kreeg ik onlangs wederom te horen toen ik Metapatroon wederom aanmeldde voor plaatsing op de FS-lijst(en). Het aldaar zelfs op voorhand gehanteerde criterium luidt, dat een modelleermethode géén interoperabiliteitsvoorziening betreft. Tja, dat is juist volgens stelselmatig (verkeers)perspectief resp. voor stelselmatige opgaven onzinnig. Uiteraard maakte ik met nadruk melding ervan, dat voor DSO vooral aan zo'n standaard behoefte is geuit. Dat strekte tot mijn onprettige verrassing echter evenmin tot aanbeveling. Nee, ik krijg daar een beleidswijziging helaas niet voor elkaar. Dat ligt met aanmelding door het ministerie van I&M stellig anders. En daarmee kan DSO – pas? – stelselmatig verder. Of ontbreekt stelselmatige opzet op basis van veranderlijk samenhangende betekenisverschillen zelfs nog helemaal? Ik zie je bericht met voorstel voor spoedigste afspraak graag per omgaande tegemoet.

60.30

Op 19 oktober jl. stuurde ik jou afschrift van een emailbericht aan één van jouw medewerkers. Ik schreef dat ik “[v]ooralsnog [...] graag mijn contact met hoofd BFS voort[zet] om het desbetreffende beleid van Forum Standaardisatie gewijzigd te krijgen.” Wat ik me daarbij zoal voorstel, schetste ik o.a. in een emailbericht dat ik al een dag eerder, dwz op 18 oktober 2017, alleen aan jou zond. Blijft dat allemaal in een bodemloze put verdwijnen? Namens àlle deelnemers aan maatschappelijk informatieverkeer – zij ontberen nog steeds deugdelijke infrastructuur; heus, daar hoor jijzelf dus bij – stel ik je enthousiaste èn daardoor spoedigste (re)actie op mijn voorstellen op prijs!

ps

Laat je ajb ook weten wanneer jou onze a.s. namiddaggesprek-in-drankgelegenheid schikt?

[emailbericht dd. 25 oktober 2017 aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie; voor afschriften van bedoelde eerdere berichten zie aantekeningen 60.20 en 60.17]

60.31

Wie ooit wil nagaan waaròm het maar niet lukte om tot kwalitatief noodzakelijke (beleids)wijzigingen voor infrastructuur voor informatieverkeer te komen, beschikt dankzij deze aantekeningen over nogal wat gedegen documentatie. Het lijkt helaas erop, dat ik thans méér niet kan bijdragen. Of?

60.32

Bas Heijne herhaalt in zijn column **Heldendom** (in: **NRC Handelsblad**, 21 oktober 2017, p.2) zijn oproep

dat de gevestigde politiek [...] met een stevig verhaal moe[t] komen voor een moderne, pluriforme en inclusieve samenleving, waarin lokale identiteiten met wereldburgerschap [...] samengaan[. ...G]een verhaal [...] is in deze tijd geen optie.

Wat mij betreft is dat ook meteen een uitstekend “verhaal,” kort èn krachtig, zij het dat columnist Heijne “de gevestigde politiek” niet is. Ik vind aan zijn verhaal overigens nog wel uitwerking van “samen” ontbreken. Want louter pluriformiteit lukt met verzuiling. Daarmee staan de verschillen echter – blijvend – vergaand lès van elkaar. Weliswaar hebben bewoners van de ene zuil geen làst van wie allemaal de andere zuilen bewonen, maar met zulk isolement ontzeggen zij zich ook, klopt, op voorhand onzekere voordelen. Wat we willen, nou ja, dat vind ik dan het noodzakelijke verhaal, is op willekeurige schaal juist wisselwerking tussen verschillen met over èn weer voordelig ervaren uitkomsten, inclusief potentieel nòg weer vruchtbaarder verhoudingen, enzovoort. Vaak is niet-nadelig als uitkomst voor iedereen natuurlijk al mooi, maar het verhaal nog niet. De zgn gulden regel van “wat jij niet wilt dat u geschiedt doe dat ook een ander niet” klinkt wat mager (maar wàt

een ... verschil zou het al maken, indien we ons daaraan houden). Van dynamiek van evenwichtige wederzijdsheid moeten we zelfs méér verlangen. En, nota bene, moeten we er nogal wat anders voor gaan doen en laten. Daarin schiet ikzelf stellig ook vaak tekort. Aan subjectief situationisme heb ik tenminste een passend referentiekader.

60.33

Dank je wel voor je antwoord [met voorstel voor datum en tijdstip voor a.s. gesprek]. Als jij “heel erg druk aan de slag [bent] met het verlengen van het mandaat,” en ik neem aan dat je het over voortbestaan van (Bureau) Forum Standaardisatie hebt, mag jij niet verbaasd zijn over de suggestie die ik je hierbij wederom dringend doe: Houd er ajb mee op! Of het moet zijn, dat je – eindelijk – de opgaven van (B)FS wèrkelijk stelselmatig georiënteerd helpt te krijgen (zoals ik je alweer enkele jaren adviseer). Lees er gauw de open brief op na die ik ooit stuurde aan Kees Vendrik, destijds lid van de Tweede Kamer voor GroenLinks; voor afschrift, zie [Open standaarden zijn infrastructureel](#) (verschenen in: **Automatisering Gids**, 15 december 2006, # 50). Wat ik begin 2007 schreef ik aan een ander TK-lid, Arda Gerken, kan je in [Omslagpunt](#) nalezen.

Haha, over advisering gesproken, afgelopen zaterdag zag ik ergens **Hoe gooi ik een adviseur eruit?** (Scriptum, 2003) van Martijn van Oorschot en Michiel Hogerhuis liggen. Gekocht en meteen ook gelezen. Tja, uit artikel 1 van het thans geldige Instellingsbesluit blijkt dat FS een adviesorgaan is. Jij hebt dus nu een ... uitgelezen kans om jezelf eruit te gooien. Mis 'm niet! Ik beveel je dat boek(je) overigens sterk aan. Vergelijkbare analyses schreef ik, verspreid over jaren, in nog korter bestek met o.a. [Vieze smaak](#) (1992), [Uitzendbureaus](#) (1998), [Narcistisch verbond](#) (2006) en [De ziekte van projectmatige correctheid](#) (2012). Helaas is de inhoud onverminderd actueel. Althans, ook weer in **Hoe gooi ik een adviseur eruit?** zag ik duidelijk beschreven dat resp. hoe vrijwel àlle opdrachtgevers en –nemers met voorrang elkaar, zeg maar, bedienen. Resultaten zijn daardoor ook vrijwel alom averechts.

Ja, ook ik probeer adviseur te zijn, en neem de daaraan m.i. onlosmakelijk verbonden verantwoordelijkheid om een – potentiële – opdrachtgever tégen te spreken ter bevordering van wèrkelijke verbeteringen (met voordelen die daarom evenwichtig verdeeld moeten zijn over àlle belanghebbenden). Nota bene, er bestaat zelfs de noodzaak van c.q. plicht tot tegenspraak. Want er zijn problemen, nietwaar? Als ze er niet zijn, heeft het ook geen enkele zin om een adviseur te raadplegen. Of er speelt van meet af aan een schijnvertoning (wat overigens wijst op een ècht ... probleem, maar vooralsnog verborgen gehouden). Okee, problemen zijn er dus kennelijk wèl. Daaruit volgt netzo logisch dat ‘het’ voor oplossing kennelijk ànders moet. Ofwel, de verantwoorde adviseur kan onmogelijk instemmen met de opdrachtgever die in een voor menig belanghebbende reële probleemsituatie feitelijk géén verandering wenst. Nogmaals, de adviseur moet (!) haar/hem tegenspreken. De adviseur doet dat geloofwaardig met, op de een of andere manier, maw afhankelijk van de situatie, een suggestie vóór iets anders. Klopt, op die manier krijg ik dus allang geen enkele opdracht. Ik weiger echter mijn, vooruit, maatschappelijke zorgplicht te verzuimen.

Indien jij voor (B)FS pleit voor een òngewijzigd mandaat, ben ik zelfs èxtra benieuwd naar je redenering. Vooralsnog is het mij immers een raadsel wat resp. hoe (B)FS bijdraagt aan interoperabiliteit. De tijd is allang voorbij van luttele eilanden met voor

samenhang aanvullend enkele verbindingsvoorzieningen. Daarentegen staat de eis van, en met excuus voor het lelijke woord dat ik in de gauwigheid benut, verbindelijkheid voorop. Dat vergt kwalitatief àndere nadruk: infrastructuur. Ondanks, herstel, juist omdat jij het “druk” hebt, pauzeer eens om te overwegen waaròm ik kennelijk èn ook nog eens vrijwillig zoveel tijd en moeite besteed om je ... tegen te spreken. Jij hebt het mis, indien je meent dat ik het voor mijn plezier doe, niets beters te doen heb, enzovoort. Wanneer jij meent dat ik onzin beweert, zou het jou slechts een fractie van zulke tijd en moeite moeten kosten om mij ertoe te bewegen redelijkerwijs met tegenspraak te stoppen. Ik sta daarvoor ‘open,’ maar ik verneem maar niets. Spreek mij eens tegen! Als jij géén deugdelijke argumenten tegen mijn voorstellen kunt opbrengen, mis jij ze m.i. tevens vóór “het verlengen van het mandaat.”

Als je liever hebt, dat ik je niet langer ‘adviseer,’ moet je het vooral zeggen. Voor iets dat totaal kansloos is, ga ik me niet langer inspannen. Ik laat het dan bij documentatie van mijn vergeefse pogingen. Kunnen ze later onderzoeken waarom het toch zo moeizaam was.

Tot [over twee weken].

[emailbericht dd. 25 oktober 2017 aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie]

60.34

In de meeste, herstel, bijna àlle gevallen leidt inschakeling van zgn adviseurs door zgn managers tot èxtra problemen, primair

[om]dat we de concrete situaties niet meer zien[, p. 210]

zo veronderstellen Martijn van Oorschoot en Michiel Hogerhuis m.i. terecht in **Hoe gooi ik een adviseur eruit?** (Scriptum, 2003). Graag lees ik er bevestiging in van het nut van Metapatroon als methode voor modellering. Met subjectief situationisme als grondslag faciliteert Metapatroon immers – modellering van – gedragsverbijzondering voor “concrete situaties.” Zulke verbijzondering vergt specifieke ontwerpdeskundigheid. Die informatieverkeerskundige ontwerpers zijn er helaas nog niet of nauwelijks, en blijven ook later vooralsnog schaars (hoewel ik dat graag zelf radicaal ànders zie, een opvatting die ik o.a. in [Gevorderde tekenleer voor beginners](#) heb uitgedrukt). Hoe dan ook ben ik het ook grondig eens met wat Van Oorschoot en Hogerhuis als

toekomst zie[n] voor de adviseur[. E]r [blijft] maar één groep adviseurs over [...]: de adviseur die expertise heeft op een bepaald vakgebied d[ie] niet in [de organisatie van de opdrachtgever] aanwezig is[. p. 213]

Terwijl ik zelfs van harte instem met de opgebouwde boodschap in alle hoofdstukken van **Hoe gooi ik een adviseur eruit?**, kan ik zoiets als de opgenomen bijlage daarmee niet rijmen. Want daarbij gaat het naar mijn stellige indruk toch echt om een “indeling,” zeg ook maar één van de adviesbenaderingen die de auteurs vanwege simplisme enz. hekelen. Bedoelde bijlage bevat een lijst van boektitels. Afhankelijk van hoeveel van die opgesomde boeken de lezer van **Hoe gooi ik een adviseur eruit?** eerder daadwerkelijk heeft gelezen, wordt z/hij ... ingedeeld. Op die manier spreken de auteurs zich echter principiële tegen. Als lijst met aanbevolen literatuur is de bijlage prima geweest. Maar als toetsmateriaal heb ik verder bezwaar tegen hun willekeur. Zo kan ik nòg wel talloze relevante boeken opnoemen, nou ja, ter aanbeveling dan. Kennelijk hebben zij ‘toevallig’ die boeken gelezen. Heel veel

andere boeken blijkbaar niet. Dus? Wat ik dan wel weer toepasselijk had gevonden, maar wat de auteur nagelaten hebben, is vermelding van hun eigen boek op die lijst. Trouwens, waarom komt een boek in aanmerking voor zo'n indelingstoets? Vaak vind ik een verhaal dat ik maar stompzinig ... vind, zelfs extra nuttig. Want ik vind me erover op, probeer nader te duiden wat ik er niet aan vind deugen, begrijp daardoor mijn eigen grondslag alweer wat beter, kom zo op weer verdere ideeën, wie weet daardoor noodzakelijke herziening van grondslag ...

60.35

Ik zal het maar tragikomisch – proberen te – duiden. Op de deurmat zag ik een forse envelop liggen, onmiddellijk zichtbaar afkomstig van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Zou dan tòch? Was ik te voorbarig geweest, had ik dus onrechtvaardig geoordeeld, volkomen ten onrechte de moed alweer opgegeven met de veronderstelling mijn brieven van 6 juli en 29 augustus 2017 aan de minister van BZK – voor resp. afschriften zie [aantekeningen 59.5 en 59.46](#) – nooit beantwoord te krijgen? Mijn vingers beroerden de envelop. Er zat beslist méér dan één blad papier in. Toe maar, zelfs een wat uitgebreidere reactie?

Nee.

De BZK-directeur Concernondersteuning vraagt vriendelijk naar mijn

ervaring met Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties[, omdat u k]ort geleden [...]
een bericht [hebt] ontvangen, of via de telefoon gesproken met een medewerker[. ....]
BZK wil graag weten wat u van dit contact vindt. Daarom hebben wij aan [een
advies]bureau [...] gevraagd hier onderzoek naar te doen.

Toevallig? Al helemaal nu ik nèt **Hoe gooi ik een adviseur eruit?** (Scriptum, 2003) van Martijn van Oorschot en Michiel Hogerhuis uit heb, kan ik dat verzoek resp. die “vragenlijst” al helemaal niet serieus nemen. Ik sla er in hun boek het

recept voor de ontwikkeling van een probleem [...] dat je [...] niet meer kunt oplossen
[p. 52]

op na. Dat “recept” telt vijf stappen. Ik som slechts op wat Van Oorschot en Hogerhuis in hun boek steekhoudend nader toelichten:

1. Je gaat denken
2. Abstracties komen om de hoek kijken
3. Psychologiseren
4. We gaan er met anderen over praten
5. De adviseur wordt ingehuurd [pp. 53-57]

Vooruit, ik citeer tevens enkele zinnen:

[W]e stappen in de valkuil van een vertraging die uiteindelijk zal leiden tot niks doen.
[p. 53 D]e aanvankelijke concrete handelingsvraag [is] uitgegroeid tot een probleem,
een abstract en ingewikkeld vraagstuk [...] dat] zeer moeilijk op te lossen lijkt. [p. 54
Met] mensen die bij elk probleem bang worden dat ze het weer niet goed doen, [...] dreigt het zo eenvoudig begonnen proces vast te lopen in een psychologie die er altijd al voor zorgde dat deze of gene niet tot handelen kwam [p. 55 Z]odra we er met anderen over gaan praten[, ... wordt h]et handelen [...] bijna onmogelijk gemaakt. [...] Zelfstandig komen **we** er in elk geval niet meer uit[. p. 56] De kans dat d[e] adviseur [...] gaat werken aan een probleem dat nog enigszins lijkt op de aanvankelijke vraag [...] is echter nihil.[p. 57]

Wat dat allemaal weer aan geld, tijd en moeite kost? Deze vernietigende analyse door Van Oorschot en Hogerhuis vind ik volledig van toepassing op de enquête. Nog

maar even in mijn woorden: veralgemeniseerde vraagstelling met statistische verwerking van antwoorden langs kwantitatieve schaal ‘helpt’ om concrete problemen te verhullen; niemand kan op specifieke gevallen – meer – worden aangesproken; zeg ook maar dat niemand iets met de uitkomst kan, dus ook niet hoeft.

Ik ben ook bang, natuurlijk. Voorzover hier relevant betreft mijn angst zoal beknelling van verantwoord burgerschap en fnuiking van professionaliteit. Juist omdat ik er zo bang voor ben, verzet ik me ertegen. Ipv een (alsmaar) ziek(er)makend “recept” te volgen, haha, ... adviseren Van Oorschot en Hogerhuis dat we

[terug]keren [...] naar Stap 1. We hebben een handelingsvraag, een doe-vraag, en op die manier opgevat is het ook niet meer dan dat[. p. 57]

Of ik de bijgevoegde “vragenlijst [...] op papier” wil “invullen,” lees ik verder in de begeleidende brief van de BZK-directeur Concernondersteuning. Daarvoor de Internetpagina gebruiken waarnaar zij verwijst en ik een heuse “inlogcode” opgegeven krijg, kan natuurlijk ook, want

[g]raag stellen wij u een aantal vragen over de manier waarop BZK u geholpen heeft. [...] Het zou fijn zijn als u de vragenlijst binnen 2 weken invult.

Veel tijd ben ik er niet aan kwijt, bezweert ze:

Het invullen dan de vragenlijst duurt ongeveer 7 minuten.

Die “vragenlijst” ga ik dus niet invullen. Daarentegen neem ik de vragen door. Weliswaar kost mij dat véél en véél meer tijd, maar dan heb ik beargumenteerd of ook weer deze enquête ècht zulke flauwekul resp. verspilling, of niet. Klopt, in dat opzicht probeer ik op mijn beurt ook te ... adviseren. Ook wat hier volgt verdient daarom kritische blik, enzovoort.

1. “[D]e snelheid waarmee [ik] een ontvangstbevestiging he[b] ontvangen” vind ik “goed.”

2. “[J]a,” ik heb “naar aanleiding van [mijn] brief een verdaagbericht ontvangen van BZK.” Kennelijk kon “BZK [mij] niet binnen 21 [...] antwoorden.” Over “moeilijke woorden” verderop meer, maar, nee, het woord “verdaagbericht” kende ik nog niet. Ik begrijp dat het slaat op verdagen, uitstellen dus. Dan vind ik de aanduiding uitstelbericht wel zo duidelijk. Er geldt een, zeg maar normale termijn. Ofwel, uitstel is er slechts bij uitzondering. Als dat onverhoopt niet zo is, mijn argwaan groeit, en dus óók een uitstelbericht allang normaal is, telt de normale antwoordtermijn feitelijk 42 dagen. Zo ja, dan is een “verdaagbericht” een verhuld ... verhuulbericht. Wat wil BZK bereiken? Het aantal resp. percentage verdagingen verminderen? De normale termijn verlengen? Voor inzicht in dergelijke ‘problemen’ kan BZK terecht in het eigen informatiesysteem voor postregistratie. Ik vermoed dat een junior medewerker van het advies- annex enquêtebureau de “vragenlijst” heeft opgesteld. IJverig, reuze vriendelijk, maar onbenullig. Geen gelukkige combinatie.

3. “[D]e snelheid waarmee [ik] een verdaagbericht he[b] ontvangen?” Ook “goed.” Nee, op “snelheid” valt helemaal niets aan te merken. Zowel 1 als 2 is natuurlijk ook niet zo ingewikkeld. Gewoon op de – eventueel gewijzigde – datum letten. Na registratie van binnengekomen post houdt een geautomatiseerd systeem dat bij, en drukt dan tijdig zo’n gestandaardiseerde reactie af. Als dat niet eens lukt ... Maar

gelukkig, dat heeft BZK dus perfect op orde. Opnieuw nogal omslachtig, overigens, om mij dat te vragen.

4. “Wat vond [ik] van de **inhoud** van de reactie op [mijn] brief die [ik] van het ministerie he[b] ontvangen?” Hmm, het woord inhoud is zelfs van nadruk voorzien. Een “**inhoud[elijke] reactie**” heb ik tot dusver nooit gekregen, althans een reactie voorzien van wat ik als “**inhoud**” beschouw. Ik heb om te beginnen al geen tweede “verdaagbericht” ontvangen, nadat ook de verlengde antwoordtermijn verstreken was die mij met het eerste “verdaagbericht” aangekondigd was. Nu kan ik me voorstellen dat uitstel op uitstel niet tot de mogelijkheden van ‘het systeem’ behoort. Als het nog steeds niet gelukt is om “**inhoud[elijke] reactie**” te geven, geldt de oorspronkelijke brief in kwestie dan maar als in rook opgegaan? Toen in mijn geval ook de uitsteltermijn voorbij was, stuurde ik ter herinnering enkele dagen later zèlf maar een tweede brief. Daarop kreeg ik wèl vlot antwoord, maar “**inhoud**”? De mededeling luidde dat mijn

brief [...] onder de aandacht gebracht [is] van de bij dit onderwerp betrokken directies van [het] departement.

4.a. Ik ben het er daarom “helemaal mee oneens” dat “[i]k [...] het antwoord op mijn vraag duidelijk [vind].” Sterker nog, ik stelde helemaal geen vraag, wilde niet geholpen worden, maar deed nota bene een aanbod van hulp. Zeg ook maar dat ik juist een vraag van BZK veronderstel en daarop ongevraagd een antwoord voorstel. Volgens de veronderstelde verhoudingen voor de “vragenlijst” was mijn vraag met mijn beide brieven dan of bij BZK inderdaad ... vraag naar mijn aanbod is.

4.b. Helaas is het volstrekt “[on]duidelijk bij wie ik moet zijn voor verdere vragen,” dwz voor contact over mijn aanbod. Wie zijn die “betrokken directies,” welke medewerkers zijn er met “dit onderwerp” bezig en liefst erin geïnteresseerd?

4.c. Maar let op, op de volgende (deel)vraag geef ik BZK wederom de positiefste score. Ik ben het er immers “helemaal mee oneens” dat “[i]k vind dat er moeilijke woorden in de reactie op mijn brief worden gebruikt.” Dat vind ik zelfs voor de reacties op allebei mijn brieven gelden. Toe maar! Is natuurlijk ook weer niet zo ingewikkeld voor volstrekt inhoudsloze reacties zoals “ontvangstbevestiging” en “verdaagbericht.” Toch fijn dat BZK dat beheerst.

Alsmar sterker heb ik de indruk dat op z'n minst het enquêtebureau een simplistische, daardoor averechtse, opvatting van “contact” huldigt. Mijn reconstructie van die karikatuur luidt, dat een burger behoefte heeft aan informatie; z/hij neemt aan dat medewerkers van BZK haar/hem aan die informatie kunnen helpen; daarom vraagt z/hij BZK ernaar; vervolgens geeft een terzake kundige medewerker haar/hem antwoord; indien de burger met de verstrekte informatie inderdaad haar/zijn vraag beantwoord krijgt, zal z/hij zich door BZK geholpen weten.

Het valt nog mee, dat de aanduiding klant niet in de “vragenlijst” voorkomt.

Waarom zoekt een burger wèl “contact”? Ik geef slechts een ruwe schets, maar die voldoet volgens mij reeds om het principiële verschil te verduidelijken. Het is inderdaad wat ingewikkelder. Dus, een burger wil dat er ‘iets’ **gebeurt**; z/hij neemt aan dat het tot de taken van BZK behoort om ‘zoiets’ daadwerkelijk te **doen**; daarom richt z/hij – laat ik de term opdracht vermijden, dat klinkt zo drammerig – haar/zijn **handelingsverzoek** tot BZK; de burger is, kortom, primair erin geïnteresseerd dat ‘iets’ gebeurt; uiteraard, graag wordt hij daarvan zo prompt mogelijk op de hoogte

gesteld, met informatie dus, maar dat telt pas secundair; het is misleidend om de resulterende handeling door BZK als hulp te bestempelen; nogmaals, dat betreft 'gewoon' een opgedragen taak en als het zo'n taak niet is, mag BZK het ook niet eens doen; ook doet BZK zeker niet klakkeloos wat een individuele burger verzoekt; BZK moet steeds belangen afwegen, maw het verzoek van een burger-als-belanghebbende moet altijd volgens verhouding tussen alle belanghebbenden worden beoordeeld; na nodige en voldoende afweging kan BZK pas conform verzoek handelen, of juist niet; zo niet, dan telt motivering door BZK voor de verzoekende burger extra; in het geval van handeling conform verzoek is motivering juist extra noodzakelijk voor overige belanghebbenden.

Ik kom volgens dit rijkere beeld van "contact" terug op vraag 4 in de "vragenlijst." Nee, ik heb totaal geen weet ervan, of BZK iets met de "**inhoud**" van mijn brieven gedaan heeft. Ik merk op dat dit – gebrek aan – handeling resp. informatie erover nogeens extra merkwaardig is voor het ministerie dat geacht wordt de zgn participatiesamenleving te propageren. Doet een burger wat ... Nota bene, vooral als BZK er niets mee doet, meen ik, met een zwaar woord, recht te hebben op motivering. Hoe heeft BZK de afweging gemaakt tussen de verschillende belanghebbenden?

5. Voor de volgende vier (deel)vragen luidt de aanname dat ik "contact gehad [heb] met een ambtenaar van het ministerie van BZK." Of ik enkele voorgeformuleerde vragen volgens een dito voorgekookte indeling – wat die hele enquête zinloos maakt – wil beantwoorden "over de mate waarin [ik] **inleving en betrokkenheid** he[b] ervaren in de correspondentie." Heus, die nadruk op "inleving en betrokkenheid" heb ik niet verzonnen.

5.a. Ik "ervaarde [...] in het contact met de BZK ambtenaar de mate waarin men [mijn] brief serieus behandelde" als "heel slecht." Sterker nog, ik heb geen enkele ervaring van enige behandeling, inhoudelijk dan, door welke ambtenaar bij BZK dan ook. Ik zie daar niemand iets 'doen' overeenkomstig het voorstel in mijn brieven. De "ontvangstbevestiging" kan een robot opstellen. Is stellig ook zo gebeurd. Het "verdaagbericht" gaf als reden van uitstel dat er meer tijd nodig was voor een "goed antwoord." Die aankondiging kan eveneens aan een robot overgelaten zijn. Opnieuw argwaan. Staat die uitstelreden wellicht in elk "verdaagbericht"? Moet de burger daardoor het gevoel krijgen dat z/hij toch maar iets bijzonders gevraagd heeft, ofwel zelf bijzonder is? Aldus gestreeld zou de burger het uitstel zelfs toejuichen, zo van, het duurt langer, maar ik krijg daarvoor extra aandacht. Wie is er nu cynisch? Als elke burger dat bij uitstel verneemt, en uitstel allang geen uitzondering maar regel is, wat 'doen' ze daar BZK dan eigenlijk wèl? Dezelfde indruk krijg ik – tenslotte? – bij de ongespecificeerde mededeling over "onder de aandacht" blablabla "bij dit onderwerp betrokken directies" blablabla. Onder "**inleving en betrokkenheid**" stel ik me iets héél anders voor. Maar wacht eens even! De reactie die vrij vlot volgde op mijn tweede brief, dus de brief waarin ik de minister van BZK eraan herinnerde dat hij zelfs na verloop van de uitsteltermijn nog niet geantwoord had, die reactie bevat tevens een passage met een samenvatting van mijn aanbod annex voorstel. Aan de verminkte weergave had ik me zeer geërgerd. Gaat het daar soms om een poging tot "**inleving en betrokkenheid**"? Wie iets niet begrijpt, moet zo'n poging vooral nalaten. Wat is er mis mee om mij om toelichting te verzoeken? Over "**inleving en betrokkenheid**" gesproken, zo'n verzoek ervaar ik als blijk van interesse. Dàt zou

alvast de goede kant opgaan. Die mislukte samenvatting wekt op mij daarentegen de indruk dat opsteller ervan meent het beter te weten dan ik. Ik ervaar minachting, misplaatste arrogantie. En is het soms nòg erger(lijker)? Geldt dat zgn blijk van **“inleving en betrokkenheid”** in één moeite door als **“inhoud[elijke] reactie”**? Dat zou verklaren, dat ik vèrder géén “verdagbericht” meer ontving, hoewel er allang opnieuw 21 dagen zijn verstreken. Ach, zolang die brieven binnen BZK blijven, heeft BZK met de **“inhoud”** ervan nog steeds niets gedáán.

5.b. “Hoe ervaren [ik] in het contact met de BZK ambtenaar de toon van behulpzaamheid in de reactie op [mijn] brief?” O.a. in mijn geval moet dat, als het ware òmgekeerd, de bereidheid van ambtenaren zijn om een terdege onderbouwd hulpaanbod te overwegen. Wie weet overwegen ze dat aanbod wel, maar mijn ervaring is hoe dan ook op dit punt “heel slecht.” Zie ook mijn commentaar op vraag 5.a.

5.c. Met deze (deel)vraag is het èxtra oppassen. Strikvraag, wellicht? “Hoe ervaren [ik] in het contact met de BZK ambtenaar de mate waarin BZK voldeed aan de verwachtingen?” Allereerst maak ik een opmerking met verwijzing naar vraag 4.c. In vraag 5.c staan niet zozeer “moeilijke woorden,” maar vind ik de gehele zin onbegrijpelijk. Ik lees ‘m daarom kortweg als: In hoeverre voldeed BZK aan mijn verwachtingen? Tja, eerlijk gezegd verwachtte ik met mijn eerste brief, gevolgd door een tweede, bijna niets bij BZK te bereiken, klopt, uit allerlei eerdere negatieve ervaringen. Maar ja, BZK heeft een bepaalde zgn stelselverantwoordelijkheid, precies, formeel een taak, met vragen van dien waarop ik een stelselmatig antwoord kan en wil bijdragen. Onderschat deskundigheid van burgers niet netzomin als bereidheid daarmee vrijwillig maatschappelijke hulp te verlenen (waarvan ik overigens ook weer deze aantekening vind getuigen). Hoewel ik kàns op opbouwende reactie minimaal achtte, is BZK nu eenmaal het adres waar ik meen met mijn deskundige bijdrage te moeten aankloppen. Over vertrouwen gesproken van mij als burger in een overheidsorganisatie wat uitvoering van een bepáalde taak betreft, gelet op mijn minimale verwachting heeft BZK er nagenoeg “helemaal perfect” aan voldaan. Ik hoop echter niet, dat dit antwoord voor een compliment doorgaat. In nietszeggende statistische verwerking van ingevulde vragenlijsten gebeurt dat geheid.

5.d. Over mijn antwoord op volgende (deel) vraag acht ik weer geen misverstand mogelijk. “[I]n het contact [heb ik] de mate waarin de BZK ambtenaar contact met [mij] zocht [ervaren]” als “heel slecht.” Herstel, dat is nog te mild uitgedrukt. Van enig initiatief van de kant van BZK heb ik niets gemerkt.

6. Als “totaalcijfer [...] voor de behandeling van [mijn] brief [...] geef [ik BZK een] 1” op de voorgestelde schaal van 1 tot en met 10. Wat machinaal afgehandeld kan worden, lukt “goed,” maar dat vind ik niet meetellen, integendeel vanwege gebrek aan **“inleving en betrokkenheid”** Zodra er mensen aan te pas moeten komen faalt ‘het systeem’ dramatisch.

7. “[D]e **inhoudelijke** reactie van het ministerie omschrij[f] ik als, nou ja, voorzover er überhaupt zo’n reactie is, “negatief, in [mijn] nadeel.” Er is niets gedaan. Evenmin ben ik op de hoogte gesteld van wat er (niet) gedaan is met mijn brief. En om mijn “nadeel,” zeg ook maar in persoonlijke(r) zin, gaat het mij ook niet, herstel, gaat het mij slechts zeer ten dele. Ik propageer een voorstel ten bate van deelnemers aan maatschappelijk verkeer. Daartoe behoor ik zèlf uiteraard ook. De

stelselverantwoordelijke minister geeft via BZK-ambtenaren slechts stelselmatig niet thuis.

8. “Hoe zou [ik mijn] brief omschrijven?” Zie mijn commentaar op diverse eerdere vragen.

9. “[N]ee[,] dit [was niet] de eerste keer dat [ik] contact had met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties[.]”

10. “[J]a, zeker wel [neem ik] in de toekomst [...] weer contact op [...] wanneer [ik] nog een vraag, klacht of idee he[b] voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties[.]” Ik kàn toch niet anders indien BZK met de dienovereenkomstige ta(a)k(en) belast is?! Tjonge, ik ben blij dat ik die vragenlijst zo uitvoerig naga. Anders had ik zeker gemist dat kennelijk ook een “idee” daar welkom is. Ja, met mijn brieven suggereer ik beslist een “idee.” Ik krijg zelfs niet eens verklaard dat BZK er niets van wil weten, laat staan dat ik redelijke tegenargumenten verneem. Ik zou ook niet weten, wat er tégen is, integendeel. Ik vrees echter dat medewerkers van de “betrokken directies,” als ze iets weten, nog ònstelselmatige aannames koesteren. Daarmee kunnen ze helaas ònmogelijk een stelselmatig voorstel, oeps, “idee” herkennen, ernaar adequaat handelen, enzovoort.

11. Wat mijn “leeftijd” en **12.** of ik “man of vrouw” ben te maken heeft met, zoals de titel van de vragenlijst luidt, Contact met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ontgaat me. Artikel 1 van de Grondwet is duidelijk over gelijke behandeling.

13. De vraag naar “hoogst voltooide opleiding” is kennelijk bedoeld als controlevraag mbt “moeilijke woorden.” Enfin, mijn formele opleiding staat niet bij de mogelijkheden waaruit ik kan kiezen.

14. Of ik “overige ideeën of opmerkingen [heb] over het contact met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties?” Ik zou zeggen, bestudeer deze aantekening. Het belangrijkste betreft de dienende houding van ambtenaren. Ik spreek uit eigen ervaring als (rijks)ambtenaar. Dus, ga aandachtig in op èlke “vraag, klacht of idee” of wat dan ook. Geef voorrang aan wat er taakgericht gedáán moet worden; bijbehorende motivering spreekt dan als het ware vanzelf. Waardeer de uniciteit van elk verzoek, respecteer evenzo de burger in kwestie als individu. Erken netzo individueel de relevante belangen van overige burgers. Oh ja, gooi de resultaten van deze enquête onmiddellijk in de prullenbak en verspil nooit meer geld enz. aan zulke onzin. Samengevat, ga gewoon aan het werk!

15. Kijk eens aan, tot slot laat het enquêtebureau weten dat “[h]et ministerie [...] graag [mijn] mening [wil] bespreken met de medewerker die contact met [mij] heeft gehad. Daar leert het ministerie het meeste van.” Oh, ja? Een organisatie kàn zelfs niet leren. Dat moeten individuele mensen doen, in dit geval in hun hoedanigheid van minister tot en met medewerkers van BZK. Ik heb namens de minister van BZK een “ontvangstbevestiging” en een “verdaagbericht” ontvangen van de directeur Concernondersteuning. Vervolgens kreeg ik namens de minister van BZK een netzo inhoudsloze brief van de directeur Democratie en Burgerschap. Die medewerkers hebben totaal geen benul van mijn “idee.” Ook zij hebben echter geen enkel blijk van interesse getoond, integendeel. Hun aldus onvermijdelijke rol als tussenpersoon weten zij evenmin adequaat te vervullen, ik heb er in elk geval niets van gemerkt dat

àndere BZK-medewerkers wèl iets **doen** met mijn brieven. Die brieven? Ik vermoed dat ze gedigitaliseerd zijn en niemand er ooit nog naar wil kijken. Ook weer de uitkomst van voorliggende enquête verbreedt resp. verdiept geheid de kloof. Nee, hoor, “liever anoniem wil [ik heus niet] blijven.” Of het enquêtebureau mijn “antwoorden [mag] doorgeven aan het ministerie”? Als ik wil dat ‘ze’ het daar weten, geef ik e.e.a. “liever” zelf door. Daarvoor kan eventueel deze aantekening dienen. Ook weer slordig uitgedrukt, trouwens, dat verzoek om instemming. Stel dat iemand aangeeft “graag anoniem [te] wil[en] blijven.” Geeft het enquêtebureau dan helemaal niets van haar of zijn ingevulde vragenlijst door, dus tellen die antwoorden evenmin voor statistische verwerking? Met die vraag is stellig bedoeld, dat aanvullend op resultaten van statistische en aldus geanonimiseerde – mits de populatie niet te klein is – verwerking tevens het specifieke formulier van zo iemand voor BZK beschikbaar komt. Op de begeleidende brief van BZK-directeur Concernondersteuning staat op het exemplaar dat ik ontving als kenmerk “74320167” vermeld. Datzelfde nummer komt voor op ‘mijn’ exemplaar van de vragenlijst. Kortom, als ik dit als aantekening publiceer, legt iemand bij BZK het verband maar. Zoals gezegd, die registratie zal wel kloppen.

60.36

In uw hoedanigheid van directeur Concernondersteuning verzocht u mij met uw brief dd. 24 oktober 2017 een vragenlijst in te vullen, opdat u inzicht verkrijgt in mijn “ervaring met [het Ministerie van] Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.” Daarvoor acht ik de gestelde vragen echter volkomen òngeschikt. Om mijn àndere gedachten voor mijzelf nader te ordenen, schreef ik een uitgebreide aantekening. (Over onregelmatige perioden verzamel ik zulke aantekeningen en publiceer ze op het ww web.)

Toen ik uw brief vervolgens nògmaals nalas, trof mij èxtra uw aanmoediging. U stelt immers: “Uw antwoorden hebben dus invloed!” Vooral dat uitroepteken stemt mij hoopvol. Daarom stuur ik u mijn aantekening hierbij prompt direct.

Het eerste dat u zal opvallen, is dat ik er veel méér dan, zoals u voor de vragenlijst aangaf, “ongeveer 7 minuten” aan besteedde. Als het goed is, spreekt de inhoud voor zichzelf. U begrijpt dan ook, waarom ik mij juist niet wend tot het uitvoerende enquêtebureau dat in uw brief als “contactpersoon” staat vermeld. Het minste dat ik hoop te bereiken, is dat BZK uit – zoals ik ervaar – zijn schulp kruipt ipv die alsmaar verder te behangen met ontvangstbevestigingen en verdaagberichten en dan ... niets meer om geluid van ‘buiten’ te weren. U vindt dat maar cynisch? Leest u aub mijn aantekening aandachtig en, vooral, doe er iets mee! U ziet, een uitroep- als oproepteken toevoegen kan ik ook. Terwijl ik geen ontvangstbevestiging wens te ontvangen en al helemaal geen zgn verdaagbericht, stel ik uw motivering van, nota bene, uw hàndelingen uiteraard wèl zeer op prijs. Indien u van uw kant allereerst prijs stelt op nader(e) correspondentie en/of gesprek over mijn m.i. opbouwende kritiek plus suggesties, bent ù vanzelfsprekend zeer welkom.

[emailbericht dd. 27 oktober 2017 aan directeur Concernondersteuning, ministerie van BZK; voor afschrift van bijlage, zie aantekening 60.35; voor die aantekening opgemaakt zoals verstuurd, zie [Aantekening over BZK-contactenquête](#)]

60.37

Waarom vind ik toch dat ik het moet blijven proberen? In die aantekening motiveer ik dat met mijn angst. Maar ja, of dàt eerlijk is ... Zit er nog dieper àndere angst?

Kennelijk vind ik het op z'n minst nodig om de ònredelijkheid – waarvan ik vind dat die me treft – redelijk te begrijpen. Dat lukt – mij – pas in wisselwerking met formulering, en die schrijfpoging vind ik er dan weer aardig aan. Maar als het er eenmaal staat, en ik er zèlf zou gauw geen gat meer in kan schieten, zou ik me schuldig voelen om dat, zeg maar, onderzoeksresultaat niet te delen met wie er daadwerkelijk wat mee zou moeten doen ... wat dan geheid weer leidt tot verdere ervaring met ònredelijkheid. Tja.

60.38

Ik ontdekte in mijn aantekening een schrijffout. U treft de verbeterde tekst als bijlage aan. Als aansporing stond er: “bestuur deze aantekening.” Dat moet “bestudeer deze aantekening” zijn.

[emailbericht dd. 28 oktober 2017 aan directeur Concernondersteuning, ministerie van BZK]

60.39

In **Enterprise Ontology: Theory and Methodology** (Springer, 2006) verzekert J.G.L. Dietz, dat

you will be rewarded for studying the book and learning the methodology. [...] The only thing you need to do [...] is to put aside your current way of thinking [...] and to open your mind for new ideas; in short, to be willing to learn.[p. 13]

Maar zó eenvoudig is dat natuurlijk niet. In elk geval heeft Dietz zich eerder kennelijk niets aangetrokken van [Semiosis & Sign Exchange](#) (2002), als hij de inhoud ervan überhaupt een blik waardig keurde. Overigens is hij onder de (oud-)hoogleraren die ik destijds mijn proefschrift stuurde, geen uitzondering. Interesse toonde slechts B.K. Brussaard, maar die kende ik dan ook persoonlijk.

Enfin, aldus houdt Dietz het in **Enterprise Ontology** met zoveel woorden op DEMO, een modelleermethode waarover hij in 1996 een boek met die titel publiceerde. Uit **Semiosis & Sign Exchange** valt op te maken hoezeer resp. waarin Metapatroon als methode voor informatiemodellering o.a. daarvan principiële verschillen heeft. Hier kortweg geschetst gaat DEMO mank aan nodeloze differentiatie van uitgangspunten (lees ook: axioma's, paradigma e.d.), terwijl voldoende wèrkzame differentiatie daar juist ontbreekt. In **Semiosis & Sign Exchange** verklaar ik – de ontwikkeling van – de semiotische enneade. Dietz schikt zich in **Enterprise Ontology** echter naar “the meaning triangle.”[p. 36] Dáár mist hij de kans, ofwel verrijking van axioma's tot subjectief situationisme is helaas óók niet aan hem besteed. Wat Dietz propageert als “the standard transaction pattern” laat zich echter verder ontleden tot inter- en/of intrasubjectieve dia-enneadische dynamiek. Excuus, (want) ik begrijp dat deze bewering in de gauwigheid ònbegrijpelijk is. Ik wil er hier wederom vooral mee zeggen, dat Dietz enerzijds een nodeloos ingewikkelde grondslag volgt die anderzijds onvoldoende – mogelijkheden tot – schakering biedt. Voorts vind ik het meteen al onzin, voor toelichting zie verder o.a. [Gids voor gids](#), om ontologie tot een domein beperkt te beschouwen, zoals Dietz onder de noemer van “enterprise” doet. En omdat de ene, vooruit, organisatie de andere niet is, bedoelt hij met ontologie dus gewoon: organisatiemodel. Wat mij betreft blijft de aanduiding ontologie voorbehouden aan een model van algemeenst opgevatte werkelijkheid. Klopt, daarvan geldt er dan precies één. Want anders rijst steeds òpnieuw de klemmende vraag naar overkoepelend model als paradigma. Volgens zo'n meestal impliciet model, en ook in **Enterprise Ontology** overtuigt Dietz me niet met zijn rommelige

pogingen tot explicitering middels summiere verwijzingen, kan pas – eventueel – een expliciet organisatiemodel worden opgesteld. Maar voor inrichting van informatieverkeer op praktisch relevante schaal – en daarop is Dietz m.i. feitelijk uit – is nu nèt een organisatiemodel ... verkeerd.

Het is verdienstelijk van Dietz dat hij aan tekens een zgn illocutionair aspect erkent. De productieve radicaliteit van mijn stelling met **Semiosis & Sign Exchange** ontgaat hem echter. Die stelling luidt: elk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid. Daarentegen onderscheidt hij, volgens mij dus nodeloos, axiomatisch verschillende, zeg maar, coördinatiefuncties. Daardoor ondermijnt hij zelfs zijn

quality criterion for evaluating enterprise ontologies[. p. 12]

Let wel, vervang “ontologies” dus door – specifieke – modellen. Dietz claimt verbetering op aspecten van

coherence, comprehensiveness, consistency, conciseness, and essence.[p. 12]

Volgens Metapatroon geldt zelfs dat er gedragsmatig voor een sub- c.q. object géén “essence” bestaat. Het is zulke radicaliteit met zgn nul-identiteit van sub- c.q. object als kunstgreep die verbetering oplevert voor o.a. de vier door Dietz eerstgenoemde aspecten.

Waar Dietz volgens mij wèl goed zit, is zijn aanname van

actor roles, which are elementary chunks of authority and responsibility, fulfilled by subjects.[p. 81]

Hij laat echter na zulke rollen als situationele verbijzonderingen, zonodig recursief opgevat zoals ook weer consequent in [Informatieverkeer op stelselschaal](#), te duiden. Zeg ook maar dat hij zich ònvoldoende bewust is van wat beperking tot een domein allemaal aan reële betekenissenvariëteit verborgen houdt. Op die manier blijft hij met DEMO methodisch steken in steriele ... demonstratie. Op reële opgaven van informatieverkeer, dus òngeacht traditioneel ingegeven domeinen, sectoren enz., hebben we er nog steeds niets aan. Zolang we informatiekundig ontwerpers dergelijke modelleermethoden echter nog aanleren, kùnnen we stelselmatig niet verder komen. Daarop is Metapatroon alweer beter berekend. Jammer dat Dietz dat mist. Hij is dus niet de enige.

60.40

Ik ben niet zo'n lezer van wat literatuur heet, laat staan dat ik er veel van weet. Een opstel, ook wel een essay genoemd, lees ik alweer eerder. Soms kom ik dus op literatuurkritiek uit. Een bundel van zulke opstellen is **Pornotheek Arcadië** (De Arbeiderspers, 2000) van Joost Zwagerman (1963-2015). Die heb ik inderdaad met plezier gelezen. Voor mij vooral leerzaam, hoewel ik vrijwel meteen niet meer precies weet wat ik ervan opgestoken heb. Het zal in en voor mij voortaan wel meemalen in wat Charles S. Peirce bestempelt als cognitief mengsel (zijn engelstalige aanduiding: cognitive mass).

In elk geval is van het een iets anders gekomen in de zin dat ik meteen erachteraan nòg zo'n bundel las, te weten **Alles moet over** (De Harmonie, 1979) van Carel Peeters (geb. 1944). Enkele van Peeters' opstellen zijn mij extra opgevallen. In vergelijking krijg ik de indruk dat Zwagerman vooral met objectiverende bedoeling verslag doet resp. nogal afstandelijk les geeft, terwijl Peeters – meer – uitdrukking wil geven aan zijn eigen leeservaring resp. wat hij persoonlijk eraan ontleent. Zeg ook maar dat Zwagerman met **Pornotheek Arcadië** literatuurcriticus blijft. In

genoemd werk van Peeters meen ik te herkennen dat hij er een opstap en ruimte mee schept voor eigen filosoferen dat hij er ook prompt mee verweeft. Het pleit uiteraard voor Zwagermans didactische kwaliteit dat hem dat van Peeters opgevallen was (zoals ik bij nader inzien opmaak uit een passage op van **Pornotheek Arcadië**). Zwagerman heeft het daar over het kenmerkend

'getrapte' schrijverschap waardoor hun ideografie een surplus verkrijgt. Wij weten dat bij hen de schrijver altijd meedoet als de criticus aan het woord is. Door die versmelting van gedaanten wordt de ideografie van de **criticus** aangevuld met het temperament en gedachtegoed van de **schrijver**. [pp. 143-144]

Voor een betekenis van ideografie komt Zwagerman met een citaat van Peeters. Dat is dan

het voor een criticus karakteristieke patroon dat gevormd wordt door zijn voorkeuren, zijn opvattingen en ideeën over literatuur, gevoegd bij wat hij over cultuur, filosofie, psychologie en geschiedenis denkt. [p. 143]

Dat beperkte lijstje lijkt mij overigens ongepast. Wat m.i. telt is, wat iemand ook verder allemaal denkt, inderdaad, cognitief mengsel. Hoewel Zwagerman erop wijst, komt dat in zijn genoemde bundel m.i. dus minder uit de verf dan bij Peeters. Op twee opstellen in **Alles moet over** ga ik hier wat nader in. Als eerste is dat **De filosofie van de onbevangenheid** (pp. 83-102). Weliswaar lijkt Peeters het vooral over Nietzsche te hebben, maar ik vind onmiskenbaar dat hij er tegelijk getuigenis mee aflegt hoe hijzelf de geschiedenisopvatting van Nietzsche praktiseert. Dat uit zich, of ik moet me sterk vergissen, in empathie met Nietzsche. Op mij komt Peeters over als geloofwaardig woordvoerder van Nietzsche, waardoor ik juist hem als authentiek ervaar voor een kritische houding:

De kritische manier om met de geschiedenis om te gaan houdt in dat men van tijd tot tijd de moed heeft het contact met het verleden te verbreken. [p. 87]

Radicaal is en blijft zo'n breuk natuurlijk onmogelijk, zodat het om doen-alsof gaat om verder proberen te komen. En wanneer je van jezelf meent iets kwalitatief anders bedacht te hebben, zoals ik met een door-en-door stelselmatige methode voor informatiemodellering, blijkt het zachtjes gezegd niet zo eenvoudig om iemand anders daarvan te overtuigen (of op z'n minst gedaan te krijgen dat er enige ruimte voor een proef volgens gewijzigd principe kan worden uitgevoerd). Nou ja, dat is dan weer mijn ervaring ... Ja, aldus Peeters in navolging van Nietzsche,

Het [is] een moeizaam proces [...], dat niettemin een noodzaak is. [...] **De gedachte hier achter is dat men geen recht heeft op iets dat men niet zelf verworven heeft.** [pp. 87-88]

Hoe actueel is de nadruk die Peeters legt! Onze politiek lijkt meer en meer gericht op bescherming van wat grotendeels door erfenis verkregen is. Maar

wat men geërfd heeft kan alleen maar gelden als een voorwaarde om iemand te worden waaraan **niet meer** te zien is dat hij iets geërfd heeft: hij is dan niet meer wat zijn voorouders of ouders waren, maar een soeverein individu. [p. 88]

Ook zulke soevereiniteit is en blijft onmogelijk te bereiken. De gedragsmatige voorwaardelijkheid is principieel deels, zeg maar, buitensubjectief. Aan de orde is altijd samenloop van subject en – diens ervaring van – situatie, enzovoort. Vandaar: subjectief situationisme. De soevereiniteit zit 'm dus in het eigen spoor van onvermijdelijke samenlopen. Dat wijkt per subject af van het spoor van willekeurig

welk ànder subject. Over “getrapt” gesproken, hier voeg ik mijn opmerkingen toe aan de opmerkingen van Peeters over wat ook weer opgevat kunnen worden als Nietzsche’s opmerkingen ... Helaas, verder komen we er doorgaans niet mee

[o]m de tirannie van het verleden te breken[. p. 89]

Desondanks

[is] het [...] natuurlijk de beste houding om te komen [...] tot oorspronkelijkheid.[p. 90]

Zònder die houding mag iemand zich naar mijn idee niet als ontwerper opwerpen. Een ontwerper beseft dat haar (lees overal ook: zijn)

persoonlijke manier denken [p. 95]

zowel volgt uit haar unieke spoor van samenlopen als – steeds verder – mede eraan ten grondslag ligt. Elk gedrag draagt zowel situationeel als subjectief stempel, enzovoort. Dit verklaart

waarom filosofen met een neiging tot systeembouwen zo vervelend [zijn] om te lezen en waarom hun denkbeelden niet in staat [zijn] aan te spreken. [...] D]at k[omt] omdat ze zelf niet in hun filosofie te herkennen [zijn]. Niets van hun drijfveren [...] zijn in hun filosofie te zien; die filosofie probeer[t] dat alles juist te **verhullen**.[p. 95]

Allereerst merk ik op Peeters onder zulke filosofie met zoveel woorden terecht tevens zijn – soort van – literatuurkritiek verstaat (althans, indien ik goed verstaander ben). Verder verschaft hij mij met deze passage een uitgelezen aanleiding om subjectief situationisme als paradigmatische breuk te verklaren. Ja, daarin komt mijn “neiging tot systeembouwen” tot uitdrukking. Sterker nog, zèlf meen ik uitermate geslaagd te zijn. Ik heb echter een verschil gemaakt met àndere systeemmodellen. In de zgn semiotische enneade als formeel model van subjectief situationisme heb ik “drijfveren” als één van de negen onlosmakelijk met elkaar verbonden elementen opgenomen. Ik gebruik er de aanduiding motief voor. Op die manier helpt de enneade om èlk individu in èlk van haar gedragingen herkenbaar te ònthullen. Klopt, het zijn

de motieven die het denken bepalen[, p. 96]

sterker nog, ze maken ònlosmakelijk onderdeel ervan uit volgens een samenhang waarvan semiosis à la enneade een nog altijd grof model toont, maar alweer véél verfijnder is dan wat feitelijk allemaal nog teruggrijpt op logisch atomisme. Als Peeters vermeldt dat het

voor Ter Braak tot het fatsoen [behoort] dat deze motieven in een filosofie zichtbaar [zijn, p. 96]

maak ik het voorbehoud dat “een filosofie” nu eenmaal haar nut bewijst door systematisering. Zodra zulke abstrahering feitelijke concretisering niet bevordert of, erger nog zelfs belemmert, is onfatsoenlijk uiteraard nog véél te zwak uitgedrukt. In de enneade als, zeg maar, metamodel is o.a. motief wèl nadrukkelijk “zichtbaar.” Waaraan de enneade verder kan helpen is de “**relativering**” die Peeters bij Nietzsche waarneemt:

Er staat bij Nietzsche ontzettend veel tussen aanhalingstekens, ook al zie je ze niet.[p. 100]

Elk teken is altijd een configuratie. Die imaginaire “aanhalingstekens” zijn wat volgens de enneade signatuur scheidt van context. Nietzsche geeft dus niet vaak

een nieuwe betekenis aan een signatuur alsof een signatuur überhaupt l0s zou kunnen voorkomen. Hij komt met nieuwe configuraties. Dankzij nodig en voldoende begrijpelijke context lijkt het slechts alsof de signatuur een kwestie op zichzelf die (ver)ander(d)e betekenis draagt. Maar dat is dus valse schijn.

Aan het tweede opstel van Peeters waaraan ik hier enkele opmerkingen wijd, is de titel van de gehele bundel ontleend. Dus, **Alles moet over** (pp. 173-211). Wat betreft vervolgt Peeters zijn uiteenzetting over geschiedenis. Hij bestrijdt ook verder

[h]et idee en het gevoel dat bij autarkie, de onaantastbaarheid voor invloeden van buitenaf hoort[. p. 177]

Desalniettemin

[moet] men in staat [...] zijn te vergeten, zodat men het gevoel heeft verlost te zijn van de last van de geschiedenis.[p. 181] Dit vergeten is [...] een van de voorwaarden voor verrassing en argeloze vernieuwing.[p. 182]

Per saldo

[moeten] er manier gevonden [...] worden om de geschiedenis niet te negeren, [...] maar om er mee om te gaan zonder onder de last ervan te bezwijken.[pp. 182-183]

Daarbij denkt Peeters volgens mij nog vooral – uitsluitend – aan literatuur, vooruit, kunst. Wat mij betreft geldt het voor 0lk(e) gedrag(ing). En wie optreedt als ontwerper, moeten we er zelfs op aanspreken. Want als er niets hoeft te veranderen, heeft het natuurlijk geen zin om een ontwerper in te schakelen. En veranderen houdt nu eenmaal – deels – vergeten in zoals Peeters oppert. Maar waarom wil iemand verandering? Peeters:

In een cultuur zoals ik mij die voorstel schijnt het onvermijdelijk dat men, bij wijze van spreken, voor een deel in het ongeluk wordt gestort en dat men voor een ander deel zichzelf daarin stort[. p. 190]

Daar is dus die historisch veranderlijke samenloop van subject en situatie:

De geschiedenis die ieder individu met zich meezeult, [...] is onvermijdelijk en noodzakelijk. **Maar het is voor het grootste gedeelte een geschenk waarom niet is gevraagd.**[p. 206]

Over motief gesproken,

het is dan afhankelijk van de wil of men daarin berust.[p. 190]

Iemand is ontwerper naar haar aard wanneer zij opstandig is en blijft. Nee, 0lles moet over, zoals titel van Peeters' opstel 0n bundel luidt, lukt niet en hoeft ook nooit. Steeds opnieuw: welke situaties zijn, bij voorkeur samenhangend, opbouwend relevant voor subjecten?

60.41

Dat wordt h0rmodelleren ... Wat ontbreken van "beschrijving" betreft, nee, lijkt me in elk geval voorlopig geen gemis. Een "beschrijving" verwacht vaak slechts vanwege – vaak impliciete – 0nstelselmatige veronderstellingen.

60.42

Wat is een teken? De allereerste vraag kan ook naar een individu zijn. Kenmerkend voor een individu vind ik dan – het vermogen tot – gedrag. Zo'n individu heet subject, indien zij – gemakshalve gebruik ik hier steeds dit persoonlijk voornaamwoord resp. bezittelijk voornaamwoord – naar omstandigheden overleeft. Een subject kan zijn

gedrag dus wisselen. En op haar beurt kan een subject met gedrag omstandigheden – proberen te – veranderen (om overleving door vèrder gedrag te vereenvoudigen). Maar hoe kòmt een subject steeds tot bepááld gedrag? Volgens C.S. Peirce, althans zoals ik hem begrijp, draait dat principieel om teken. Daarom noemt hij dat cyclisch proces: semiosis.

Op de vraag naar wat een teken is, luidt mijn algemeenst denkbare antwoord daarom: Een teken dient ter (af)stemming van gedrag. Vergeleken met Peirce's veronderstellingen vind ik dat nog weer duidelijker uitkomen in mijn uitgebreidere (meta)model. Zie hoofdstukken 2 en 4 in [Semiosis & Sign Exchange](#) voor, uitgaande van zoals ik Peirce's begrip van semiosis opvat, ontwerpverslag resulterend in de semiotische enneade. Wie snel een afbeelding van de enneade wil opslaan, kan terecht in [Enneadic Semiotics, axiomatic models](#).

Het is altijd maar weer wàt een subject als teken beschouwt. Dat is natuurlijk óók ... gedrag, enzovoort, dat op z'n enneadisch geduid voortkomt uit een gemotiveerd concept. Dit verklaart waarom een subject sterk uiteenlopende tekens kan ontlenuen, en aldus verschillende gedragingen vertoont, aan wat oppervlakkig(er) gezien steeds hetzelfde verschijnsel is. Met haar momentane motief staat zij open(er) voor sommige omstandigheden (lees ook: situaties). Wie dorst heeft, bang is om een complete oogst te verliezen, herkent in een regenbui iets ànders dan iemand doet die er op de fiets op weg naar een vergadering door wordt overvallen. En de deelnemers aan die vergadering die al 'binnen' zijn, valt het vermoedelijk niet eens op dat het regent. Over tekens gesproken, zij zijn met elkaar in gesprek. Eigenlijk is het zelfs merkwaardig, dat Peirce als zelfverkondigd pragmaticus nooit tot de (veronder)stelling gekomen is, ik heb in zijn werk althans niets met die radicale strekking ontdekt, dat subjecten die tekens uitwisselen, daarmee elkaars gedrag proberen te beïnvloeden. Voor zoiets dat ik maar even ontologische semiotiek noem, doe ik dat wèl. In **Semiosis & Sign Exchange** heb ik die stelling als volgt uitgedrukt: Every sign is a request for compliance (Nederlands: Èlk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid). Wat het ene subject aan inschikkelijkheid verlangt van (het) andere subject(en) – nota bene, inclusief haarzèlf – kan uiteraard verschillen. Maar principieel gaat het dus om gedragsbeïnvloeding.

Als verzoeker en verzochte verschillende subjecten zijn, geldt tekenverkeer intersubjectief. De verzoeker probeert de verzochte met haar teken te bewegen tot gedrag dat afgestemd is op haar motief. Zoals gezegd, de verzochte kent echter op haar beurt motief waarmee zij open staat voor herkenning enz. van tekens, en zo door naar motief voor hoe zij zich gedraagt. Zo kan de verzoeker wel menen bepaald gedrag als het teken in kwestie daadwerkelijk te hebben getóond, maar om te beginnen is het al de vraag of de verzochte dat ook op die 'manier' opvat, laat staan of zij dat precies zo doet. Niet, dus. Ofwel, er is véél en véél meer aan de orde bij wèrkelijk tekenverkeer (lees ook: communicatie) dan volgens losse termen met gestandaardiseerde betekenissen valt te verklaren.

Intrasubjectief verloopt tekenverkeer volgens mij langs dezelfde lijnen. Van buiten ziet niemand er iets aan àf. Veeleer lijkt een subject haarzèlf te stemmen. Het is alsof cognitieve activiteit compleet apart gebeurt, maar ik veronderstel ook daarvoor de cyclische afwisseling van zgn momenten. Dat heet à la Peirce dus semiosis, maar voor intersubjectief tekenverkeer is die aanduiding alweer minder geschikt omdat daarvoor onmiskenbaar de nadruk op onderlinge àfstemming gedrag telt. Ik acht het een vergissing om in het geval machtsuitoefening niet van afstemming

van gedrag te spreken. De machthebbende verzoeker mag er dan van uitgaan, dat de verzochte domweg moet doen wat zij verlangt. Maar de verzochte, mits zij ooit een motief voor evenwichtiger verhoudingen geleerd heeft, is juist in zúlke gevallen van haar eenzijdige inschikkelijkheid bewust.

En zo kom ik, eindelijk, op het opstel **Der Mensch in der Revolte** van Albert Camus (1913-1960). Onlangs trof ik een exemplaar van de gelijknamige bundel, de Duitse vertaling van **L'Homme révolté** uit 1951. Met de titel **De mens in opstand** is er overigens ook een nederlandstalige editie. Maar goed, ik doe het met wat ik nu dus heb, dwz **Der Mensch in der Revolte** (Rowohlt, 1969, oorspronkelijke vertaling 1953, pp. 14-21 voor genoemd opstel). Camus begint met twee korte zinnen:

Was ist ein Mensch in der Revolte? Ein Mensch, der nein sagt.[p. 14]

Ook wie beweert de Duitse taal niet te beheersen, kan beslist volgen dat Camus iederéén wil aanspreken. Volgens de stelling dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, raakt dat netzo prompt begrijpelijk. Nog zachtjes uitgedrukt (toegegeven, nogal uit het verband gerukt waarin Camus deze zinnen plaatst, maar m.i. geoorloofd omdat die beweringen zo mogelijk nòg principiëler geldt), is

die Revolte eine der wesentlichen Dimensionen des Menschen[. p. 21] In unseren täglichen Erfahrung [ist] die Revolte [...] die erste Selbstverständlichkeit.[p. 21]

Tèlkens weer, want op ieder teken, moet het verzochte subject feitelijk beslissen – waarbij verdringing latere ontsnapping alsmaar moeilijker maakt, als het ooit nog lukt – of resp. in hoeverre zij zich overeenkomstig het verzoek in kwestie – nota bene, zoals door haar opgevat – probeert te gedragen. Daarmee kan zij handelen tegen haar oorspronkelijker motief in. Indien een subject een verzoek daarentegen niet vervult, gedraagt zij zich ònschikkelijk, althans volgens het verzoekend subject. Die onschikkelijkheid volgens het verzoek is uiteraard precies de volgehouden inschikkelijkheid met haarzèlf waarmee het verzochte subject van dat verzoek àfwijkt.

Eenzijdig belicht schrijft Camus zijn opstel dus over de onschikkelijke – kant van de – mens. Zo wijst hij er op, dat weigering tot inschikkelijkheid vaak komt op een moment dat voor de verzoeker ònverwacht lijkt resp. volgens ogenschijnlijk ondergeschikte aanleiding:

Dieser Aufschwung ist fast immer rückwirkend.[p. 15]

Toepasselijk vind ik het gezegde dat het – niet meer dan – een druppel is die de emmer doet overlopen. Verder kunnen omstandigheden voor een subject zodanig zijn gewijzigd, dat zij een overdrachtelijk grote emmer voor een kleinere durft te verwisselen ... die dan ook prompt overstróómt.

Was ist der Inhalt dieses <Nein>?[p. 14]

Camus' aanwijzing is en blijft actueel, ditmaal o.a. vanwege – zoveelste verzet tegen – zgn ongewenste intimiteiten:

<Nein> [...] bedeutet zum Beispiel: <das dauert schon zu lange>, <bis hierher und nicht weiter>, <sie gehen zu weit> und auch <es gibt eine Grenze die sie nicht überschreiten werden>. Im ganzen erhärtet dieses <Nein> das Bestehen einer Grenze.[p. 14]

Elk gedrag van een subject, opgevat als teken door een ander subject, bevat het potentieel voor een grensconflict. Het probleem daarbij is doorgaans dat de

oorspronkelijker weigering juist van het ene subject komt. Zij ontkent immers feitelijk zo'n grens, vaak herhaaldelijk, laat staan dat zij ervoor open staat door het andere subject die gedragsbeperking aangeleerd te krijgen. Aldus ontzegt het ene subject, ik doe hier meteen maar even mijn politieke oproep voor wat 'ie waard is, ook haarzèlf voordelen van opbouwende samenwerking waarvoor – openheid voor – wederzijdse kritiek nu eenmaal onontbeerlijk is.

Het lijkt vaak alsof een daad als het ware uit het niets gepleegd wordt. Maar waarop de dader reageert, denkt zij toe aan een tegenstander die haar zònder tegemoetkoming allerduidelijkste tekens blijft geven. Voor zo'n dader is er natuurlijk géén sprake van verrassing; zij weet van haar verzameling ervaringen en fantasieën. Wat de dader beoogt, is herstell van orde en recht, te weten volgens háár idee van vrijheid enzovoort. De gevestigde ordebewaker ziet er daarentegen een verstoring in, maar beseft onvoldoende dat het daarbij eveneens om een eigen idee van orde gaat. Dat kan escaleren tot terreur en dictatuur. Dat kunnen 'we' vermijden door met zoveel woorden het recht op onschikkelijkheid te erkennen als noodzakelijke bijdrage aan onderhoud van onze maatschappelijke verhoudingen. Dan zijn we prorevolutionair in de zin van optimaal aanpassingsvermogen. Heus, wie zich onschikkelijk toont,

sagt [...] zugleich ja und nein. Er bestätigt gleichzeitig mit der Grenze alles, was er jenseits von ihr vermutet und schützen will. Er demonstriert hartnäckig, daß es in ihm etwas gibt, das <die Mühe lohnt>, das beachtet zu werden verlangt. [...] Gleichzeitig mit dem Widerwillen gegen den Eindringling enthält jede Revolte eine völlige und unmittelbare Zustimmung des Menschen zu einem Teil seiner selbst.[p. 14]

Terecht wijst Camus op het gevaar voor wie zich onschikkelijk (wat ik in het verlengde van de opvatting dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, een passender annex consequenter vertaling van révolté vind dan opstandig) gedraagt. Daarom ook heeft hij empathie, ongetwijfeld op basis van eigen ervaringen, met mensen,

jener Verzweiflung hingegeben, in welcher eine Lebensbedingung, selbst wenn man sie für ungerecht hält, hingenommen wird.[p. 14]

Tja, wat valt er tegen overmacht nog te doen? Als paradox van het uitgesproken zwijgen begrijp ik zo Camus' nadruk op het absurde, want

[d]ie Verzweiflung beurteilt und begehrt wie das Absurde alles im allgemeinen und nichts im besonderen. Das Schweigen drückt sie gut aus.[p. 14]

Maar

[w]er revoltiert, im ethymologischen Wortsinn, macht kehrt. [...] Er stellt das Vorzuziehende dem Nichtvorzuziehenden gegenüber.[p. 14]

Vertoon van onschikkelijkheid maakt concreet, inclusief het gevaar voor wie uitdrukking geeft aan afwijkend wederverzoek. Wat mij betreft geeft Camus vervolgens een verklaring waarom zo'n grensconflict prompt kan escaleren. Vanwege de stuwung van onrechtvaardig ervaren behandeling

[geht d]ie Bewegung der Revolte [...] über den Punkt [...] einer einfachen Weigerung hinaus. [...] Was zuerst ein unbeugsamer Widerstand des Menschen war, wird nun der ganze Mensch, der sich mit ihm identifiziert und sich darin erfüllt. Diesen Teil seiner selbst, dem er Respekt verschaffen wollte, stellt er nun über den Rest und verkündet laut, ihn allem, selbst den Leben vorzuziehen. Er wird für ihn das höchste

Gut. Verharnte er zuvor in einem Kompromiß, so wirft [er] sich [...] mit einem Schlag jetzt [...] an das Alles oder Nichts.[p. 15]

Wat Camus m.i. verzuimt te vermelden is dat vooral de machthebber-van-orde uitgesproken zwijgzaam, dus met zoveel woorden, de onschikkelijke mens uitlokt tot grenzeloze escalatie, opdat onderdrukking van haar verzet de valse schijn van legitimiteit verkrijgt. Ik zou zeggen dat een beschaving mede gekenmerkt is door – tijdelijk aangestelde – bestuurders die er actief hun best voor doen dat het zover nooit komt. De optimale schaal van onschikkelijkheid is dan de enkele tekenuitwisseling. Ofwel, de verzoeker neemt op haar beurt altijd het wederverzoek ter harte. Inderdaad, zo algemeen gesteld is dat een illusie, maar zeker een nuttige leidraad. Let wel, Camus schreef zijn opstel onder andere omstandigheden resp. ter bevordering van nòg weer andere dan ik ze kàn aannemen. Onder omstandigheden van bezetting, (burger)oorlog enz. kan het dagelijks ‘zomaar’ om leven en dood gaan. Hoewel ik het me de afweging niet kan voorstellen, dwz de noodzaak ertoe tot dusver gelukkig nooit zo heb ervaren, meen ik redelijk te begrijpen dat Camus zowel grotendeels verslag doet van eigen geschiedenis als er schrijvenderwijs probeert van lòs te komen:

Der Revoltierende will alles sein, sich völlig mit diesem Gut identifizieren, dessen er sich plötzlich bewußt wurde und vom dem er verlangt, daß es in seiner Person anerkannt und begrüßt werde – oder nichts, das heißt, er will sich endgültig herabgedrückt sehen von der Gewalt, die ihn beherrscht.[p. 15]

Vooralsnog kan ik het me veroorloven, wat een luxe dus, om in geval van weerstand mijzelf dankzij nodige zelfspot per saldo serieuzer te nemen dan wie mijn poging tot grensverleggend werk voor evenwichtiger verhoudingen afwijst (door er meestal zelfs geenaandacht aan te schenken als aan mij gericht verzoek tot inschikkelijkheid om me verder maar niet druk te maken, alles gaat goed ...). Wie zich overheerst blijft voelen, heeft tegenwoordig het extra probleem dat haar overheerser niet of nauwelijks eenduidig valt te identificeren. Het is niet zo dat die overheerser niet meer bestaat, maar zijn vermomming is steeds geslaagder. Tja, voor wie in wanhoop gevangen zit, komt zelfmoord als ontsnapping aan “Gewalt” aan de orde. Ook dat kan ik me gelukkig niet voorstellen. Wat helpt, is om de – vermeende? – overheerser te bespotten. Dat helpt natuurlijk niet, ook al omdat de overheerser anders zijn vermomming moet prijsgeven. Ik kan de illusie mijzelf serieus te nemen er wèl mee versterken. Als het wèrkt, ga ik natuurlijk niet onschikkelijk doen. Oh ja, Camus stelt dat

ein Mensch in der Revolte [...] nein sagt.[p. 14]

Ik zou zeggen dat zij vooral zo ‘doet.’ Voor degene die om ànder gedrag verzocht had, is dat wedergedrag inderdaad een teken van ontkenning van haar oorspronkelijk verzoek. Gelet op subjectief situationisme ben ik het voorts niet met Camus eens,

daß die Revolte, [...] ungeachtet ihres Ursprungs im Allerindividuellsten des Menschen, den Begriff selbst des Individuums in Frage stellt.[p. 16]

Ik herken er slechts bevestiging door. Camus’ redenering luidt:

Wenn das Individuum tatsächlich im Lauf der Revolte den Tod auf sich nimmt (und bei der Gelegenheit stirbt), so zeigt es dadurch, daß es sich opfert zugunsten eines Gutes, von dem es glaubt, daß es über sein eigenes Geschick hinausreicht.[p. 16]

Dat geloof, wat het ook betreft, is echter eveneens onlosmakelijk beperkt tot het subject in kwestie. Zo is juist zo'n offer door en door individueel gebracht, want het is dat ene subject, niemand anders, die het kennelijk brengt. Ik zie er meer in om de vraag overwogen te krijgen, of iets het feitelijk uitlokken, met nota bene verantwoordelijkheid ervoor van dien, van dergelijke offers 'waard' kan zijn. Weliswaar is de overheerser is één tegenstander kwijt, maar kan er méér individuele tegenstanders en zo door naar groeperingen voor terug krijgen. Hoe lang is dat voordelig voor eigen belang? Ja, met enig geloof vestigt een subject voor haarzelf een doel, een object e.d.

was den Einzeln insofern übersteigt, als es ihn aus seiner angeblichen Einsamkeit sieht und ihm einen Grund zum Handeln gibt.[p. 16]

En dat is altijd maar weer, want onontkoombaar, subjectief-situationeel gedrag. Die situationaliteit houdt ook in, dat een verzoek tot inschikkelijkheid vooral niet absolutistisch moet worden opgevat (hoewel een megalomane verzoeker dat wellicht wel degelijk zo bedoelt). Voor Camus is dat overigens nog vooral een retorische vraag:

Aber ist, in letzter Linie, die Revolte und der Wert, den sie mit sich führt, nicht relativ?[p. 19]

De beperking van, zeg maar, relevante werkingssfeer helpt relativering, wat vervolgens iemand hopelijk helpt om niet in totale wanhoop te verzinken. Of de schaal waarop iemand veranderingen voorstelt is zó groot, dat duidelijk moet zijn dat een enkeling dat nooit voor elkaar krijgt. En zulk besef helpt ons allemaal, omdat evenwichtiger verhoudingen uiteindelijk in ons aller belang zijn, om toestanden waarin daadwerkelijk totale onderdrukking enz. aanhoudt te bestrijden. Daar toont Camus expliciet empathie annex solidariteit:

Achten wir darauf, daß die Revolte nicht allein und notwendigerweise im Unterdrückten ausbricht, sondern daß sie bei bloßen Anblick der Unterdrückung eines andern ausbrechen kann. In diesem Fall kommt es also zur Identifikation mit dem andern.[pp. 16-17]

Camus voegt eraan toe, dat het daarbij niet hoeft te gaan

um das Gefühl einer Interessengemeinschaft.[p. 17]

Op mijn beurt voeg ik eraan toe, dat de reikwijdte telt. Een gebeurtenis raakt ook mij pas, omdat een – voorafgaand – motief mij ervoor openstelt. Wanneer ik geïnteresseerd ben in evenwichtiger maatschappelijke verhoudingen, dwz gemotiveerd om ze te helpen bevorderen, dan behoor ik tot zo'n "Interessengemeinschaft," punt. Dit moet de instelling van elke ontwerper voor elk van haar ontwerpen zijn. Zij is immers vooral ingeschakeld om verhoudingen te helpen bestemmen. Aanvankelijk ziet haar opdrachtgever dat meestal niet zo; de ontwerper heeft het belang te bevorderen waarvoor de opdrachtgever beweert te staan. Het is voor de ontwerper de moeilijkste opgave om de opdrachtgever dan van – noodzaak van – evenwichtiger opzet te overtuigen. Dat lukt bijna nooit, mij in elk geval niet. Moet de ontwerper zich erom bekommeren tot haar dood erop volgt? Ik vind de opdracht staken genoeg. Nu gaat zo'n solidaire opstelling met de gehele relevante "Interessengemeinschaft" helaas nogal tegen de huidige, ik zal het maar noemen, tijdgeest in. Ik vind dat aan de verantwoordelijkheid van de ontwerper niets veranderen. Krijg ik daardoor geen ontwerp opdrachten? Het zij zo. Beroepsmatig

belazer ik de boel tenminste niet. En van mijn onschikkelijke houding tegenover m.i. evident kortzichtige, daardoor averechtse interventies blijf ik voorlichtend verslag doen, zoals wederom hier:

[D]ie Revolte ist der Tat des unterrichteten Menschen, der daß Bewußtsein seiner Rechte besitzt.[p. 20]

Nota bene, mensen moeten daarbij niet zozeer hun op strikte individualiteit gerichte rechten inroepen, maar, zo gaat Camus verder,

auf Grund der [...] Solidarität [handelt es sich] um ein mehr und mehr erweitertes Bewußtsein.[p. 20]

dat ik graag opvat als subjectief-situationele oriëntatie. Ik merk op, dat onschikkelijkheid een neutraler begrip is, vooruit, tevens geschikt voor wetenschappelijk gebruik, dan waarop Camus met “Revolte” blijkt te mikken. Hij reserveert de term voor opbouwende onschikkelijkheid. Met zijn propaganda stem ik overigens graag in:

Die Solidarität der Menschen gründet in der Bewegung der Revolte, und sie findet ihrerseits die Rechtfertigung nur in dieser Komplicenschaft. Wir sind also zu sagen berechtigt, daß jede Revolte, die diese Solidarität leugnet oder zerstört, sofort den Namen Revolte verliert[. p. 21]

Camus stelt voorts dat verweer tegen solidariteit

in Wirklichkeit zusammenfällt mit einer Zustimmung zum Mord.[p. 21]

Zover wil ik zeker in algemeen niet gaan. Wie begrip wil kweken voor onschikkelijkheid, slaagt niet door de ànder voor moordenaar uit te maken. De stelling dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, acht ik een passender aanzet. Daaruit volgt immers redelijke erkenning door subjecten van elkaars opbouwende ònschikkelijkheid. Dus,

[u]m zu sein, muß der Mensch revoltieren, doch muß seine Revolte die Grenze wahren, die sie in sich selbst findet und wo die Menschen, wenn sie sich zusammenschließen, zu sein beginnen.[p. 21]

Ik ben vóór.

60.43

Terugblik en uitzicht (Kruseman's Uitgeversmaatschappij, 1967) is een bundel opstellen van H.M.J. Oldewelt, hoogleraar filosofie aan de Universiteit van Amsterdam. In de aanhef van het **Ten geleide** laat J. Aler weten dat de bundel aan Oldewelt “door vrienden en vereerders [is] aangeboden bij zijn afscheid” van de UvA. Wie de desbetreffende vrienden enz. zijn, bijelkaar ruim driehonderd, blijkt uit de achterin opgenomen **Lijst van intekenaren**. Geslaagde vóórverkoop, zou ik zeggen, heel verstandig.

Nadat ik de opstellen had gelezen, waarover stellig elders méér, viel mij in die lijst de vermelding “S. Kooi, Rotterdam” op. Kan niet missen, dat moèt de leraar klassieke talen – geweest – zijn waarvan ik o.a. in 1967 op Het Rotterdamsch Lyceum les kreeg. Naar verluidt oefende Oldewelt hetzelfde beroep uit, voordat hij tot hoogleraar benoemd werd. Nee, die voorletter S zegt me niets. Ik zat op de middelbare school toen een leraar geen voornam had. De directe aanspreek vorm was mevrouw of meneer. Voor onderlinge klachten over een leraar was haar/zijn achternaam uiterst geschikt.

Kooi was een geweldig verteller. Humor En hij vond die talen maar bijzaak. Of kwam die desinteresse volledig voor mijn rekening? Zijn lessen vulde hij vooral met, althans, zo heb ik ze pas véél later kunnen duiden, klassieke dialogen. Precies, hij voerde zowat exclusief het woord, want ook de uitgelokte antwoorden bleven kort en geheel naar zijn ontwerp. Aldus ‘gaf’ hij, zeg ook maar, Socratische instelling. Tja, voor mij als beta bleef Plato destijds vèr buiten bereik en, toegegeven, belangstelling. Ach, het kan natuurlijk ook zijn dat Kooi zich met de combinatie van Homerus resp. Caesar en zo’n suf klasje pubers – het was vóór de Mammoetwet; wie ging er op zo’n lyceum nu naar het gymnasium? – maar kapot verveelde, en ik niet doorzag dat hij maar wat anders deed als tijdverdrijf. Hoe dan ook, over Socratische instelling gesproken, eveneens achteraf heb ik de herinnering bedacht, dat van een subtiele grap toch wilde weten of íe was aangekomen en daartoe zijn blik over zijn publiek liet dwalen. En dan keek hij mij aan met een mengeling van bemoediging en besef dat – ook? – ik het er met die instelling niet gemakkelijk zou krijgen.

Zijn naamsvermelding op die lijst maakt voor mij geen verschil. Regelmatig dacht en denk ik aan die lessen. Oh ja, als het klopt dat ik die instelling door Kooi voorgeleefd gekregen heb (en wanneer hij het inderdaad was die op lijst vermeld staat), was hij beslist ontstemd om als “vereerder” van wie dan ook, dus tevens van Oldewelt, te zijn geboekstaafd. Zo vereer ook ik dus Kooi niet, maar ben hem zeker dankbaar. Let wel, dankbaar gewòrden, en dan is het meestal alweer véél te laat om dat de opvoeder en/of opleider in kwestie te laten weten.

Ook véél later heb ik het complete werk van Plato gelezen, in – engelstalige – vertaling haast ik me erbij te zeggen. Voor niet-gymnasiasten voeg ik voor alle duidelijkheid toe: Socrates is vooral bekend zoals Plato hem opvoert in enkele dialogen. Dat heb ik met een navolger dus in het ècht meegemaakt, gewoon in een leslokaal. En dan is Socrates ter dood veroordeeld omdat hij de Atheense jeugd het hoofd op politieke hol gebracht zou hebben? Onzin. Ik was ook jong en besepte in elk geval op dàt moment heus niet wàt ik meemaakte.

60.44

Tot mijn aangename verrassing heeft u gereageerd op de aantekening die ik stuurde. Hartelijk dank daarvoor! Uw bemiddeling stel ik op prijs.

U stelt duidelijk:

Het is de verantwoordelijkheid van alle BZK-medewerkers om correspondentie van burgers die de moeite nemen om hun mening te geven over het BZK-beleid, zo goed mogelijk te beantwoorden.

Vervolgens betuigt u mij uw

spijt [...] dat dit in uw geval vooralsnog niet gelukt is.

Aan u wil ik toch graag kwijt, dat ik schrik van “vooralsnog” ter kwalificering. Want blijkbaar is de brief dd. 5 september 2017 die ik uiteindelijk – ik moest er van mijn kant helaas een herinneringsbrief voor schrijven – kreeg, wel degelijk bedoeld om mijn brief resp. brieven “zo goed mogelijk te beantwoorden.” Maar wat die brief dd. 5 september jl. inhoudelijk slechts bevat, ik herhaal wat in mijn aantekening staat, is een ook nog eens gebrekkige samenvatting van mijn, vooruit, “mening.” Beseft u niet hoe absurd dat is? Het mag u niet verbazen, dat ik

ontevreden ben [...] over het antwoord.

Heus, zèlf weet ik natuurlijk al, wat mijn mening enz. is. Zo'n antwoord kan ik dus mijzelf wel geven. Dat klopt ook beter, en ik hoef er zelfs na extra aandringen geen twee maanden op te wachten.

Wat ik redelijkerwijs verwacht als behorend tot "de verantwoordelijkheid van [...] BZK-medewerkers," is dat zij a. iets van mijn "mening" vinden en, nog belangrijker, b. er iets mee doen; een passend antwoord aan mij schetst dan a. wat zij ervan vinden en, nog belangrijker, b. wàt zij ermee gedaan hebben en/of gaan doen. U kondigt aan, dat

een medewerker van de verantwoordelijke beleidsdirectie in de komende week telefonisch contact [zal] opnemen.

Daarbij spreekt u de

hoop dat het in een telefonisch gesprek alsnog lukt om uw mening voor het voetlicht te brengen van de directie die over de operatie BRP gaat.

Ik ben benieuwd. Zo zou het weleens een medewerker van nog steeds de verkeerde beleidsdirectie kunnen zijn. Mijn brief/brieven schreef ik weliswaar naar aanleiding van "de operatie BRP," maar een aandachtig lezer van mijn "mening" kan onmogelijk gemist hebben dat ik zoveelste mislukking juist wijt aan die toespitsing. Er is daarentegen een wèrkelijk stelselmatige oriëntatie nodig, waarbij ik heb aangegeven dat nota bene de huidige BZK-directeur Informatiesamenleving en Overheid reeds terdege op de hoogte is (maar er om mij onduidelijke redenen niet naar handelt). Enfin, als die medewerker belt, ga ik niet proberen "alsnog [mijn] mening voor het voetlicht te brengen." Die "mening" heb ik immers allang luid en duidelijk gegeven. Wat ik verwacht, is "alsnog" een passend antwoord. Als daarvoor toelichting op mijn "mening" nodig is, prima, die ben ik zelfs zéér graag bereid te verschaffen. Heel praktisch zal ik wederom op kortsluiting met genoemde BZK-directeur aandringen. Van mijn kant hoop ik, dat u allerlei algemener geldige aanbevelingen in mijn aantekening voor verbetering van contact van burgers met BZK ter harte neemt.

[emailbericht dd. 3 november 2017 aan directeur Concernondersteuning, ministerie van BZK]

60.45

Als ik mijn eigen "mening" niet meer zou begrijpen, moet ik natuurlijk dringend contact met een psychotherapeut opnemen, niet met bijv. het ministerie van BZK. Maar ja, in dàt geval is het zelfs logisch dat ik mijn onbegrip zelf(s) niet – meer – kàn begrijpen. Indien iemand namens de minister van BZK die diagnose stelt op basis van mijn brief/brieven, ben ik reuze geholpen met een verwijzing voor adequate behandeling. Ook die verwijzing ontbreekt. Wat zeker niet helpt, structureel helemaal niemand, is de aanwijzing dat ik door een alsmaar nauwer kiertje maar steeds harder moet roepen (om vervolgens voor dàt gedrag zgn legitiem – want feitelijk is dat allang gebeurd – voor onaangepast, lastig, gek e.d. verklaard te kunnen worden). Maar wie lijdt er nu wèrkelijk aan vervreemding enzovoort?

60.46

Nadat ik mijn gedachten ook verder heb laten gaan nav uw emailbericht van 2 november 2017, heb ik behoefte om u een vervolg op mijn emailbericht dd. 3 november jl. te sturen. Want ik blijf het gevoel houden dat mij een rad voor ogen gedraaid wordt, en volgens mij heeft u er ditmaal dus een forse zwengel aan gegeven. Ik vrees dat veel méér burgers op die manier de dupe van 'het systeem'

zijn.

Ik hoop en verwacht dat u het op prijs stelt, dat ik u help begrijpen wat er zoal misgaat door de tegenstrijdigheden te duiden. Méér kan ik er als burger ook niet aan doen. Verbetering van “concernondersteuning” enz. is uiteraard uw verantwoordelijkheid.

In mijn vorige emailbericht aan u noemde ik het al absurd, dat u met zoveel woorden de BZK-brief dd. 5 september 2017 houdt voor een inhoudelijke reactie op mijn brief dd. 6 juli 2017 (en daarom eveneens op mijn vervolgbrief dd. 29 augustus 2017). Hier ga ik nader in op wat u, terecht, benadrukt, als “verantwoordelijkheid van alle BZK-medewerkers.” Welnu, de ondertekenaar van de BZK-brief dd. 5 september 2017 is de directeur Democratie en Burgerschap. Afgezien van zijn samenvatting” waarin ik me inderdaad, zoals u gelukkig uit mijn aantekening wèl begreep, “niet herken,” vind ik genoemde directeur met zijn brief slechts duidelijk maken, maar dàt juist volstrèkt duidelijk, dat hij zich nota bene niet verantwoordelijk acht voor inhoudelijke reactie. Althans, dat mag ik toch zeker opmaken uit zijn mededeling dat mijn, ik citeer wederom uit de brief dd. 5 september 2017, “brief [...] onder de aandacht gebracht [is] van de bij dit onderwerp betrokken directies van [het] departement.” Nogmaals, ik zie géén andere conclusie mogelijk dan dat volgens hem “bij dit onderwerp” – op z’n minst ook – àndere “directies” dan de zijne “betrokken” zijn. Ook weer met zoveel woorden geeft hij mij dus te kennen, dat ik van hèm vooral géén inhoudelijke reactie hoeft te verwachten (wat meteen een valse voorstelling van zaken is, mocht zijn directie wel degelijk één der “betrokken directies” zijn; ik moet er maar naar gissen). Voorts begrijp ik zijn mededeling over interne dóórverwijzing als aankondiging dat zo’n reactie er wel degelijk komt, maar geen idee wanneer en dus van wie weet zelfs meerdere àndere BZK-medewerkers (want de directeur Democratie en Burgerschap schrijft over “betrokken directies” in meervoud; overigens zou het terecht zijn, wanneer hij daarmee o.a. zijn eigen directie bedoelt; in dàt geval zou hij echter nog moeten werken aan zijn bijdrage aan de inhoudelijke reactie).

Wat is het nu?

Over mening gesproken, meent u heus dat ik met de brief dd. 5 september 2017 een inhoudelijke reactie kreeg? Indien u dat werkelijk meent, verwacht ik dat ook u de conclusie trekt dat die reactie niet alleen verkeerd is omdat de BZK-medewerker inhoudelijk he-le-maal niets van de kant van BZK opbracht, maar óók omdat die – nietszeggende – reactie opgesteld is door een BZK-medewerker die er naar eigen zeggen niet voor verantwoordelijk is (en zich wellicht daarom beperkt tot ... niets). Indien u de ‘inhoud’ van de BZK-brief dd. 5 september niet kunt rijmen met het uitblijven van verdere (re)actie, weet u hoe het mij vergaat.

Indien ù daarentegen meent, maar het mij in uw bericht niet wilde toegeven (of gewoon nog niet wist, kan ook, bijvoorbeeld omdat u dit geval niet aandachtig had bekeken), dat van een inhoudelijke reactie nog steeds géén sprake is, geldt die brief dd. 5 september 2017 blijkbaar als nog maar eens een zgn verdaagbericht. Vandaag is het 4 november 2017. Ofwel, pakweg vier maanden ná mijn brief dd. 6 juli 2017 wacht ik nog steeds op inhoudelijke reactie. Toch?!

Hoe dan ook functioneert ‘het systeem’ domweg niet. Onder de noemer van “concernondersteuning” maakt u het alleen maar erger, zolang u burgers er geen integraal en integrerend onderdeel van laat zijn. Dat geldt voor elke verkeersvoorziening. Àlle deelnemers tellen! Tja, dit is trouwens weer precies de zgn

paradigmawissel die ik in mijn beide brieven voorstel. Ik raad ook ù daarom de inhoud ervan sterk aan.

Rara, wie gaat er “telefonisch contact” met mij opnemen? In mijn brief dd. 29 augustus 2017 heb ik voor alle duidelijkheid vermeld de minister van BZK te hebben aangeschreven in zijn hoedanigheid als stelselverantwoordelijk bewindspersoon voor infrastructuur voor informatieverkeer. Om naar die verantwoordelijkheid adequaat te gaan handelen, zo staat m.i. glashelder in mijn brief dd. 6 juli 2017, is een zgn paradigmawissel onontkoombaar. Inderdaad, dat is nogal wat. Een ànder paradigma krijg ik een of andere gehoorzame medewerker van een BZK-beleidsdirectie uiteraard niet in een telefoontje aangepraat. In mijn, zeg maar, oorspronkelijke brief, die van 6 juli 2017, staat reeds de nadrukkelijke suggestie om daarvoor de directeur Informatiesamenleving en Overheid op te porren. Hij weet er immers wèl allang méér van (maar doet er tot dusver om voor mij ònbegrijpelijke redenen niets mee, met herhaalde mislukkingen van dien).

Ik houd u graag op de hoogte. En graag herhaal ik bereid te zijn tot nadere toelichting op vragen die nav mijn aantekening en deze emailberichten eventueel bij u opkomen.

[emailbericht dd. 3 november 2017 aan directeur Concernondersteuning, ministerie van BZK]

60.47

Als je genoeg hebt van deze afschriften en/of mijn begeleidend commentaar, hoor ik het wel. Het betreft dus wederom teksten die ik schrijf als zgn aantekening om ze vervolgens, ach waarom niet, daadwerkelijk als brief of emailbericht te versturen ... wat ze als (dagboek)aantekening nog wat interessanter maakt. Aan de kant van een ontvanger gaat het steeds meteen al mis, omdat z/hij domweg de tijd niet neemt voor nodige aandacht. Daarvan houd ik met zulke aantekeningen dus een kroniek bij. Je mag gerust zeggen dat ik me er feitelijk o.a. tot jou mee richt, maar dat hoeft de expliciet geadresseerde ontvanger niet te weten (en zal dat ook nooit begrijpen). Voor mij is het een manier om aan een conflict te – proberen te – ontsnappen. Ik analyseer mijzelf er als het ware uit. Telkens kost het nogal wat moeite om de tegenstrijdige samenstelling te duiden van wat nõg weer een kluit is, en als zodanig uiteraard pas zo'n kluit is, die ik geacht word in het riet te gaan zoeken. (Pas) zodra ik begrijp, dat actie hopeloos is, 'mag' ik ermee ophouden. Maar vind ik het zonde om de teksten die ik voor zulk (zelf)onderzoek schreef, weg te mikken. Klopt, voor een aantekening houd ik ook daarmee allang weer rekening. Er zijn ongezondere manieren om tevergeefs tot berusting te komen (en ik verbeeld me dat het me alsmáar beter, herstel, minder slecht lukt).

60.48

Tja, wat is "zo goed mogelijk" waar het volgens de BZK-directeur Concernondersteuning (ik zou zeggen, voorheen bekend als hoofd Postkamer) gaat om

de verantwoordelijkheid van alle BZK-medewerkers om correspondentie van burgers die de moeite nemen om hun mening te geven over het BZK-beleid [...] te beantwoorden[?]

Kom, kom, niet zo bescheiden. Wanneer het de bedoeling is om mij te frustreren, lukt dat zelfs prompt en prima. Om 'het systeem' òngewijzigd te handhaven, geweldig! Stel domweg medewerkers aan die van niets – willen – weten, nou ja, met

uitzondering van wat – interne – loopbaan bevordert, klaar! Op die manier houdt 'het systeem' zich immers zelfs zònder enige eigen "moeite" in stand. En vanzelf is de uitkomst van "zo goed mogelijk" ook steeds ... niets, enzovoort.

De nauwelijks verhulde boodschap aan de burger is dat z/hij bemoeiziek is en dat z/hij daar toch ècht iets aan moet doen; nee, 'het systeem' blijven lastig vallen helpt niet; wie "zo goed mogelijk" burger wil zijn, mevrouw of meneer, doèt gewoon geen "moeite."

Die boodschap kennen jij en ik allang. Blijkbaar ben ik een onverbeterlijk optimist, dat ik het soms tòch probeer. Maar om wat ik voorstel gaat het zelfs helemaal nooit, van meet af aan niet. Aan de buitenkant van 'het systeem' raak ik onmiddellijk betrokken in een schijnvertoning en zie ik mij genoodzaakt vervolgens àlle "moeite" te doen om me eruit te redden. Waarom? Ik maak mijzelf wijs, dat op die manier een vòlgende kans tenminste niet verkeken is. Ben ik wellicht nòg dommer dan systeemhandhavers?

Het lot van zulke feitelijke onderdrukking is uiteraard vele malen comfortabeler dan destijds dat van zgn dissidenten onder communistisch regime. Václav Havel trok de analyse echter terecht door naar – de karikatuur van – democratische samenlevingen. Voor mijn instemming, helaas, met zijn analyse enzovoort, zie [Havels actualiteit](#).

60.49

De opzet van dat ene hulpmiddel voor administratieve controle is eveneens optimaal voor allerlei andere administratieve hulpmiddelen. Enzovoort! Ik heb daarom een apàrte beschrijving-op-hoofdlijn van die opzet gemaakt. Je herkent er stellig het genie voor algemeen geldige èn praktische eenvoud van Martijn Houtman in (en daarom staat hij als eerste auteur vermeld). Hoe dan ook dient dat opstelletje zowel ter documentatie van wat-dus-al-werkt als, met verwijzing ernaar, ter onderbouwing van verder(e) voorstel(len). De afleidingen zijn als volgt. Zònder informatieronde in-het-algemeen uiteraard géén [Informatieronde met rekenbladen](#). Maar zònder KnitbITs uiteraard géén KnitbITs IR, dwz informatieronde. En zònder Metapatroon uiteraard géén KnitbITs. Ik zou ook niet weten, wie dat allemáál biedt, laat staan zo strak samenhangend. :-)

60.50

Toe maar, antwoorden. Hoera! Ik zie je morgen, verheug me erop. Trouwens, wie betaalt? Als ik je de huid ga volschelden, :-) voel jij je dan schuldig genoeg? Of zal ik je dùbbel tracteren?

[emailbericht dd. 7 november 2017 aan hoofd BFS]

60.51

Alles bijelkaar gaat het feitelijk om drie documenten. De algemeenst georiënteerde tekst heb ik je al gestuurd; dat is het opstelletje [Informatieronde met rekenbladen](#). Een ander document is óók algemeen gericht, maar expliciet ontleend aan eisen die de offerteaanvraag vermeldt; die heb ik stelselmatige eisen genoemd, met in een document als bijlage enige toelichting. Deze twee documenten leveren 'bewijs' van uniek aanbod door Information Dynamics. Het derde document is, zeg maar, de specifieke offerte zèlf.

60.52

Intussen heb ik de modellen die jij me doorstuurde proberen te begrijpen. Dat lukt

niet. Blijkbaar zijn er nog méér modellen. Zoiets als een overzichtsmodel ontbreekt (en ik vrees dat het niet eens bestaat). Ik vind al wèl duidelijk dat, zoals ik het kenschets, van binnen naar buiten gemodelleerd is. De tragiek is, dat ‘ze’ zich op die manier tot binnen blijven veroordelen, terwijl voor een organisatie toch ècht de (buiten)wereld waarvoor zij überhaupt (overheids)organisatie is, voorop moet staan enzovoort.

Eén van de modellen die we tot dusver ter inzage kregen, betreft **persoon**. Daar valt de spanning van af te zien veroorzaakt door de beperkte oriëntatie. Het lijkt alsof met **persoon** probleemloos een noodzakelijk buitenwereldobject verondersteld is.

Vervolgens krijgt **persoon**, als zo’n zgn logisch atoom opgevat, allerlei eigenschappen toegedicht die echter (gedrags)verbijzonderingen betreffen in allerlei situaties **met betrekking tot** de ene organisatie. Wàt die relevante situaties zijn, wanneer ze aan de orde zijn e.d., blijft allemaal verhuld door de mythe van contextloze betekenis. Nodige en voldoende structuur ontbreekt. Pas volgens omgekeerde insteek, dus ‘buiten’ beginnend bij maatschappelijk verkeer laten relevante betekenissen zich methodisch toespitsen. Daarvoor dient recursiviteit van contextuele verbijzondering.

60.53

Graag wijs ik je op [Informatierotonde met rekenbladen](#). Zo hebben we elders dus al enkele administratieve procedures helpen stroomlijnen. Hopelijk kunnen we dat voortzetten, maar ja, overheidsinkopers en Europese aanbestedingsregels. Ik ben benieuwd naar je commentaar!

60.54

Voorals poortwachter van een zgn groot project stellen overheidsorganisaties vaak – bij voorkeur? – een extern adviseur aan. Als je daar, eindelijk, voor je idee een afspraak hebt, blijkt van een medewerker van de organisatie zèlf doorgaans geen spoor te bekennen. Dus, kansloos. (Want) zo’n adviseur dobert sinds jaren comfortabel mee op een grote geldstroom. Terwijl het project aantoonbaar allang is mislukt, is z/hij alleen maar bang dat je haar/zijn zilvervlootje lek prikt. Hoe langer dat stuurloos in de ronde drijft, des te lucratiever. De adviseur wenst geen verstoring, althans, ik heb nog nooit iets anders dan afwijzing meegemaakt; zie ook [Fopvatting](#). Nòg groter is de schande, dat de desbetreffende opdrachtgever het allemaal laat gebeuren. Confrontatie heeft geen zin. De opdrachtgever waant zich beschermt door de poortwachter, ook weer comfortabel, betreft ook maar belastinggeld, dus wat zou het, en gooit er hoogstens een fopvatting of wat overheen.

60.55

Je kent stellig het gezegde: Met zulke vrienden heb je geen vijanden nodig. Nav jouw verslag van hoe een collega reageerde op [Informatierotonde met rekenbladen](#) – dank je zeer dat je me laat ‘meeluisteren’ – kom ik helaas op de volgende variant: Met zulke collega’s heb je geen concurrenten nodig.

Tja, natuurlijk alleen wie zó ontluisterend dom is, kan het ook stug volhouden. Zulke mensen krijg je onmogelijk van hun plaats. Want hun baas is nog een slag dommer en rekt voor behoud, herstel, voor verbetering van haar/zijn positie op die fixatie. Zoals je van je collega echter het “ongeloof” over de informatierotonde schetst, verbaast me toch nog. Zgn ict-ers? Wat doèn die mensen de hele dag dan wèl, als ze dàt niet – willen – begrijpen? Wat “hoofdschuddend” betreft, het verschil lijkt me dat jij en ik dat machteloos – moeten – doen wanneer we door onbenul worden

getroffen, terwijl zo'n onbenullige collega dat doet omdat z/hij niet beter weet, maar machtsbelust en –zeker – want helaas terecht vertrouwend op baas – niet wil worden 'lastig' gevallen. In haar/zijn geval betekent hoofdschudden dus afschudden (parodische: lafschudden).

60.56

Moet jij gaan denken over leven ná je huidige baan? Of mag je meedoen, nou ja, in jouw geval doen alsof, aan "ontiegelijk druk [zijn] met vasthouden wat onontkoombaar ontglipt"? Zolang je collega's het slechts daarmee druk hebben, valt steeds minder op dat jij niets resp. iets anders doet. Een onroerend-goed imperium opbouwen, bijvoorbeeld. :-)

60.57

onderwerp: over "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren"

In de DSO-rapporten [Visie](#) (versie 1.0, 10 november 2016, p. 26), [Globaal Programma van Eisen](#) (versie 1.0, 10 november 2016, p. 11) en [Doelarchitectuur](#) (versie 2.0, 10 november 2016, p. 44) zijn tekstpassages over "informatiemodelleren [en] semantiek" mij extra opgevallen. Ik 'ontdekte' die rapporten overigens pas onlangs. In het bijzonder over de behoefte voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet aan "een nog vast te stellen standaard [voor] contextueel modelleren" heb ik prompt contact opgenomen met hoofd Bureau Forum Standaardisatie. Tijdens ons gesprek wees hij mij er, opnieuw, op dat Forum Standaardisatie (FS) géén modelleermethoden op de standaardenlijst plaatst. Dat neemt echter niet weg, dat Forum Standaardisatie voor "contextueel modelleren" wel degelijk sinds jaar en dag een gerichte aanbeveling doet. Die staat nadrukkelijk vermeld in het jou eveneens bekende rapport **Semantiek op stelselschaal** (Forum Standaardisatie, 2009). De methodisch onfortuinlijke, maar dan gelukkig wel weer kortstondige, afdwaling van FS onder de noemer van Essence is daar weggestreept; we moeten dóór.

Van dit emailbericht stuur ik, zoals met hem afgesproken, afschrift aan hoofd Bureau Forum Standaardisatie, [...]. Die DSO-rapporten zijn alweer bijna een jaar oud. Merkwaardig genoeg wist (Bureau) Forum Standaardisatie nog van niets. Dat schiet niet op. Ik dring daarom op jullie spoedigst overleg aan.

Er bestáát voor stelmatig contextuele verbijzondering nu eenmaal, als standaard formeel door FS erkend of niet, géén andere modelleermethode dan Metapatroon. Als ik me daarin vergis, moet je het vooral zeggen (en had je dat ook wel eerder kunnen doen).

Ik wens je opbouwend overleg, en zo spoedig mogelijk, met [hoofd BFS] toe! Uiteraard stel ik het op prijs indien je mij op de hoogte houdt.

[emailbericht dd. 9 november 2017 aan medewerker van ministerie van I&M/ IBI-DCI, afschrift aan hoofd BFS]

60.58

Ditmaal laat je er geen gras over groeien. Dan wil ik niet achterblijven. :-)

Indien jij spoedig met [hoofd BFS] tot een opbouwend gesprek komt, heb ik mijn onmiddellijke doel met mijn emailbericht van zojuist alweer bereikt. Hoera! Als je mij ook alvast een aanzet veroorlooft, tegenover [hoofd BFS] heb ik er allesbehalve een geheim van gemaakt de – opzet van de – huidige standaardenlijst zelfs contraproductief te vinden. Er ontbreekt immers een, vooruit, stelselmodel. Zou dat er wèl zijn, dan valt dáárvan pas een samenhangende verzameling voorzieningen tot

en met (im)materiële middelen en methoden àf te leiden. En als je op de elementen van die, nota bene, samenhangende verzameling vervolgens het stempel 'standaard' wil drukken, prima, doe wat je niet laten kunt. De afgelopen jaren hebben [hoofd BFS] en ik elkaar ongeveer twee keer per jaar gesproken. Mijn indruk – en je hoort van hem dan wel of die klopt – is, dat hij inmiddels wel oren heeft naar zo'n koerswijziging voor Forum Standaardisatie (ipv voortzetting van een lijst met daarop van alles en nog wat zònder onderling verband, waardoor zgn adoptie uiteraard een illusie is). Ik zou zeggen, dring voor DSO ajb op vooropgezette samenhang aan. Daarmee help je m.i. [hoofd BFS] weer om voor zo'n, zeg maar, visie bij het juiste adres aan te kloppen. Of, nog beter, als jullie al zo'n stelselmodel hebben dat inderdaad nog algemener geldt dan DSO, ajb, doe hem dat als suggestie aan de hand.

Wat Metapatroon betreft, vanwege de nieuwhed ervan houdt een patstelling aan. Omdat Metapatroon nieuw is, zijn er vanzelfsprekend nauwelijks of géén daarin bedreven modellers. Tja, omdat er vooralsnog zo weinig van die modellers zijn, lijkt de keuze voor gebruik van Metapatroon een risico. Maar wat is het alternatief? We zouden een óngeschikte methode kunnen blijven gebruiken. Geruststellend eraan is dus, dat genoeg modellers terzake kundig zijn. Maar door-en-door veròntrustend is dan uiteraard, ook nog eens voorspelbaar, dat het resultaat volgens één van zulke, zoals jij ze noemt, "klassieke modelleringsmethoden" averechts is. Om die patstelling te doorbreken moeten we een netzo nieuwe lichte modellers (lees ook: informatiekundig ontwerpers) opleiden. Dat heb ik Forum Standaardisatie destijds ook voorgesteld, maar helaas waren consortia in de mode. Over voorspelbaar gesproken, dat is zoals je weet niets geworden. Ofwel, de noodzaak van – opzet van – opleiding van modellers voor stelselmatige opgaven is helaas nog ónveranderd groot, zo niet gegroeid (vanwege alsmaar toenemend bereik van informatieverkeer in één en dezelfde 'ruimte'). Van mij weet je, en [hoofd BFS] weet dat óók, dat ik bereid ben daar ook ónbetaald tijd in te steken. En je hoeft maar even [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#) door te bladeren om je ervan te verzekeren, dat er veel, héél veel, zelfs alsmaar méér, opleidingsmateriaal beschikbaar is. Zeg dan trouwens niet overhaast, dat e.e.a. daar ontoegankelijk, moeilijk begrijpelijk enz. is. Het allerbelangrijkste is om van uitgangspunt te wisselen. En omdat het om het uitgangspunt gaat, moet dat ... éérst! Kort gezegd, we moeten niet langer aparte informatiesystemen opzetten, met als toevoeging de verkeersvoorziening ertussen. Die verkeersvoorziening is allang geen toevoeging. Juist dáárop mislukken projecten, steeds maar weer. Op allang reële stelselschaal lukt het slechts andersom. Dus, voorrang voor (verkeers)infrastructuur. Wat er nog aan informatiesystemen overblijft, is daarmee meteen veel overzichtelijker e.d. Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, om mensen van dat nieuwe, dus stelselmatige, uitgangspunt te overtuigen, als zij menen dat, ik zeg maar even, hun professionele status rust op het inmiddels achterhaalde – heus, het is niet anders – uitgangspunt. Daarom verdient het aanbeveling om vooral jonge(re) mensen nieuw op te leiden. Die hoeven we immers niets àf te leren, of véél minder. Maar, uiteraard, leeftijd is ook weer geen strikt criterium. Wie zich serieus stelselmatig wil herscholen, is zelfs extra welkom.

In dit verband merk ik nog op, dat zoveel stelselmatige modellers er ook weer niet nodig zijn. Je zou het kunnen vergelijken, qua aantallen professionals, met stedenbouwkundigen en (gebouw)architecten. Van stedenbouwkundigen moet je er

zelfs vooral niet te veel hebben (en van planologen nòg weer minder). Slechts een handjevol èchte deskundigen is genoeg voor het opstellen van zoiets als een structuurplan. Volgens die verhoudingen blijven nog altijd veel meer (gebouw)architecten aan de slag. Voor informatieverkeer op maatschappelijke schaal is een, zeg maar, structuurplan geboden voor betekenisvariëteit (inclusief samenhang tussèn reële verschillen). Als je daar enkele weken met een paar mensen aan werkt, ben je al gauw een heel eind. Ofwel, maak je over het kleine aantal stelselmatig toegeruste modellers ajb ook weer niet nodeloos ongerust. Mocht je wat meer willen weten over ervaringen uit de praktijk, inmiddels zijn die er gelukkig ook. Je hebt eerder dit jaar [mijn opdrachtgever bij] de rechtspraak ontmoet (en [hoofd BFS] heeft [hem] eveneens eens gesproken). [Die opdrachtgever] vertelt je stellig graag hoe minimalistisch het er met een stelselmatig model aan toe kan gaan. Hij maakt er zich in elk geval geen ènkele zorg over. Oeps, uit enthousiasme heb ik er een lang bericht van gemaakt. Maar je hebt erom gevraagd. :-)

Ik herhaal dat de eerste bedoeling met mijn eerdere bericht was om te peilen of [hoofd BFS] en jij elkaar binnenkort willen treffen. Ik ben blij, en je erkentelijk, dat jij zelfs per omgaande laat weten daarvoor open te staan. Ik ga ervan uit, dat jullie die afspraak verder onderling regelen en daadwerkelijk hebben. Voor verdere Metapatroon-vragen kan je uiteraard altijd direct bij mij terecht. Graag! Interessant vind je wellicht, bijvoorbeeld, een ontwerpschets die ik onlangs ‘zomaar’ van belastingheffing maakte. Door radicaal van buiten naar binnen te modelleren blijft zo’n model – op hoofdlijnen – verrassend compact. Doe ajb de groeten aan [hoofd BFS.]

[emailbericht dd. 9 november 2017 aan medewerker van ministerie van I&M/ IBI-DCI, afschrift aan hoofd BFS]

60.59

Ter informatie. Ajb de berichten in volgorde van onder naar boven lezen. Vooralsnog onverwacht gunstig verloop. Inderdaad, wat zegt dat eigenlijk ... Ik was zo vrij om jou aan het slot van mijn tweede bericht wederom als referentie te vermelden. Ik gooi er binnenkort een korte – herhaling van – uitleg over informatieronde achteraan. Niet teveel tegelijk.

60.60

Ja, die vermelding van “een poging [...] met externe inhuur [...] om contextueel modelleren concreet aan de gang” te krijgen voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet klinkt zelfs onheilspellend. Is wellicht de-man-van-het-consortium nog steeds ondermijnend bezig? Krijg jij daarom die uitnodiging voor LinkedIn van zijn collega bij zijn huidige werkgever? Hoe dan ook, zoals jij zegt, “[d]at wordt natuurlijk helemaal niets.” Wie niet weet wat z/hij doet, maakt slechts ongelukken. Maar blijkbaar is die poging alweer voorbij. Serieus, wat in mijn emailbericht eerste aanleg als referentie klinkt, moet [de I&M-medewerker] zeker als dringende aanbeveling opvatten; ik geef hem toch overduidelijk te kennen dat hij vooral ook jou moet raadplegen.

60.61

Het spoor waartoe jij ooit de aanzet gaf, [zie aantekening 60.10 voor mijn verslag van jouw stappen destijds,] heb ik blijkbaar tòch nog niet opgegeven. Ik zag een kans om het vruchtbaar met het, zeg maar, Forum Standaardisatie-spoor te laten kruisen. Hoofd BFS klaagt, dat hij maar niet binnen komt bij – de mensen van – het

Digitaal Stelsel Omgevingswet. Eén emailbericht van mij verder en, kijk eens aan, [de betrokken I&M-medewerker] noemt het

een uitgelezen moment, [want] het DSO is bezig de toe te passen standaarden interbestuurlijk vast te stellen. Dus ik graag het gesprek aan [met hoofd BFS] om te kijken of en hoe we Metapatroon daar aan toe kunnen voegen.

Dat moet [hoofd BFS] dan vooral voor zichzelf niet verprutsen door over de huidige FS-standaardenlijst te beginnen. Als hij nu gewoon eens vraagt wat FS voor DSO kan doen ...

60.62

Bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, of hoe het na de laatste kabinetsformatie ook heet, denken ze stellig dat ze vooral moeten doorgaan met waarin ze uitblinken. Volgens mij is dat het tijdig versturen èn, helemaal fantastisch, laten aankomen van zgn verdaagberichten. Voor het ministerie is een gunstig bijverschijnsel, dat de ambtenaren vooral niets moeten doen. Anders is uitstel niet geloofwaardig, nietwaar? Zo blijkt de aankondiging, in mijn geval door BZK-directeur Concernondersteuning, van nader telefonisch contact binnen één week een handeling van een volgende 'track.' En dan wijst de 'trace' er op, dat er in die week dus een verdaagbericht 'verzonden' moet worden. En, ja hoor, kort na vier uur op 9 november 2017 meldde zich telefonisch meneer Blinkert van BZK. Nee, hij belde me niet voor de inhoudelijke reactie. Van die beleidsdirectie is hij niet. Maar de daarvoor aangewezen BZK-medewerker, het zijn er zelfs twee, is deze week helaas verhinderd. Moet buitenshuis zijn. Dan denk ik natuurlijk, als het er twee zijn, waarom belt die andere mij dan niet? Maar goed, meneer Blinkert verzekert me dat het er volgende week wèl van komt. Ik neem het voor kennisgeving aan.

Nog even, meneer Blinkert, heb ik uw naam goed verstaan?

Het is Blinker, zonder t.

Ah, van die goede voetballer!?

Ja, dat is mijn broer

Dat vind ik dan wel weer leuk.

Eerder op dezelfde dag nam ik deel aan een gesprek, waarin een extern adviseur alle ruimte heeft en, erger nog, neemt om zijn eigen falen te verhullen door afwijzing, nee, natuurlijk niet openlijk, want de daardoor onvermijdelijke discussie zou dat falen maar bloot leggen, van wat iemand anders oppert. Om zijn ervaring & wijsheid te benadrukken begon hij te vertellen dat hij eerder voor BZK het systeem voor tracking & tracing van burgerbrieven ... De rest heb ik niet verstaan. Het blijft tragikomisch en ik ben maar gaan lachen.

Afwachten maar weer, ditmaal of dat inhoudelijk bedoelde telefoontje van een BZK-medewerker komt. Ik heb een vragenlijst klaarliggen. Tja, vaste lijn. Kans dat ik niet thuis ben. Niet mijn probleem.

60.63

Nog enkele opmerkingen (inclusief compliment en dankwoord :-). Ik heb ons gesprek van gisterenochtend wat verder laten bezinken. Het onderwerp dat [de ene externe adviseur] namens (?) Kwaliteit & Innovatie (KEI) oppert, zou zomaar een afleidingsmanoeuvre kunnen zijn. Ik ben bereid te erkennen, dat hij dat zelf niet eens beseft. Dat maakt het alleen maar erger, want als dat zo is, weet hij informatiekundig inderdaad helemaal niets. Zijn voorstel betreft, zoals dat vroeger heette,

documentaire informatievoorziening. De – digitale – middelen die hij m.i. voor een oplossing op het oog heeft, maken er echter een onoplosbaar probleem van. Die technocratische vernauwing leidt alom tot mislukking.

Een aanzet tot stelselmatige(r) – integratie van – documentaire informatievoorziening heb ik met [Stelselmatige ontknoping van richtlijn](#) geschetst. Klopt, het is allemaal niet zo eenvoudig, en ook wat dáár staat is dus slechts een aanzet. In dat opstel heb ik bijvoorbeeld nog helemaal niet gerekend met, zeg maar, psychologie van het (rechts)geding, dwz de oneindige mogelijkheden om met taal en zo door naar documenten te manipuleren. Dat begrijpt elke rechter. Vooral het eventuele hulpmiddel dat een rechter gebruikt, moet taalgebruik door partijen enz. daarom transparant houden. Anders kan een rechter er niet mee werken. Weer mislukt.

Je zou er wellicht een draai aan kunnen geven. Voordat een volgend gesprek zinvol is, zou je graag het overzichtsmodel van KEI hebben bestudeerd, om het voorgestelde onderwerp in verband te plaatsen. Of hij je zsm dat overzichtsmodel kan sturen ...

Jij en ik weten allang, dat zo'n model er niet is. Dat moet hij toegeven. Dan kan je zeggen, niet tegen hem, maar bijvoorbeeld tegen iemand van de innovatiecommissie, dat met voorrang in dat gemis voorzien moet worden. En dáárvóór is Metapatroon zelfs bij uitstek wèl geschikt. (En wat jij en ik ook allang weten, is dat we zeker op hoofdlijn dat overzichtsmodel hebben opgesteld. In november 2014 bespraken we in Utrecht een versie met beheerders; later hebben we het model nog verbeterd.)

Maar waarom zo ingewikkeld? Ik heb hoe dan ook het gevoel dat het loont om jouw spoor van debiteurenbeheer te blijven volgen. Dat wèrkt. Alles staat gereed, dankzij je zorgvuldige voorbereidingen 'achter de schermen,' voor succesvol vervolg. Via de informatierotonde krijg je heel praktisch invloed op verwante aspecten, enzovoort. Volgens die strategie kan je inderdaad ook uitkomen op facilitering van omzetting van zgn formaten. Dat lukt met – ook weer – een stelsel van informatierotondes. De basis van zo'n rotondenstelsel staat in [Informatierotonde\(s\) op wolkmaat](#) geschetst. Daar moet per traject dus met het desbetreffende omzettingsprotocol worden uitgebreid. Een proef dáármee is wèl realistisch. Principieel voert Information Dynamics echter geen opdracht uit, wanneer een extern adviseur feitelijk als opdrachtgever – dus namens de, zeg maar, echte opdrachtgever – optreedt. Bot gezegd, Information Dynamics werkt alleen mee, indien jij ook vèrder de opdrachtgever bent. Dan lukt het geheid. Maar wellicht is het nòg verstandiger om de verlangde voorziening voor formaatomzetting vooralsnog zònder opdracht te verkennen. Dan gaat er tenminste niemand ànders mee aan de haal met, helaas, zekerheid van vermindering resp. mislukking van dien.

60.64

Ter verklaring van mijn handelswijze met de herhaalde aanmelding van Metapatroon voor plaatsing op de standaardlijst van Forum Standaardisatie verwees ik, nogal oneerbiedig van mijn kant, tijdens ons gesprek hoofd BFS naar het gedrag als zgn dissident van Václav Havel. Een korte inleiding tot wat hij beschouwt als verantwoordelijkheid van een burger, heb ik geprobeerd met [Havels actualiteit](#) te geven. Juist een tot dissident ontburgerlijkte ... burger houdt zich dus pijnlijk nauwkeurig aan de wetten en regels. Wie zich daarentegen niet aan de geldende regels blijken te houden, zijn – medewerkers van – overheidsinstellingen. Die zijn er

echter niet van gediend, uitzonderingen daargelaten, wanneer iemand ze wijst op hun overtreding. Zo iemand heet dan op z'n minst "lastig." Maar wie is er nu wèrkelijk lastig, of schadelijk voor maatschappelijk verkeer?

Ik redeneer resp. handel steeds conform regels. Ik heb het tijdens dat gesprek uitgelegd. Oh, is er een Forum standaardisatie? Waarvoor is dat Forum verantwoordelijk? Prima, dan moèt ik Forum zelfs aanspreken. Maar wat merkwaardig toch, dat Forum doét niet waarvoor het staat. Vindt u ook niet, buurman? Ze beweren dat het volgens het zgn instellingsbesluit niet tot hun taak behoort. Toch maar even kijken, hé, er staat niets over in. Trouwens, als dat Forum er een eigen regel heeft bijgemaakt, dan houdt het er zich zèlf niet aan. Kijk maar naar wat er wèl op die lijst is opgenomen. Als ik, burger, mij nog verder aan de regels zou houden, maak ik formeel bezwaar tegen het afwijzingsbesluit door het Forum. Maar daaraan doe ik niet meer mee. Weet die bestuursrechter veel. En wat kost mij dat?

Het probleem is maatschappelijk uiteraard wèl, dat overheidsorganen feitelijk monopolist zijn voor (beleids)onderwerpen. De burger kan ervoor nergens ànders terecht. Het aangesproken (overheids)orgaan denkt vaak dat een burger slechts in haar/zijn eigen belang met de aanspraak komt dat óók dat orgaan de regels moet volgen. Mis! De aansprekende burger doet dat in het algemeen belang, dat z/hij door dat orgaan ondermijnd ziet; dat orgaan overtreedt immers de regels. Een orgaan kan een individuele burger nog wel afpoeieren. Havel had de moed om desondanks dóór te gaan. Andere burgers gingen meedoen. Het kan even duren, maar de rest is geschiedenis. Wat is er tegen om vanuit een overheidsorgaan óók moedig op te treden? En wel meteen! Sterker nog, dat is wat burgers bij uitstek van overheidsmedewerkers verwachten. Of, bijvoorbeeld als je bang bent voor je baan, houd je juist daar tenminste aan de regels. Praat eigen overtreding van regels niet goed door een ander die signalering te verwijten. Laat je door Havel inspireren! Ook een ambtenaar is burger. Heus, als er iemand is die beseft hoe zwak een enkele burger staat, ben ik het. Daarom heb ik geen onrealistische verwachtingen over resultaat. Voor wie zijn verantwoordelijkheid neemt, heb ik echter altijd respect. Doe dat op verstandige manier, dus met kàns op resultaat. Maar ontken verantwoordelijkheid niet. Want zo komt tegenstrijdig handelen, ditmaal door FS, op – andere – burgers over.

60.65

Het emailbericht dat jij me kort vóór ons gesprek stuurde, heeft mij niet tijdig bereikt. Over wat jij me schreef, hebben we het m.i. tijdens ons gesprek wel allemaal gehad. Zoals wij vervolgens afspraken, heb ik daags erna een emailbericht aan de I&M-medewerker gestuurd met wie ik herhaaldelijk over Metapatroon sprak. Uit het afschrift dat jij tevens van zijn nota bene prompte reactie kreeg, blijkt dat hij een spoedig gesprek met jou zelfs verwelkomt. Toe maar, "een uitgelezen moment" noemt hij het. Ik zou zeggen, grijp onmiddellijk je kans aan, ja, graag gedaan, om van een bron te vernemen hoe "het DSO [...] bezig [is] de toe te passen standaarden interbestuurlijk vast te stellen." Mocht je nog wat suggesties kunnen gebruiken, hoe jij er voor het, vooruit, algemeen belang, optimaal aan kunt bijdragen, fiets vooral hier even langs; koffie staat klaar. Vergeet ajb niet dat ik o.a. de CIO avant la lettre bij het ministerie van Buitenlandse Zaken was. Met verbindingen voor een netwerk van departement en buitenlandse posten was BZ voorloper met digitale interoperabiliteit. Dat is gelukt, goed èn goedkoop, mede dankzij zelfs zéér strakke ...

standaardisatie, maar dan praktisch. Ook het programmatuurplatform voor Metapatroon staat natuurlijk weer b0l van op optimalisering van interoperabiliteit gerichte ‘middelen.’

[emailbericht dd. 10 november 2017 aan hoofd BFS]

60.66

... n0g wat nagedacht. Zelfs al zou een zgn documentaire proef uitvoerbaar zijn, dan verlies je daarmee m.i. de aanleiding waarom contact met de zgn innovatiecommissie juist voor jou interessant is. Ik bedoel dat het géén onderwerp is met kenmerkend, zeg maar, rechtspraakarakter. En dat jijzèlf dat contact hebt, dus z0nder tussenpersoon, laat staan een nota bene extern adviseur in die hoedanigheid, houd ik strategisch voor belangrijk(st) criterium.

(Ook) de opzet van zgn documentaire informatievoorziening moet juist zo algemeen mogelijk zijn. Indien daar géén adequate oplossing voor beschikbaar is, moet je het vooral uit je hoofd laten om dááran moeite, geld enz. te besteden. Ik kreeg echter zelfs de indruk, dat onder de noemer van Kwaliteit & Innovatie (KEI) nog niet eens is gekeken naar elders beschikbare middelen voor documentaire informatievoorziening. De externe adviseurs hebben hun eigen navel meegebracht, zoals ze in meerderheid overal doen, waar ze starend totaal in verzonken zijn (terwijl de opdrachtgever dat niet door heeft, en dat door gebrek aan interesse – of gefixeerd op eigen navel – kennelijk ook niet wil weten).

Aan die zelfgenoegzame instelling gaat het hele programma c.q. project mank. Althans, voor zover ik uit schaarse inlichtingen opmaak, telt voor KEI onverminderd de volgende aanname: Hèt informatiesysteem is wat de taken van strikt de eigen organisatie faciliteert, punt. Aan – voorzieningen voor – invoer van informatie van resp. uitvoer naar elders traditioneel netzo geïsoleerd opgezette informatiesystemen wordt vervolgens pas gedacht. Die horen er dus niet ècht bij, maar gedacht als verlengstuk van hèt informatiesysteem worden die voorzieningen eveneens apart gemaakt. Wat ‘ze’ bij KEI vermoedelijk nog steeds niet – kunnen – begrijpen, is dat zulke in-/uitvoervoorzieningen een veelvoud kosten van wat kortzichtig geldt als hèt informatiesysteem. Sterker nog, met in- en uitvoer gaat het om informatieverkeer. (Ook) daarvoor moeten algeméén bruikbare, zoveel mogelijk reeds beschikbare, middelen voor worden benut: infrastructuur. Zolang iedereen in- en uitvoer echter probeert te regelen vanuit wat z/hij strikt voor zichzèlf voor hèt systeem houdt, is uiteraard van heuse infrastructuur voor informatieverkeer géén sprake (en blijft iedereen feitelijk geld enz. verspillen).

Ik dwaal minder van – jouw contact met – de innovatiecommissie af dan je wellicht bent gaan denken. Jij vertelde mij over het gesprek dat je onlangs voerde met een commissielid. Als ik je goed verstaan heb, suggereerde zij je ‘buurtrechtter’ als onderwerp. Inmiddels ben ik daar n0g enthousiaster over. Want het betreft – dus – een onderwerp waarover jij direct contact kunt, zelfs moet, onderhouden met collega’s van de rechtspraak. Daar past geen extern adviseur tussen, dwz je vermijdt iemand die weleens geneigd zou kunnen zijn, ik druk me voorzichtig uit, om jou uit commercieel eigen belang met een kluitje in het riet te sturen (wat ze eindeloos kunnen volhouden met een onoplettende en/of onbenullige opdrachtgever). Die adviseurs blijven de contacten ‘plegen’ die juist voor jou zinvol zijn. Lees **Hoe gooi ik een adviseur eruit?** (Scriptum, 2003) van Martijn van Oorschot en Michiel Hogerhuis er ajb op na.

Nogmaals, 'buurtrechter' is overduidelijk een rechtsprakelijk onderwerp. Dat is prompt nodige en voldoende reden, vooruit, legitimatie, voor innovatie dóór de rechtspraak. Als je mij mijn vooringenomenheid wil vergeven, ik vind wel degelijk dat wij begripmatig tevens voor 'buurtrechter' reeds over een relevante aanzet beschikken. Het model à la Metapatroon, maar dat geldt voor elk model volgens welke modelleermethode dan ook, is uiteraard zonder toelichting niet geschikt om argeloos publiek te overtuigen. Daarvoor moeten we dus een passend verhaal opstellen. Dát lijkt mij zeker het proberen waard! Beslissend vind ik echter wat jij ervan vindt. Ik ben ook maar extern adviseur ... Wil jij het contact met de innovatiecommissie voortzetten voor het onderwerp 'buurtrechter'?

60.67

Als er een grootschalig programma is voor Kwaliteit & Innovatie, waarom is er kleinschalig een innovatiecommissie ingesteld?

60.68

Zolang niemand zich voor vernieuwing wil roeren, ondanks zoveelste uitleg, toelichting enzovoort, tja, dan moet je het kennelijk voor jezelf – ook – maar zoeken in onroerend goed. Ik had dus al zo'n vermoeden, dat jij aan het 'diversifiëren' was ...

60.69

(Ook weer) wat zo'n DSO-BFS ontmoeting betreft, als 'ie er al van komt met medewerkers op bescheiden posities, reken ik nog steeds helemaal nergens op. Zo moeilijk is het natuurlijk niet, maar dat geldt alleen als je weet wat je doet. Daaraan schort het schromelijk. Eigenlijk ben ik slechts mijn aantekeningen aan het vullen. Dat helpt mij nu om geestelijk niet in verval te raken. En hopelijk helpen die aantekeningen ooit anderen aan bruikbare ideeën. Daarvoor kunnen ze gelukkig ook bij jouw aantekeningen terecht: [Emovere](#). Ik hoop dat jij ze blijft maken.

60.70

Onder de noemer van standaardisatie dreigt tegenstrijdigheid. Om dat te verduidelijken ga ik vooralsnog uit van het gangbare systeembegrip. Of leidt dat zelfs nog principiëler op een dwaalspoor? Vervolgens pleit ik hier voor verkeersoriëntatie. Als systeem geldt een verzameling onderling samenhangende elementen. Zo'n verzameling blijft beperkt opgevat. Ofwel, veel is juist niet tot het systeem in kwestie gerekend. Dat heet omgeving, ook wel omstandigheden, situatie genoemd. Er bestaat wisselwerking tussen systeem en omgeving. Hoe dat precies werkt, vergt uiteraard veronderstelling van een alweer ruimer genomen systeem, enzovoort. Zoals gezegd, vooralsnog bekommer ik me niet om die kennelijke willekeur van het onderscheid tussen enerzijds systeem, anderzijds omgeving. Hoewel samenhang noodzakelijkerwijs grensoverschrijdend werkt, geldt immers hoe dan ook dat verband bestaat tussen elementen binnen het veronderstelde systeem. Sterker nog, een criterium voor het – kunnen – trekken van een grens is vaak, dat het onderlinge verband tussen de elementen van de systeemverzameling hechter e.d. wordt geacht dan van die systeemelementen met – elementen in – de omgeving. De keerzijde van samenhang tussen systeemelementen is hun onderlinge afhankelijkheid. Juist van een zgn systeem kan een enkel element dus niet worden veranderd als ware het zelfstandig. Vanwege samenhang kan verandering van een bepaald element daarentegen prompt nopen tot verandering van ermee verbonden elementen, enzovoort.

Het doorgaans klakkeloos gevolgde begrip van – een – standaard blijkt echter

hieraan zowat tegenovergesteld (en daarom 'werkt' daarop gebaseerde standaardisatie domweg niet). Want wàt tot standaard wordt verheven, functioneert feitelijk nooit apart. Nota bene, als systeemelement kan 'iets' naar zijn aard ònmogelijk geïsoleerd gestandaardiseerd zijn. Dat is uitgesloten vanwege inherente betrekkelijkheid. Die vergissing valt te herleiden tot naïef atomisme als wereldbeeld (lees ook: paradigma).

Door aan een bepaald systeemelement – dus – ten onrechte apàrt de status van standaard toe te kennen blijven overige elementen – eveneens – gevangen in ònveranderlijkheid. Kortom, elementaire standaardisatie is een contradictio in terminis. Bovendien remt die opvatting vernieuwing. Daaraan verandert de retoriek van open standaard uiteraard niets.

Wat komt dan wèl opbouwend voor standaardisatie in aanmerking? Het veronderstelde systeem kan het evenmin zijn, althans niet principieel. Want ook zo'n systeem is onderhevig aan samenloop, te weten met 'zijn' omgeving. Tussen element en systeem zit module, waarvoor dat uiteraard ook geldt.

Alles wijst op de noodzaak van allereerst een ànder principe, dwz een paradigmawissel. Maar is juist dàt niet onzinnig voor alom afhankelijkheden, maw interdependentie?

Standaardisatie mikt op beperking van afhankelijkheden. Standaarden 'maken' over en weer gedragsmatig – veel – minder mogelijk. Wat, zeg maar, resteert als gedragvolgens- standaarden vergt echter minder inspanningen.

De grens die standaardisatie trekt, betreft verkeer. Standaarden bedoelen bepááld verkeer te bevorderen, terwijl ze overig verkeer juist belemmeren. Standaarden moeten aldus als verkeersmiddelen worden opgevat, dus infrastructuur, van immateriële regels tot en met materiële (nuts)voorzieningen.

Via infrastructuur worden – belangen van – bepááldde verkeersdeelnemers – ook nog eens in bepááldde hoedanigheden – bevorderd, terwijl – die eveneens met toespitsing op hoedanigheden van – overige deelnemers gefrustreerd raken. Standaardisatie is daarom principieel door-en-door politiek.

Pas àfgeleid betreft standaardisatie eventueel materieel zgn technische middelen. Maar ook dáárvor blijft voorschrift doorgaans beperkt tot functionele eisen (waaraan op allerlei 'technische' manieren kan worden voldaan).

Verder verandert de wereld, en daarmee veranderen de verkeersbehoeften resp. wat ter vervulling optimaal verkeersverloop faciliteert. Daarom moeten ook en vooral verkeersmiddelen, zoals standaarden hier dus heten, kunnen veranderen. Zo is de thans populaire aanduiding interoperabiliteitsstandaard een pleonasme, en zelfs misleidend indien wat onder die noemer gebeurt feitelijk elementaire standaardisatie is.

Enfin, verkeersmiddelen veranderen véél minder frequent dan waarvoor verkeersdeelnemers ze gebruiken. Infrastructuur is verhoudingsgewijs bestendig en precies daarom bieden dienovereenkomstige standaarden duurza(a)m(er) geldige oriëntatie (met het risico van belemmering van noodzakelijke – kwalitatieve – vernieuwing van dien).

Welk maatschappelijk verkeer voorkeur krijgt, en welk dus niet, is een kwestie van politiek. Daaruit volgt bestemming van wat als infrastructuur geldt, en wat dus niet. Voor verkeersdeelnemers telt infrastructuur voor hun gedragingen als verzameling samenhangende standaarden. Enerzijds opent infrastructuur mogelijkheden, maar sluit anderzijds àf voor – andere – mogelijkheden. Een open standaard bestaat zo

absoluut gesteld domweg niet; tegelijk is (af)sluiting aan de orde. Door op hùn beurt die verkeersmiddelen te standaardiseren kan de resulterende infrastructuur wellicht eenvoudiger, minder kostbaar e.d. worden ingericht resp. onder- en bijgehouden. Voor verkeersdeelnemers maakt dat functioneel echter geen verschil.

Omdat infrastructuur niet onder enkelvoudig gezag valt, want voor verkeersbereik telt allang internationale schaal, blijft standaardisatie met complete technische dekking van infrastructuur onhaalbaar. Intergouvernementeel, dwz volgens federatief verband, is voor onderdelen standaardisatie op functionaliteit optimaal. Voor de indeling naar onderdelen blijft willekeur, herstel, invloed door momentane machtsverhouding onvermijdelijk. Daar botsen ook – politieke – visies op (on)wenselijk maatschappelijk verkeer.

De aanleiding voor deze aantekening is de zgn standaardenlijst die Forum Standaardisatie opstelt. Ik herken in die opzet enz. een typisch geval van elementaire standaardisatie. Dat werkt stelselmatig dus averechts. Wat de FS-leden volgens mij tot dusver meteen al niet begrijpen, is hùn afhankelijkheid. Zij kunnen immers slechts zinvolle bijdragen leveren volgens een infrastructuurmodel. Het opstellen van dat model behoort echter niet tot hun taak. Waar kunnen c.q. moeten zij daarvoor terecht? Omdat wat wèl hun taak is, zich beperkt tot – naar mijn idee resp. in mijn woorden – maatschappelijk informatieverkeer met digitale middelen, lijkt mij thans de directie Informatiesamenleving en Overheid van het ministerie van BZK op z'n minst kandidaat om zo'n infrastructuurmodel te leveren (als resultaat van, op hun beurt, afstemming op politiek & bestuur). De huidige directeur gaf in één van zijn vorige functies mij ooit opdracht om toelichtende nota samen te stellen. Het resultaat is [Informatieverkeer in publiek domein: schetsboek over architectuur en ontwikkelpaden voor de elektronische overheid](#) (Ictu/programma Architectuur Elektronische Overheid, 2004). Daarin staan – dus – mijn verkennende opmerkingen over wat al dan niet wenselijk kan zijn om – infrastructureel – te faciliteren. Figuur 8 toont een m.i. nog steeds actueel infrastructuurmodel van informatieverkeer. Het kent nauwelijks beperkingen, dwz geldt opzettelijk zelfs ongeacht enige grens voor verkeersstelsel. Zie ook o.a. mijn latere opstel [Wat is een semantische standaard en hoe kan College Standaardisatie die vraag \(anders\) beantwoorden?](#) (in: PrimaVera, working paper 2011-02, Universiteit van Amsterdam, 2011). Hoe dan ook, zolang er géén politiek-bestuurlijk afgestemd infrastructuurmodel voor informatieverkeer beschikbaar is, kan ook Forum Standaardisatie zijn taak onmogelijk naar behoren verrichten. Dat blijkt maar weer.

Ik besef terdege hier slechts een fractie behandeld te hebben, stellig ook nogal rommelig, van relevante problematisering van annex aanbeveling voor standaardisatie (voor informatieverkeer). Voor een zgn aantekening vind ik dat zelfs prima. Wie geeft er opbouwend, dus inclusief passende kritiek, vervolg aan?

60.71

Mijn idee was :-) om dat andere register vergelijkbaar op te zetten en aldus in één moeite door met dat ene register óók te realiseren. Martijn Houtman komt zelfs tot één opzet. Daarmee kunnen dus nog meer van dergelijke registers worden gefaciliteerd plus samenhang met overige informatie via informatierotonde. Sterk! Ik maak hiervoor weer een algemeen toelichtend verhaaltje (met perspectief op meervoudige hoedanigheden: actor).

60.72

Wat betreft de informatierotonde als hulpmiddel voor formaatwisselingen over en weer, eenvoudig gezegd komt er 'iets' volgens de ene opmaak in xml binnen en moet 'dat' volgens een andere opmaak in xml naar buiten. Dat vergt een zgn xsl-transformatie. Daarbij lijken allerlei, zeg maar, transportspecifieke aspecten géén probleem. Dat zit 'm wellicht wèl in het vlak van inhoudelijke informatietypering. Dat vergt analyse van de informatiemodellen aan weerszijden van zo'n verbinding, respectievelijk wat daarvan met een bericht van de één naar de ànder bijgehouden moet – kunnen – worden. Ook hiervoor moet de vraag naar informatie- c.q. berichtmodel(len) dus gedetailleerd beantwoord zijn ...

60.73

Mijn echtgenote is voor een vriendin voor één of ander doel op zoek naar duitstalige citaten. Goethe, altijd goed, zeg ik. Vervolgens komt zij op een bewering door Schopenhauer:

Die Motivation ist die durch das Erkennen hindurchgehende Kausalität.

Wat een mooie samenvatting van enneadische dynamiek! Dat is overigens niet toevallig. De semiotische enneade is mijn uitbreiding van Peirce's triade-plus-grond. Als belangrijkste prikkel om motief als element in de element van de enneade te beschouwen wijs ik mijn eerdere bestudering van Schopenhauers **Die Welt als Wille und Vorstellung** aan. Zie hoofdstukken 2 en 4 in [Semiosis & Sign Exchange](#) voor mijn ontwerp(verslag) van de enneade; daar is hoofdstuk 6 geheel gewijd aan commentaar op relevant werk van Schopenhauer.

60.74

Ik ga [als vervolg op aantekening 60.72] nog even door op formaatwisselingen. Als middel om informatie uit verschillende registers te bundelen resp. over verschillende registers te verspreiden biedt de informatierotonde óók daarvoor dus allang een, zeg maar, basisvoorziening. Anders zou het immers géén rotone zijn. Pèr geval van bundeling en/of verspreiding moet die basisvoorziening uiteraard 'afgesteld' zijn om de specifiek-relevante (formaat)wisseling te faciliteren. Indien over weer – nog – geen plaats is voor dezelfde betekenissen, houdt het natuurlijk op.

Zoals ik tijdens ons gesprek vorige week overigens al opmerkte, het moet steeds meer de vraag zijn of formaatwisseling op het elders registreren van afschriften moet zijn gericht. Waarom nog kopiëren wanneer beschikbaarheid van authentieke informatie – in voldoende mate – is geborgd? Het digitale netwerk is toch allang snel en betrouwbaar (lees ook: veilig)? Wie het daarmee niet eens is, moet zich in elk geval ernstig afvragen of het tòch niet verstandiger is om geld aan zulke verbeteringen van het netwerk (algemeen: infrastructuur voor informatieverkeer) te besteden dan aan alsmaar méér voorzieningen voor alsmaar méér afschriften (met erbovenop voorzieningen voor afstemming, enzovoort).

Maar met de informatierotonde, het woord zegt het al, kan je àlle kanten op.

60.75

[Daar] proberen 'ze' sinds enkele jaren om nieuwe informatiesystemen te realiseren. Naar verluidt geldt daarvoor de procesgang als leidraad. Daardoor zijn tot dusver andere onderwerpen algemeen verondersteld (lees: veronachtzaamd), waarvan volgens stelselmatige oriëntatie – die daar helaas dus niet wordt gevolgd – de noodzaak tot diverse verbijzonderingen onmiddellijk in het oog springt. Het

duidelijkst is dat aan de orde met verschillende hoedanigheden (ook, nota bene, onmisbaar voor autorisatie en audit trail).

Voor koerswijziging zijn dáárvóór twee tegenovergestelde (oplossings)richtingen denkbaar. Volgens de ene zetten 'ze' voorlopig de huidige oriëntatie op procesgang voort; dat vergt tzt aanvullende voorzieningen waarvoor een informatieronde ingericht kan worden ter borging van samenhang tussen wat met ruimer bereik noodzakelijk verschillende betekenissen zijn. Dat lijkt in elk geval voor de korte termijn de aangewezen richting (waardoor er ook aan wat 'ze' doen qua opzet niets hoeft te veranderen). Volgens de andere oplossingsrichting, wellicht op wat langere termijn, worden voor ruimer bereik relevante verbijzonderingen van hoedanigheid e.d. meteen dáár opgenomen.

60.76

De manier bij uitstek om ònbepaalde variëteit met een minimalistische methode te beheersen berust op structurele herhaling. Dat staat populair bekend als het Droste-effect. Het recursiviteitsbeginsel van Metapatroon maakt – het beginsel van – contextuele verbijzondering herhaalbaar. Dat moet bijvoorbeeld voor hoedanigheden worden benut, want de ene hoedanigheid kan voorwaardelijk voor een andere hoedanigheid zijn. Eenvoudig herkenbaar is het geval dat iemand slechts bestuurslid van een vereniging kan zijn, indien z/hij überhaupt verenigingslid is. Dergelijke afhankelijkheden tussen hoedanigheden zijn beslist niet zeldzaam, integendeel. Daarin moet de opzet van informatieverkeer dus structureel voorzien.

60.77

Hoe volgens de oplossingsrichting het informatieverkeer van registers naar een rekenblad, en weer terug, wordt geregeld, staat algemeen beschreven in [Informatieronde met rekenbladen](#). Administratieve procedures kunnen worden gestroomlijnd volgens werkstappen/deeltaken met steeds een daarvoor geoptimaliseerde selectie van informatie uit registers, vervolgens verwerking tot vulling van passend rekenblad waarmee een medewerker – verder – aan de slag gaat en tenslotte eventueel bijwerken van registers met wat die medewerker voor de desbetreffende werkstap/deeltaak in het rekenblad wijzigde. Tevens de controleerbaarheid – voor accountant – verbetert sterk door formele(re) opzet van werkprocedure.

Voor de opzet volgens **Informatieronde met rekenbladen** dient een informatieronde geïmplementeerd met KnitblTs dus als voorwaarde, terwijl Metapatroon dáárvóór weer een voorwaarde vormt. Deze opzet borgt o.a. optimaal hergebruik. Samenhang is gevestigd tegen minimale kosten; ook zijn risico's verwaarloosbaar, vooral omdat – zoals de aanduiding 'ronde' aangeeft – aan bestaande informatiesystemen/registers niets hoeft te worden gewijzigd. Volgens Metapatroon met contextuele verbijzondering blijft het mogelijk één database in te richten. Dat leidt echter geheid tot nodeloze duplicatie van informatie. Het verdient daarentegen de voorkeur om de inventariseren welke informatie allang beschikbaar is. Meestal zijn er meerdere van zulke bronnen. Een informatieronde dient dan om relevante informatie uit verschillende registers te verzamelen en samenhangend te presenteren. Slechts voor wat eventueel aan relevante informatie nog ontbreekt, dwz nergens te 'halen' valt, moet uiteraard een aanvullende register komen (waarvan de inhoud dus navenant beperkt blijft, maar vervolgens via de ronde wèl beschikbaar kan zijn voor uitvoering van eventuele àndere taken).

Nauwkeuriger uitgedrukt gaat het om behoud van reële betekenisverschillen in het geval van overschrijding van traditioneel geldige grenzen (zoals vooral organisatorisch). Voor de zgn informatiemaatschappij zijn zulke overschrijdingen juist kenmerkend. Exemplarisch is het Internet: in beginsel kan alles en iedereen met elkaar verbonden zijn.

Voor het vereiste behoud van betekenis moet informatie dienovereenkomstig 'uitgebreid' zijn, te weten met relevante context. Blad? Gaat het om blad van een boom? Of een blad muziek? Enzovoort.

Informatiemodellering volgens Metapatroon, dus met stelselmatig nodig en voldoende verbijzondering van context, betreft 'slechts' een ontwerp. De hulpmiddelen voor informatieverkeer moet uiteraard praktisch werken. Voor digitale middelen is daarvoor als programmatuurplatform KnitbITs beschikbaar. Ofwel, KnitbITs geldt als platform voor implementatie van modellen à la Metapatroon.

60.78

Het is principieel zaak elk middel te situeren als onlosmakelijk onderdeel van het ruimere stelsel voor informatievoorziening/-verkeer. De oplossingsrichting zoals Information Dynamics schetst, is inderdaad door-en-door stelselmatig. Dat komt omdat middelen zelfs inherent uitbreidbaar enzovoort zijn, indien ze met Metapatroon zijn ontworpen en ontwikkeld met het bijbehorend programmatuurplatform KnitbITs. Relevante verbijzonderingen van betekenissen kunnen immers naar behoefte worden toegevoegd (en dan eventueel ook weer hergebruikt).

Het bereik van wat volgens Metapatroon modelleerbaar is, kent géén beperking. Zo blijft **tegenstrijdigheid** dankzij contextuele verbijzondering vermeden. Een bepaalde betekenis geldt nu eenmaal volgens een bijbehorende context, en verder niet. Zo bestaan verschillende betekenissen als het ware náást elkaar. Die reeks kan ongehinderd worden aangevuld, dus meegroeien met wat als stelsel voor informatieverkeer telt.

Elke indeling in domeinen, sectoren, onderwerpen e.d. leidt tot problemen met informatieverkeer, dwz uitwisseling van informatie van het ene naar het andere domein. Dat komt omdat per domein de voor eenduidige betekenis noodzakelijke context impliciet blijft. Zolang informatie binnen het oorspronkelijke domein blijft, is dat geen probleem. Maar zodra informatie moet worden 'doorgegeven,' wat in elke keten resp. elk netwerk noodzakelijk is, slaat verwarring toe zònder – nodige en voldoende – expliciete context. Als enige modelleermethode is Metapatroon daarop principieel berekend. Met het rapport [Semantiek op stelselschaal: issues en oplossingsrichtingen](#) (juni 2009) doet Forum Standaardisatie, een adviesorgaan van de overheid, een uitgesproken aanbeveling voor gebruik van Metapatroon voor stelselmatige opgaven; als bijlage C bevat dat rapport onder meer een onafhankelijke evaluatie van Metapatroon.

Zoals ook blijkt uit de inhoud van [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#) propageert Information Dynamics sinds jaar en dag Metapatroon intensief. Een domeinoverstijgende aanpak vergt een zgn paradigmawissel. Dat is nu eenmaal moeilijk. Er zijn echter prompt voordelen haalbaar door samenhangende en toekomstvaste informatievoorziening, inclusief beheersbare ontwikkeling tegen – aanmerkelijk! – lagere kosten.

60.79

Ik mis deskundigheid om precies vertellen wat er eventueel zo bijzonder aan StUF is, dan wel waarom – wat wèl mijn ruwe idee is – het onzin is waarom er voor Nederlandse gemeenten zo nodig iets apart moest komen. (Ook) zij hebben blijkbaar een eigen wereld opgetrokken. Dat is m.i. nodeloos gebeurd resp. werkt op reële, dus véél ruimere schaal van informatieverkeer zelfs averechts.

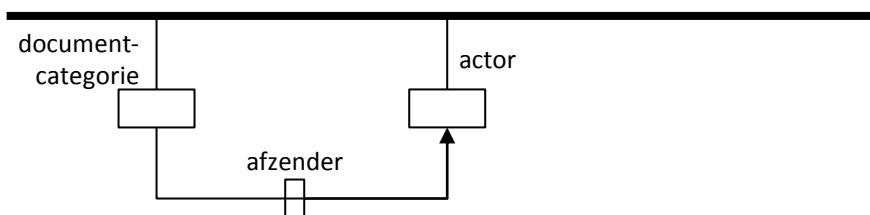
60.80

Dit is een ontwerpschets, opgesteld met Martijn Houtman en gemodelleerd met Metapatroon, van een algemener toepasbaar hulpmiddel voor toegang tot geregistreerde documenten. Hier begint het ontwerp met documentcategorie, zie figuur 1.

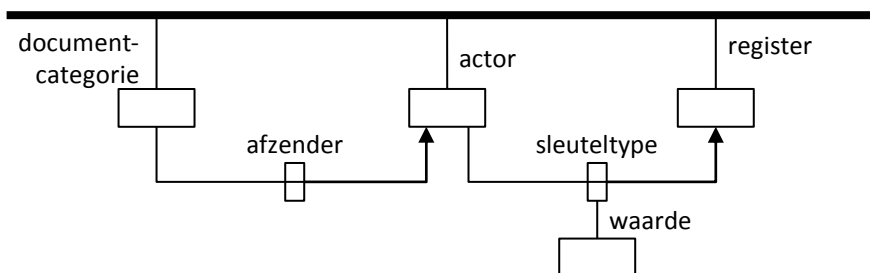
figuur 1

Wie op stelselschaal bekend is als – een exemplaar van – zgn actor, kan als afzender in verband worden gebracht met – een exemplaar van – documentcategorie. Dat toont figuur 2. Let wel, de modellen betreffen typen als evenzovele verzamelingen van exemplaren; exemplaren staan niet afgebeeld, maar zijn bijbehorend verondersteld.

figuur 2

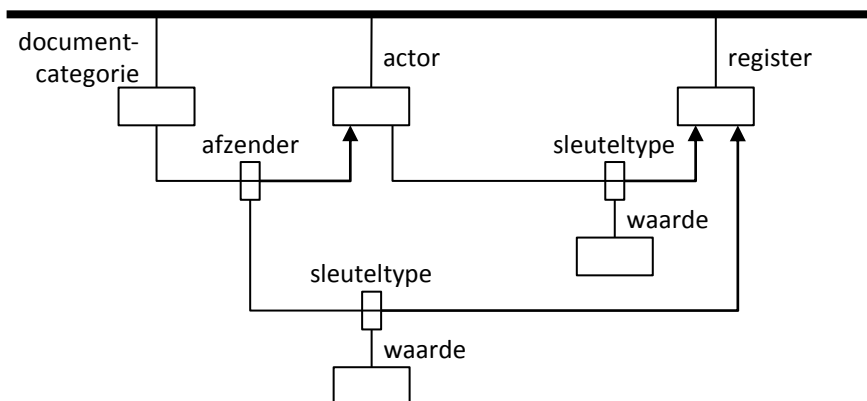
Over een actor kan informatie geregistreerd staan in allerlei zgn – specifieke(re) – registers. Een sleutelwaarde faciliteert per register selectieve ontsluiting van informatie die de actor in kwestie betreft, zie figuur 3.

figuur 3

Maar ook documenten kunnen in allerlei registers opgenomen zijn. In figuur 4 is verband tussen register en afzender toegevoegd. Wat exemplaren betreft gaat het

daarbij om sleutelwaarden ter ontsluiting van evenzovele documenten in één of meer registers (allemaal behorend tot – het exemplaar van – de voor raadpleging eerder verkozen documentcategorie).

figuur 4

Voor aanvullende uitleg van informatieronde, zie verder [Stelselmatig overzicht via informatiesleutels](#).

60.81

In haar emailbericht dd. 2 november jl. doet BZK-directeur Concernondersteuning – waarom heet dat trouwens geen Burgerondersteuning oid? – mij o.a. een aankondiging. Ik citeer:

[E]en medewerker van de verantwoordelijke beleidsdirectie [zal] in de komende week telefonisch contact met u opnemen.

Inmiddels zijn er alweer twee weken voorbij. Ja, in die ene week, te weten op donderdag 9 november, kreeg ik telefonisch de melding van één week uitstel. Zou die man dat leuk werk vinden? Meneer Blinker, ik neem aan een medewerker van de directie Concernondersteuning, haastte zich te zeggen dat hij géén reactie op mijn brief kon geven. Maar ook die tweede week vèrder weet ik van géén

telefonisch contact [door] een medewerker van de verantwoordelijke beleidsdirectie.

Toegegeven, er was niet altijd iemand thuis, maar meestal wèl. Wat is er zo moeilijk aan om zgn inhoudelijk te reageren? In mijn herinneringsbrief dd. 29 augustus 2017 wees ik op gebrek aan relevante kennis bij medewerkers van het ministerie van BZK. Ik vrees dat het uitblijven van inhoudelijke reactie mijn veronderstelling van zulk onvermogen bevestigt. Dat gebrek wordt natuurlijk nooit verholpen door ònstelselmatige aanpak domweg voort te zetten. Misplaatste stoerheid komt dan tevens tot uitdrukking door tegenover mij te doen – hoe kan ik van-uitstel-tot-afstel ànders duiden? – alsof ik BZK niet nadrukkelijk op wijs op de noodzaak van stelselmatige oriëntatie. Sterker nog, wie zo'n serieuze aanwijzing niet eens kan herkennen ..., in elk geval verneem ik zgn inhoudelijk nog steeds helemaal niets. Eveneens in dat emailbericht dd. 2 november jl. stelt BZK-directeur Concernondersteuning toch ècht, ik citeer opnieuw, dat

[h]et [...] de verantwoordelijkheid [is] van alle BZK-medewerkers om correspondentie van burgers die de moeite nemen om hun mening te geven over het BZK-beleid, zo goed mogelijk te beantwoorden.

Dat vind ik zelfs een open deur. Want welke verantwoordelijkheid kan een BZK-medewerker in relatie tot burgers anders hebben? Ik weet niet hoe het met brieven e.d. van andere burgers verloopt, maar ik merk dus niets van “zo goed mogelijk [...] beantwoorden,” althans niet vanuit mijn perspectief. En ik had nog wel een lijstje vragen annex opmerkingen voorbereid voor het aangekondigde telefoongesprek:

Heeft u de BZK-brief dd. 5 september 2017 aan mij opgesteld?
Van welke beleidsdirectie en -afdeling bent u medewerker? Wat is uw functie daar?
Van welke brief van mij is er sprake in de BZK-brief dd. 5 september 2017? Van mijn brief dd. 6 juli 2017? Ook van mijn brief dd. 29 augustus 2017?
Wat heeft u tot dusver met de inhoud van mijn brief/brieven gedaan? Wat bent u er verder mee van plan?
Welke opleiding tot informatiekundige heeft u gevolgd? Indien niet van toepassing, welke academische opleiding heeft u eventueel wel afgesloten?
Heeft u ervaring als informatiekundig ontwerper? Zo ja, met welke methode(n) voor zgn conceptuele modellering (informatiemodellering)? Welke modelleermethode heeft u voorkeur? Waarom?
In de BZK-brief dd. 5 september 2017 staat dat mijn “brief [...] onder de aandacht gebracht [is] van de bij dit onderwerp betrokken directies van [het] departement.” Welke directies zijn dat? Volgens welke criteria is de inhoud van mijn brief/brieven daarvoor beoordeeld?
Is mijn brief c.q. zijn mijn brieven “onder de aandacht” gebracht van, zoals ik in beide brieven zelf expliciet voorstel, de BZK-directeur Informatiesamenleving en Overheid? Zo nee, waarom is dat niet gebeurd? Zo ja, wat precies heeft hij ermee gedaan?
Nota bene, de BZK-brief dd. 5 september 2017 bevat een poging tot samenvatting van mijn eigen brief/brieven; als reactie door BZK telt dat m.i. niet als inhoudelijk. Wat is uw oordeel over de mate van inhoudelijkheid ervan?
Heeft hoe dan ook iemand bij BZK inhoudelijk wel iets met mijn brief/brieven gedaan? Zo ja, wat?
Begrijpt u wat ik in mijn brief/brieven met paradigma bedoel?
Kent u het paradigma dat tot dusver doorgaans impliciet geldt voor ontwerp enzovoort van zgn informatiesystemen? Zo ja, hoe luidt dat volgens u? Zo nee, diskwalificeert u uzelf dan zelfs op voorhand niet als BZK-medewerker die tot een vergelijkend oordeel als inhoudelijk adequate reactie in staat is?
Denkt u dat voor de opgave van infrastructuur voor informatieverkeer geen paradigmawissel nodig is?
Kunt u zich voorstellen, dat het voor een paradigmawissel juist normaal is, dat aanvankelijk bijna niemand er iets van begrijpt? Rekent u het tot uw taak om vooral ook een nieuw idee te leren beoordelen? Zo nee, vindt u het feitelijk uw taak en die van uw collega's om maatschappelijke vernieuwing te belemmeren?
Heeft u tevens de publicaties gelezen waarnaar ik in mijn brief dd. 6 juli jl. verwijs resp. die ik met mijn brief dd. 29 augustus jl. meestuurde? Heeft u ‘reeds’ vragen over mijn brieven resp. die publicaties?
Bent u hopelijk óók door beantwoording van bovenstaande vragen inmiddels op z'n minst ongerust geraakt over de tekortkomingen van het gangbare informatiekundig paradigma? Begint u uw verantwoordelijkheid te herkennen voor bijdragen aan vervanging ervan? Zo ja, dan wil ik u en collega's graag ook verder helpen. Dat ervaar ik als burgerplicht.

Wie weet belt er nav mijn brief/brieven ooit nog iemand namens BZK op. Dat is dan, vrees ik, omdat het ‘moet’ ipv uit nieuwsgierigheid enzovoort.

60.82

Volgens J.M. Bolten gaat **Tussen voorstelling en uitvoering** (Amsterdam University Press, 2006) over, wat zij als ondertitel van dat proefschrift kiest, “de plaats van de tekst in het videowerk van Gary Hill.” Ik vind zo'n boek vooral interessant vanwege de bevestiging die ik door bestudering krijg van subjectief-

situationele semiotiek met de zgn enneade als metamodel. Overigens is het de vraag of zulke herhaalde uitkomst mijn moeite waard blijft. Iets principieel nieuws, laat staan beters, leer ik er immers niet van, integendeel. Maar ja, als ik de inhoud niet terdege bekijk, kan ik dat oordeel onmogelijk verantwoord vellen. Nu wéét ik, dat ook Bolten het nog te ingewikkeld maakt resp. te weinig verklaart.

Wat volgens mij een subject kenmerkt, is semiosis. Onder semiosis verstaat C.S. Peirce “action of the sign.” Voor desbetreffende verwijzingen naar Peirce’s werk, zie hoofdstuk 2 van mijn boek [Semiosis & Sign Exchange: design for a subjective situationism](#) (proefschrift Universiteit van Amsterdam, 2002). Ik vind het merkwaardig, dat Peirce semiosis niet consequenter beschouwt als gedrag dóór ipv vàn een teken. Ik probeer dat vervolgens wèl te doen, mede nav het wilsbegrip van A. Schopenhauer, en daardoor komen semiotiek en pragmatiek op hetzelfde neer. Mijn slogan ervoor luidt: èlk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid (Engels: every sign is a request for compliance).

Een subject is een organisme uitgerust met cognitief vermogen. (Mede) daardoor is een subject in staat tot wijziging van gedrag, dwz met “action” steeds aangepast aan – veranderde – omstandigheden (lees ook: situaties). Dat vergt ontvankelijkheid.

Een subject neemt indrukken op. Dat gebeurt actief. Altijd gedraagt een subject zich gericht. Die focus gaat gepaard met een motief en bijbehorend begrip. Aldus bepaalt een, zeg maar, voorafgaand gemotiveerd begrip vergaand wat in aanmerking komt als vòlgende indruk. Als dat een teken heet, is een populaire opvatting dat er een maker is èn dat die maker eenzijdig vaststelt wàt precies dat teken is. In het geval van, zeg maar, communicatie – dus van het ene naar een ander subject, maar nota bene óók van het ene naar hetzelfde subject in verloop van tijd – ligt een teken er qua bepaaldheid principieel tussenin.

Volgens Bolten mikt Hill met zijn zgn video-installaties op – besef van – die ònbepaaldheid, met paradox van dien. Dat lijkt mij echter niets nieuws. Het is inherent aan wat ik noem dia-enneadische dynamiek. Voor een afbeelding, zie [Enneadic Semiotics, axiomatic models](#). Elk subject ‘kent’ voortdurend die karakteristieke dynamiek. Er is voor een subject geen ontkomen aan. Zoals ik de beschrijving van enkele installaties van Hill begrijp, verandert de installatie als gevolg van gedrag door de toeschouwer, ... die daardoor tevens uitvoerder is, zij het dat het subject in kwestie ‘in’ Hills installaties niet of nauwelijks invloed heeft op de feitelijke toestand van de installatie die volgt. Z/hij heeft in die gevallen slechts invloed dàt er iets verandert. Het deelnemende subject ontkomt er nu eenmaal niet aan om ook dàt weer te willen (!) duiden. Dus, alweer vòlgend teken ... Volgens de terminologie van subjectief situationisme noem ik dat – dynamiek van – samenloop van subject en situatie. Het subject staat voor de opgaven van zowel duiding van als keuze voor situationele gedraging, enzovoort. Bolten waardeert de problematisering door Hill:

Als een Möbiusband verweekelt Hill binnen- en buitenkant, kader en context, zin en onzin en laat zowel de toeschouwer als de onderzoeker gedesoriënteerd zijn weg in het werk en zijn eigen denken zoeken.[p. 360]

Afgaande op Boltens beschrijvingen van enkele (kunst)werken van Hill ‘zie’ ik dus niet wat er uitzonderlijk aan is, althans niet in semiotisch opzicht. Het ontbreekt Bolten – en naar ik vermoed Hill eveneens – aan een referentiekader zoals de semiotische enneade. Wie dat benut, kan veel praktischer èn preciezer verklaren wat iemand als Hill, herstel, wat iederéén altijd al dan niet voorstelt resp. uitvoert

(waarbij zo'n verklaring op haar beurt natuurlijk óók weer een verzoek tot inschikkelijkheid inhoudt, enzovoort).

60.83

H.M.J. Oldewelt (1897-1986) schrijft een Nederlands dat ik moeilijk leesbaar vind. Het lijkt me nogal archaisch, althans, dat is mijn indruk van **Terugblik en uitzicht** (Kruseman's Uitgeversmaatschappij, 1967). Dat boek bevat opstellen van Oldewelt, in chronologische volgorde van oorspronkelijke verschijning. Het oudst opgenomen opstel stamt uit 1927, het jongste uit 1966. Ik heb ze allemaal gelezen. Dat is gelukt door me Oldewelt veeleer als spreker ipv schrijver voor te stellen. Een nogal gesloten tekstpassage opent zich dan door haar hardop te lezen, zondig herhaaldelijk. Het blijkt de moeite waard!

Waardoor Oldewelt mij aanspreekt, is ook in zijn geval dat ik met de illusie van terugwerkende kracht veel herken van wat kan doorgaan als theoretische aanzet tot subjectief situationisme. Hij betreft echter niet de radicale stelling, dat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is. Dat maakt zijn redeneringen m.i. nodeloos omslachtig en onvoldoende verrijkend. Intussen valt er allang een rijke oogst te halen. In een opstel uit 1927 beseft Oldewelt met zoveel woorden reeds de welhaast onmogelijke opgave om iemand anders tot een paradigmawissel te bewegen:

Doordat de weg, die tot het eindoordeel voerde, er dus niet een is van premissen naar conclusies, is het niet mogelijk, het betoog een overtuigende kracht te geven door eerst op symptomen te wijzen, daarna op hun gemeenschappelijke zin.[p. 6]

Vertel mij wat!

Ik neem **Terugblik en uitzicht** nogmaals door. Zo

verdicht zich [...] een web van betrekkingen, voortgekomen uit de bonte afwisseling[. p. 10]

En ik lees zoveelste bevestiging van – mijn ontwerp van – motief als enneadisch element, want, aldus Oldewelt in 1931,

altijd ziet Plato de wereld vanuit de stemming die hem momenteel beheerst[. p. 11 dwz] een hulde aan het leven in al zijn verschijningen.[p. 16]

Volgens subjectief situationisme is het leven van een subject feitelijk de voortdurende samenloop met veranderlijke situaties; een subject verandert mede door een situatie en verandert mede daardoor op zijn beurt die situatie, enzovoort. Met "zijn verschijningen" is dus de variëteit van "het leven" bedoeld. Bezittelijk voornaamwoord? Het leven 'bezit,' ofwel kenmerkend voor leven is, die samenloop van subject en situatie. Zou Nietzsche dat onder eeuwige wederkeer verstaan? Per subject geldt samenloop structureel zolang als het duurt, nou ja, voorzover nog valt te begrijpen.

Ik ben het – dus – niet met Oldewelt eens, waar hij in 1940 beweert dat

[w]etenschap [...] zich in elk harer fasen aan die trant van theoriebouw [houdt] die zo dicht mogelijk ligt bij onze aangeboren manier van begrijpen.[p. 19]

Wat ik "aangeboren" acht, is het vermogen tot – dynamiek van – semiosis. Volgens de enneade geldt elk concept (lees dus ook: begrip) gemotiveerd. Volgens een ander motief is een begrip ... anders. Die beperking van theorie (h)erkennen veel zgn wetenschappers niet of nauwelijks. Volgens mij heeft Niels Bohr dat met het complementariteitsbeginsel overigens wèl in de gaten; zie verder mijn opstel [Metapattern for complementarity modeling](#). Met Oldewelts oproep tot "methode-

verzuivering” stem ik uiteraard grondig in. Als metatheorie kenmerkt subjectief situationisme

een nieuw-soortige kracht [...] om [...] levensgebieden van deze vernieuwing te doortrekken; de verandering slaat in het totaal van het leven. Er is een algehele waardevernieuwing gaande[. pp. 19-20]

Volgens de traditionele, absolutistische insteek is aan subjectief situationisme paradoxaal, dat ruimer bereik mogelijk is door beperking. Maar de beperking van begrip tot een bepaald motief laat ruimte vrij voor begrippen volgens overige motieven. Methodisch geldt op z'n samenhangend verschillend een plaats voor alles, en alles op z'n plaats. Met de modelleermethode [Metapatroon](#) laat zulke veranderlijke variëteit zich eenduidig schetsen. Dat vergt van de ontwerper

de bereidheid om geen laatste, definitieve overtuigingen te koesteren.[p. 20]

Ook een metatheorie geldt dus steeds maar weer provisorisch. Ook daarvoor ben ik, heel praktisch, toch geneigd om de aanwijzing van Karl Popper te volgen. Ofwel, zolang niemand een bruikbaar idee heeft, blijf ik bij wat in elk geval beter werkt dan waarvan ik verder weet heb. Dat een subject meedoet met samenloop wijst erop, dat

[o]nze wezenlijkheid [...] veel minder vormvastheid [heeft] dan we graag geloven, omdat onze levendheid veel minder statisch is. Leven is een dynamisch verschijnsel en reeds het spreken van 'ons' leven is daarvan een, minstens voorbarige, miskenning.[p. 20]

Waarom subjectief situationisme resp. enneadische semiotiek m.i. bij uitstek geschikt is als metatheorie, kan ik verduidelijken met wat Oldewelt (1945) toeschrijft aan “persoon en karakter” van Socrates die z.i. een

wending [van] de wijsbegeerte [p. 25]

voltrekt. Socrates ziet immers àf van

een uitgangspunt [...] dat [...] onaantastbaar buiten de aandacht bl[ij]ff[t] en daaraan een absolute geldigheid dankt [...] als vast punt[. p. 25]

Met Metapatroon staat daarvoor een horizon symbool, een lege grens waarvóór alles betrekkelijk en veranderlijk verschijnt:

[A]chter het wegvallen van steeds verder op de achtergrond opgestelde coulissen [daagt] dat individuele, aan het 'ik' ten grondslag liggende beginsel ... nimmer[. p. 25]

Volgens Metapatroon geldt dat niet slechts voor een subject, maar voor èlk object. Wat verschillende gedragingen (lees ook: verschijnselen) onder de noemer van hetzelfde object verbindt, moet logischerwijze van een àndere orde zijn, dwz òngedragsmatig. Terwijl Oldewelt beweert, dat er géén “beginsel” valt te (be)denken, ben ik uitgekomen op een ànder beginsel. Per object veronderstel ik dat verbindingspunt gedragsmatig leeg: nul-identiteit. In zo'n opzettelijk grensbegrip, met irrationaliteit die èlk axioma kenmerkt, bestaat m.i. wel degelijk

een antwoord dat zich leent tot de meer theoretische gedaante die het zou behoeven om in een levensbeschouwing te figureren.[p. 25]

Oldewelt roemt Socrates om erkenning van

zozeer daadwerkelijke levenspraktijk dat het niet meer tot een theoreticum verbleken kan.[p. 25]

Ik ben het ‘grondig’ eens met erkenning van ònmogelijkheid tot uitputtend dekkende interpretatie. Maar zulk ònvermogen kan volgens mij wèl met een beginsel oid uitgedrukt zijn. Dat moet dan van een àndere orde gedacht zijn, dus een metabegrip (met motief van dien). Over Socrates beweert Oldewelt, dat

hij [...] alleen zijn gespreksgenoot het irreële van zijn principes zelf [tracht] te laten ontdekken[. p. 29]

Prima, maar dat vergt steeds beoordeling. Kennelijk meet Socrates geopperde “principes” ergens aan af. Explicitering van dat, zeg maar, àndersoortige principe is mijn uitbreiding èn formalisering van wat Oldewelt aanwijst als Socrates’ wijsgerige variëteitsvermogen. En waarom het mij aanvankelijk heel praktisch was te doen, daarmee laat zich de “wending” doortrekken naar informatiekunde. Voor deugdelijke infrastructuur voor informatieverkeer is die methode, Metapatroon, volgens ànder paradigma, subjectief situationisme resp. enneadische semiotiek, noodzakelijk. In het algemeen, vind ik, kan iedereen volgens die methode alweer minder gebrekkig

aan zijn ervaring een mededeelbaar vorm [...] geven [...] door haar theoretisch te funderen.[p. 25]

Ik ben het dus niet met Oldewelt eens, dat er

een zeldzame moed [voor] nodig [is om] in deze afgrond neer te zien[. p. 25]

Want die “afgrond” laat zich met het beginsel van nul-identiteit dempen. Wat mij betreft biedt die “wending,” dwz erkenning van interdependente variëteit, netzo overdrachtelijk gesproken juist véél vastere grond onder de voeten. Wie desondanks aan logisch atomisme vasthoudt, staat in veranderlijke omstandigheden juist niet stevig.

Eenmaal voorgelicht is het natuurlijk niet zo verstandig om een averechtse veronderstelling te blijven hanteren. Met moed, of omgekeerd met lafheid, heeft dat niets te maken. Of, anders gezegd,

ieder heeft een moed-tot-zichzelf meegekregen in een hem persoonlijk eigen omvang, die weinig of misschien in het geheel niet hoger op te voeren is.[p. 33]

Wat wèl – zulke – moed vergt, helaas, is het opperen van een veronderstelling tégen de heersende instituties in (met hun reflex tot onderdrukking van wat àfwijkt van waarop zij gevestigd zijn). Daarvoor verdient Socrates bewondering en, nog belangrijker, navolging. Hier is een gedeelte van zo’n zin van Oldewelt die nogal wat gepuzzel vergt:

[De b]ereidheid om ook het meest verrassende omtrent zichzelf te laten gelden, om zich prijs te geven als de zuivere ervaring de fictiviteit van het eigen bestand [...] onthul[t], [maakt] het mogelijk [...] zich zo direct zelf te verstaan dat hier niet meer een zich handhavend waarnemer tegenover uitwendig ervaringsmateriaal zich met bewustzijn, d.i. zich afzonderend, stel[t], maar dat het [i]s als de sprong in een onbekend element, dat nu niet aanleiding w[o]rd[t] tot inzichten en overdenkingen, maar door zijn directe inwerking, aan alle rekenschap vooraf, de aangepaste reacties uitlokt [...], door welke een onmiddellijk intredende daadwerkelijke vertrouwdheid alle theoretische inordering in het voordien bekende tot een onvruchtbare overtolligheid maakt [...].[p. 26]

Wat Oldewelt schetst, vind ik ‘gewoon’ semiosis. Die dynamiek laat zich op z’n eenvoudigst voorstellen met een zgn dia-enneadische opstelling. Klopt,

[d]e kern dezer – door haar eenvoudigheid zo moeilijk te winnen – ervaring is, dat het individuele leven geen kanten van werkelijke geïsoleerdheid heeft, maar ingebed is in

levendheid van veel ruimer en intenser draagwijdte[. ... H]et leven van de eenling [vermag] meer van eigen mogelijkheid en vrijheid [...] te ontwikkelen, naar mate men zuiverder zich naar de krachten van die dragende onderstroom vermag te richten.[p. 26]

Wat telt is samenloop van subject en situatie. Die samenloop wisselt, mede als gevolg van subjectief-situationeel gedrag, enzovoort. Oldewelt wijst op

de misvatting als zou geïsoleerdheid hetzelfde zijn als zelfstandigheid, gevoed door de angst die grensluwing als dreigende zelfopheffing misduidt[. p. 26]

Ik beken, zachtjes uitgedrukt, zeker niet altijd

[d]ie vertrouwende afhankelijkheid [ter] verstroming die ons voortdurend handhaaft [p. 27]

op te brengen. Het is immers nogal wat om

[z]ó naar zichzelf verwezen te worden omtrent oordeel en morele waardering, zó kritisch alle overlevering aan eigen verstand te toetsen[. p. 33]

Dat acht ik echter wel de eis waaraan tegenwoordig allereerst beoefenaren van een zgn zelfstandig beroep moeten voldoen. Wie daarentegen haar/zijn eigen belang voorop stelt, verdient in die hoedanigheid géén vertrouwen. Oldewelt (1946) schrijft over de noodzaak tot

het ontdekken en dan veelal het ontwrichten van denkmotieven en –gewoonten die tot dan hun absolute geldigheid dankten aan een vanzelfsprekendheid die als zodanig zelfs nog onbemerkt bleef.[p. 36]

Echter, zo vervolgt Oldewelt, er wordt

niet gepoogd om die onbewuste denkgewoonten stelselmatig op te sporen [p. 36 en dat leidt tot h]et moeilijke en systeem-ontberende werk der opsporing onzer argeloosheden[. p. 37]

Voorlopig kan m.i. Metapatroon zulk onderzoek methodisch faciliteren. Daarvan is de crux immers erkenning van verschillen inclusief van betrekkelijkheid van die methode, want

[n]ooit kan [...] één stelsel pretenderen een haltepunt te zijn op de enige weg die naar een allesomvattend inzicht voert.[p. 38]

Sterker nog, volgens Metapatroon bestaat zo'n "inzicht" volgens een enkel perspectief niet, punt. Opnieuw verwijzend naar Socrates beweert Oldewelt, dat wat telt, is dat

men zich sterk genoeg weet voor een directer contact met het leven dan door het medium van generale inzichten.[p. 39 G]een enkele der vermeende grondslagen [blijkt] houdbaar[. p. 40]

Nogmaals, daarom is een ànder soort grondslag nodig: veranderlijke betrekkelijkheid. In dat opzicht gaat de radicaliteit met Metapatroon zover, dat voor elke samenloop van subject en situatie dienovereenkomstig verbijzonderde "grondslagen" gelden. Want, òmgekeerd, vormt erkenning van verschil-in-grondslagen de aanleiding tot apart onderscheiden subjectief-situationele samenloop voor gedrag. Oldewelt schetst

een evenwicht van twee onafscheidelijke impulsen: een drift tot zelfafzondering uit het geheel en een drift tot zelfontgrenzing in het geheel.[p. 47]

Ik noem dat dus samenloop,

[w]ant het heeft met telbaarheid niets te maken. [...] Z[e [zijn] niet één [...] en toch ook niet twee[. p. 47] Men is [...] met nadruk zichzelf om zich aan de omgeving kwijt te zijn.[p. 48]

Samenloop, en hier trek ik een tekstpassage van Oldewelt extra uit oorspronkelijk verband,

houdt [tevens] omtrent het denken feitelijk de betekenis in, dat het [voor dat denken] onmogelijk is om andere dan scherp bepaalde begrippen te hanteren[. p. 48]

Volgens de semiotische enneade is een motief wat via focus een begrip bepaalt. Samenloop strookt met

de zekerheidsbehoefte van de reële mens in ons, [dwz gaat] uit naar de opheffing van alle distantie tussen een zich terughoudend subject en een daardoor ongerept object. Geen sterker zekerheidsgevoel omtrent werkelijkheid dan wanneer we [...] geheel van haar doortrokken zijn.[pp. 48-49]

De opstellen die Oldewelt aan taal wijdt, vind ik minder interessant. Mijn indruk is , dat hij taal vooral beschouwt als middel voor mededelingen. Volgens mij is elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid. Wat traditioneel voor een mededeling doorgaat, kan daarvan onderdeel uitmaken. Daarmee beoogt het ene subject dan uitvoering van zijn verzoek door een ander subject te bevorderen.

Terug naar samenloop, waarover Oldewelt (1964) met zoveel woorden stelt, dat

ons waarnemingsvermogen en, daaraan evenwijdig ons denkvermogen, geheel afgestemd [zijn] op het karakter van onze lichamelijke toegreep op wat ons omringt.[p. 171]

Eén van de enneadische elementen is focus ter verbijzondering van gemotiveerd begrip, want

[d]it toegrijpen heeft de beperktheid van [...] één richting in te moeten slaan en dus móet het zijn doel isoleren uit diens samenhang.[p. 171]

Maar

[o]ok zelf behoren we [...] tot het geheel van het leven, onverschillig of onze rekenschap en taal daaraan recht kunnen doen, dan wel niet.[pp. 171-172]

Wat mij betreft biedt subjectief situationisme begripsmatige grondslagen resp. Metapatroon een (modelleer)methode om zgn interdependentie ordelijk uit te drukken. Dynamiek volgens een dia-enneadische opstelling bedoelt te duiden

wat zich [...] aan ons voordoet als een bipolaire spanning, nl. als een voortdurend herroepen zelfisolering van de eenling t.o.v. het geheel van de levende natuur[. D]at is evenzeer van kracht, opnieuw binnen ieder mens afzonderlijk.[p. 172]

In mijn woorden geldt semiosis vergelijkbaar inter- en intrasubjectief. Onder de noemer van voortdurende samenloop

[zijn w]ij levende wezens [...] dus in geen enkel opzicht buiten de totaliteit van het leven geraakt ook al lijkt het of deze, zodra men haar onder woorden tracht te brengen, in scherven ligt.[p. 172]

Als doorbraak met Metapatroon geldt m.i. dat er zelfs geen ontkomen aan uitdrukking volgens "scherven" is (die ik reële verschillen noem). We mogen het echter niet bij afzonderlijke verschillen laten, maar moeten tevens de samenhang ertussen 'aanbrengen.' Overdrachtelijk gesproken, de scherven zijn aan elkaar gelijk. Elk scherfexemplaar 'vertegenwoordigt' een samenloop met bijbehorend

verbijzonderd gedrag van een ob- resp. subject. Via de nul-identiteit van een ob-/subject hangen 'zijn' situationele gedragingen samen. Een volledig dekkend model van werkelijkheid is natuurlijk een illusie, zelfs een gevaarlijke. Als waarschuwing aan het adres van wie toch zo overmoedig is, ben ik het eens met Oldewelt dat

[e]r [...] bepaald enige geoefendheid nodig [is] om [...] de drang naar verbale weergave niet in zich wakker te roepen, dus om niet slachtoffer te worden van de, welhaast gemonopoliseerde, vorm van geestelijke toeëigening[, te weten] dat men het bewust geworden terstond in de richting der zegbaarheid gaat analyseren.[p. 172]

Naar mijn idee mist Oldewelt echter de synthese die adequate modellering óók vergt. Een informatiekundig ontwerper komt verantwoord tot een model met stelselmatige strekking dankzij "geoefendheid" om reële verschillen plus samenhang te duiden. Als zgn contragram: de analyse van de synthese is de synthese van de analyse. Gelukkig legt Oldewelt zich bij nader inzien niet neer bij

veroordeeld zijn tot zwijgen.[p. 172]

Optimaal werkt – voor –

iemand [...], als hij in zichzelf het betrekkelijke van alle afgrenzing gewaar wordt en doorziet dat juist helderheid van taal hier de vrucht is van een overdreven verzelfstandiging [...] die [...] juist het wezenlijke van het organische verwaarloost[. p. 172]

Waar Oldewelt niet aan toekomt, is duiding van een teken als configuratie van con- en intext om een signatuur (zoals de semiotische enneade langs zijn tekendimensie toont). Wat hij "overdreven verzelfstandiging" noemt, is welhaast onvermijdelijk door tot een geheel teken te rekenen wat enneadisch bekeken slechts signatuur als onderdeel ervan is; daaromheen 'draaien' con- en intext. In onderhavig opstel wreekt zich overigens wederom Oldewelts overheersend toch analytische taalopvatting. Hij mist de mogelijkheid tot verbinding onder de noemer van gedrag, en dan altijd subjectie-situationeel verbijzonderd verondersteld. Ik meen echter te herkennen, dat Oldewelt die synthese dicht genaderd is. Zo stelt hij:

Om zich [...] in zijn milieu te handhaven, steunt de mens [...] vrijwel steeds op zijn individuele ervarenheid, dus op particulier bezit, hem geïsoleerd ten dienste staande. Bovendien helpt hem voortdurend zijn denkvermogen, een gave, die niet het organische vermag te vatten, maar die alleen met som en samenhang vertrouwd is en dus niet anders dan van eenlingen en hun geïsoleerde of gedeelde belangen weet.[p. 175]

Ipv "som en samenhang" veronderstel ik: verschillen in samenhang. En dankzij samenhang gaat het met die verschillen juist niet om in absolute zin "geïsoleerde [...] belangen."

Wat taalopvatting betreft, die van Oldewelt (1965) gaat wel degelijk verder dan (h)erkenning van aparte woorden. Maar ook in een later opstel problematiseert hij het – vergaand impliciet – veronderstelde mededelingskarakter niet. Uiteindelijk maakt hij er wederom vooral een tekort van:

Altijd weer voert de gerichtheid op het leven ons in een gebied waar het quantitative niet aanwendbaar is en altijd weer willen we dit miskennen, omdat juist de toegenomen aandacht zelf hier haar object kwalitatief wijzigt, door er quantificeerbaarheid aan toe te dichten.[p. 185]

Dat acht ik echter niet op subjectief situationisme van toepassing. In dát kader wordt methodisch juist elke samenloop als kwalitatief verschil met overige samenlopen – en eventuele samenhang ermee – volgehouden.

60.84

Ter informatie, ik kreeg na een week van hoofd bureau Forum Standaardisatie het – beknopte – bericht dat hij “een afspraak aan het plannen [is] met [de I&M-medewerker die betrokken is bij de opzet van Digitaal Stelsel Omgevingswet].” In elk geval voorlopig zoeken ze het met elkaar maar uit. Weliswaar heb ik er weinig tot geen vertrouwen in, maar zo raakt tenminste duidelijk wat zij als hùn resp. taken opvatten. Wanneer het ze nog steeds niet duidelijk is hoe ik daarover denk, helpen ook mijn verdere ‘aanwijzingen’ niet (of pakken zelfs averechts uit).

60.85

Het is donderdag 23 november 2017. Ik kom iets na twaalf uur ’s middags thuis en krijg de boodschap dat meneer Blinker van het ministerie van BZK zojuist gebeld heeft. Ik bel meteen terug. Meneer Blinker zegt dat ’s ochtends enkele medewerkers over mijn brieven overlegd hebben. Later tijdens ons telefoongesprek deelt hij desgevraagd mee, dat het medewerkers waren van de directie Democratie en Burgerschap en de directie Concernondersteuning. Zij – en ik neem aan dat meneer Blinker er bij was – hebben “een voorlopige conclusie” getrokken. En nu wil hij dus graag nagaan of ik me daarin kan vinden.

Die medewerkers hebben vastgesteld, dat het onderwerp van mijn brieven “breder is dan BRP,” dat ik “BRP als aanleiding” daarvoor heb genomen. Zij menen dat het meer een onderwerp voor de directie Informatiesamenleving en Overheid (DIO) is en stellen daarom voor om mijn brieven – ik vraag aan en krijg van meneer Blinker bevestiging dat ze allebei dóórgaan – naar die directie door te sturen.

Ik antwoord meneer Blinker prompt dat ik het op mijn beurt zeer graag eens ben met dat vervolg. Ik kan echter de opmerking niet nalaten, dat ik het merkwaardig vind dat het viereneenhalve maand geduurd heeft om te doen wat toch overduidelijk meteen in de eerste brief staat, die van 6 juli 2017, te weten kortsluiting maken met ... de directeur DIO. Meneer Blinker wijst mij op de vakantieperiode. Daar ben ik maar niet op ingegaan. Wel zeg ik dat de directeur DIO gewoon moet doen wat in mijn tweede brief staat. Dat is, mij opbellen voor een afspraak en vervolgens ook zsm langs komen. Met een lachje probeert meneer Blinker mij duidelijk te maken dat het zo niet werkt. Hij licht toe: Mijn brieven worden doorgestuurd en wat DIO er mee doet, tja, daar gaat DIO over. Die brieven richtte ik opzettelijk aan de minister, zeg ik tegen meneer Blinker, want de minister moet dan maar zo’n opdracht aan de directeur DIO geven. Het enige dat meneer Blinker nóg duidelijker geworden is, zo vermoed ik, is dat ik er niets van begrijp. Enfin, ik bedank hem voor zijn moeite; ik geloof dat hij op zijn manier inderdaad zijn uiterste best doet.

In de aan mij gerichte BZK-brief dd. 5 september 2017, ondertekend door de directeur Democratie en Burgerschap, staat dat mijn “brief [...] onder de aandacht gebracht [is] van de bij dit onderwerp betrokken directies van [het] departement.” Uit de mededeling op 23 november 2017 van meneer Blinker maak ik op, dat die directeur met zoveel woorden slechts zijn eigen directie bedoelde ... om mijn brief/brieven daar toch ook vèrder vooral maar te laten liggen. Zou het een gestandaardiseerde bezwering zijn die voor “inhoudelijke reactie” moet doorgaan? Heb ik het aan de directeur Concernondersteuning te ‘danken’ dat zij mijn

emailberichten aan haar plus [Aantekening over BZK-contactenquête](#) voldoende serieus nam om bij de directie Democratie en Burgerschap op verder contact aan te dringen? Nee, dat is wederom niet gelukt binnen de door haar aangekondigde termijn (maar daarover heb ik tegenover meneer Blinker maar geen bezwaar gemaakt). Ik kan me voorstellen dat de bij het overleg dd. 23 november 2017 betrokken medewerkers van de directie Democratie en Burgerschap opgelucht vaststelden dat ik iets aankaart dat “breder is dan BRP,” waardoor zij er met doorsturen aan DIO van af zijn. Is natuurlijk niet zo, maar goed, dus eerst maar eens DIO aan zet zien te krijgen. Hoe kan het dat medewerkers van de directie Democratie en Burgerschap die afschuifmogelijkheid pas ’s ochtends 23 november 2017 herkenden? Ik zie geen andere verklaring dan dat niemand daar mijn brieven eerder zelfs maar oppervlakkig gelezen heeft. Die zgn antwoordbrief van 6 september 2017 van de directeur is in elk geval een aanfluiting.

[Voor afschriften van mijn brieven aan de minister van BZK, zie [aantekeningen 59.5 en 59.46](#). Afschriften van mijn emailberichten aan BZK-directeur Concernondersteuning zijn hierboven opgenomen als aantekeningen 60.44 en 60.46.]

60.86

Volgens de triadische machtscheiding geldt rechtspraak als een vergaand aparte macht. Maar – ook – rechtspraak kan zich natuurlijk niet onttrekken aan het verkeersperspectief voor maatschappij annex samenleving.

In zijn proefschrift **Onder de rechter** (Wolf Legal Publishers, 2008) spitst Hendrik Gommer de laatste zes hoofdstukken, nrs 8 tot en met 13, toe op de vraag of politici zich al dan niet moeten onthouden van commentaar op lopende rechtszaken. Hij ziet geen bezwaar.

Die conclusie, zelfs aanbeveling, bereidt hij m.i. duidelijk en mooi voor in de eerste zeven hoofdstukken. In die algemene aanzet wijst Gommer er o.a. op, dat niet langer “mythisch gezag” aan de orde is, waarop o.a. rechtspraak zich kan beroepen resp. waardoor rechtspraak zich boven kritiek e.d. geplaatst kan achten. In een democratie zijn kwalitatief andere verhoudingen nodig. Opbouwende kritiek is zelfs onontbeerlijk. Daarvoor wijst Gommer, zoals de titel van hoofdstuk 4 luidt, “[m]otivering [door de rechter] als scharnierpunt voor controle” aan. Verderop – in hoofdstuk 7 – stelt hij algemener, dat

de leer van de machtscheiding [...] vooral een blok aan het been is[. ...] Het model van de machtencirkel sluit beter aan bij ons systeem van ‘checks and balances’ waarbij de burger centraal staat. Machten in de machtencirkel controleren elkaar mede namens de burger. In een open democratie staan controle en evenwicht voorop, in plaats van machtscheiding en afstand.[p. 106]

Gommer pleit er dus voor om “[d]e trias politica [te] vervangen.” Die opzet was volgens hem trouwens altijd al illusoir, zeker in Nederland. Een vergelijkbaar pleidooi voor (her)ordening volgens burgerprimaat doe ik met [Pentas politica](#) (2009). Waartussen – ook – Gommer echter nog geen onderscheid maakt, zijn de, zeg maar, positie van de rechter en het informatieverkeer ‘rondom’ rechtsgang. Een rechter was natuurlijk bij uitstek altijd al deelnemer aan bedoeld informatieverkeer. Dat is een andere invalshoek dan Gommer kiest. Maar die leidt netzogoed tot de – retorische – vraag of een rechter principieel deelnemer aan maatschappelijk verkeer is. Op bevestigend antwoord moet dan aanwijzing van relevante

betrekkingen volgen. Hoezo constitutioneel volledig apàrte positie? Gommer benadrukt dat de rechter “belangeloos” moet oordelen. Dat begint resp. eindigt dus niet bij een rechter, maar komt er wellicht af en toe langs ... Dat vergt verbijzondering van ‘oorspronkelijke’ deelnemers aan maatschappelijk verkeer volgens hun hoedanigheden ‘in kwestie.’ Anders kan een rechter er als eventuele middellijke deelnemer, dus later ingeroepen ter beslechting van geschil, er weinig tot niets mee. Omdat Gommer zich niet expliciet uit over – maatschappelijk – verkeer, laat staan over infrastructuur met rechtspraak als onlosmakelijk onderdeel ervan, komt hij niet toe aan variëteit van nadere hoedanigheden. Dat is het onderwerp van zijn toespitsing ook niet. Nogmaals, de richting die hij op hoofdlijn aanwijst voor verhoudingen in een democratische samenleving vind ik steekhoudend (en duidelijk toegelicht).

60.87

Hier laat ik in het midden of Richard Dawkins met het idee van “the selfish gene” zo oorspronkelijk is. Zijn boek met die titel las ik al vrij kort na eerste verschijning. Ik vond meteen, en dat vind ik nog steeds, die (ont)nuchtere(nde) gedachte plausibel en vruchtbaar. Uit m’n hoofd vat ik samen. Middels wat we – kennelijk abusievelijk – gewend zijn om hogere organismen te noemen telt overleving van genen. Bijvoorbeeld een individueel mens, aldus Dawkins, is daarom slechts “a survival machine.” Ofwel, evolutionair is zijn individuele genen de primaire objecten (waarbij Dawkins toegeeft dat hij niet kan bepalen wat een apàrt gen is). Maar goed, de veronderstelling luidt dat genen (voort)bestaan. Dat betekent dat gedragingen van zgn hogere organismen tot natuurlijke selectie van ‘hun’ genen herleidbaar zijn. Daarmee verklaart Dawkins ook en vooral sociaal gedrag; een gen is dus zeker niet absoluut zelfzuchtig. Daarbij zet het ene individu zich meer in voor een ander individu naarmate z/hij er grotere verwantschap, genetisch dus, mee ervaart. Volgens het idee waarmee Dawkins wordt geassocieerd, is het evident dat ook zgn recht evolutionair mikt op overleving van genen. Nou ja, ik vind dat allang geen verrassend inzicht meer, integendeel. Als ergens een evolutionaire verklaring voor beschikbaar is, geef ik er steevast voorkeur aan. Zo heb ik zelfs nooit begrepen wat er op natuurrecht als beginsel valt af te dingen. Zgn positief recht is onherroepelijk toch óók ‘in’ de, vooruit, natuur?! Zeker op hoofdlijn kan ik Hendrik Gommer dus prima volgen in **A Biological Theory of Law, Natural Law Theory Revisited** (CreateSpace Independent Publishing Platform, 2011).

Waarom heeft Gommer dat boek in min of meer eigen beheer uitgegeven? Dat lijkt mij voor zijn onderwerp toch tweede keus. Kreeg hij geen, zeg maar, gevestigde uitgeverij met bijbehorend netwerk voor verspreiding geïnteresseerd? Met zijn proefschrift, zie aantekeningen 60.86 voor enkele opmerkingen die ik daarover gemaakt heb, lukte Gommer dat nog wèl.

Ik vrees dat in huidige juridische kring het oordeel over Gommers toepassing van genetische oorsprong is, als iemand daar zijn werk overigens al serieus heeft bestudeerd, dat het überhaupt géén recht betreft. Zulke disciplinaire afwijzing is een beproefde manier om verandering te belemmeren. Over natuurlijke selectie gesproken, met emoties van dien, oogkleppen ...

Hoe kreeg ik trouwens zo’n op-vraag-afgedrukt exemplaar te pakken? Dat is waar ik alweer sinds jaren veel relevante literatuur opscharrel, te weten in een kringloopwinkel. Ik heb vastgesteld dat vernieuwende verhandelingen weliswaar doorgaans ònwelkom zijn, maar dat nogal wat mensen, zodra ze dus spijt van hun

aanschaf hebben, het gelukkig niet over hun hart verkrijgen om hun exemplaren prompt ter vernietiging in de papierbak te smijten. Soms zijn ze nog wèl zo beschaafd om ermee naar een kringloopwinkel te gaan. Zo'n winkel biedt dus niet alleen oude spullen een kans op een nieuwe eigenaar. Daar komt óók terecht wat iemand onwenselijk e.d. vindt. Voilà, behoudende mensen laten juist wat nieuw is afvallen. Wie wèl nieuwsgierig is, kan er in een kringloopwinkel zomaar tegenaan lopen. Mij kostte een – vermoedelijk ongelezen – exemplaar van **A Biological Theory of Law** een halve euro. Inderdaad, dat exemplaar heeft via een kringloopwinkel voorlopig ... overleefd. Zou mijn aanbeveling van de inhoud helpen om méér exemplaren te laten verschijnen?

Gommer hangt zijn redenering op aan de reeks van steeds ruimere schalen. Dat zijn er volgens hem zeven. Het gen, als soort, vormt zoiets als de kern. Als buitenste schaal poneert hij de wereldgemeenschap. De middelste schaal bestaat z.i. typisch uit het organisme. Alles bijelkaar onderscheidt hij

[s]even levels of reproduction facilities for genes. Every level yields more safety and resources in order to enhance reproduction.[p. 23]

Voor samenhang door-de-schalen-heen verwijst Gommer naar zgn fractaalmeetkunde. Hij meent voor elke schaal vergelijkbare structuur te herkennen. Hoe dan ook is daarmee nog niet de overgang tussen verschillend veronderstelde schalen verklaard. Nou ja, Gommer zèlf geeft toe dat

[m]ost of this is speculative, associative thinking, and therefore is not proven, and not calibrated to empirical facts.[p. 83] Maybe the fractal structures in society are too farfetched, and maybe my answer to the matter-mind problem [...] is far too speculative.[p. 164]

Aan speculatie valt voor – theoretische – grondslagen, zeg ook maar axioma's, niet te ontkomen. De reeks schalen resp. functies van bepaalde soorten hersencellen die Gommer aanneemt, vind ik echter verwarrend. Volgens mij is er géén schaal 'boven' die van/voor het organisme relevant voor natuurlijke selectie van genen. En ook – en vooral? – in (hersens)structuur geldt m.i. niets atomair. Voor die overleving telt gedrag van het organisme (lees ook: subject). Het organisme kan zich door veranderlijk gedrag aanpassen aan veranderlijke omstandigheden (lees ook: situatie). Sterker nog, een organisme op zichzelf bestaat niet. Wat Gommer daarom als ruimere schalen achtereenvolgens 'boven' het organisme plaatst, zijn 'gewoon' alsmaar ruimer genomen situaties. Daarvoor verandert echter het beginsel van gedrag resulterend uit samenloop van subject en situatie niet. Datzelfde samenloopbeginsel geldt voor de schalen die Gommer 'onder' het organisme veronderstelt, zij het dat daarvoor geen cognitie aan de orde is zoals voor een organisme als geheel. Aldus vind ik het verstandig om daar niet van subject, maar van object te spreken.

Een organisme annex subject is evolutionair op overleving enz. van genen toegerust met aanpassingsvermogen. Het is daarvoor in staat om enerzijds – verandering van – situatie te herkennen, anderzijds – verandering van – situatie na te streven, enzovoort. De cognitieve activiteit die ermee gepaard gaat, noem ik semiosis. Die aanduiding heb ik ontleend aan het semiotische werk van Charles S. Peirce. Terwijl Peirce voor semiosis feitelijk vier onlosmakelijke elementen aanwijst – dwz triade plus grond – veronderstel ik er negen: semiotische enneade. Een van die elementen is motief. Volgens mij kan daarmee veel duidelijker dan Gommer met fractaalmeetkunde probeert, worden gedeut dat moraal, normen, waarden, gevoelens e.d. allemaal natuurlijke grondslag 'kennen,' vooruit, van genetische aard.

Een doorsnijdend begrip suggereert A. Schopenhauer overigens reeds: wil. Daaraan heb ik motief ontleend.

Consequent vestigt Gommer terecht o.a. aandacht op oordeelsvorming door rechters; zij zijn 'natuurlijk' onderhevig aan dezelfde dynamiek. Een vergelijkbare kritiek op vermeende rationaliteit is mij bekend – zie [aantekeningen 58.107 en 58.109](#) – van R.C. Hartendorp in **Praktisch gesproken, Alledaagse civiele rechtspleging als praktische oordeelsvorming** (Erasmus Universiteit, 2008. Enfin, volgens subjectief situationisme met bijbehorend enneadische semiotiek is Gommers verhaal nòg overtuigender:

People's desires reflect the needs of their genes, as morals and law do, as well. Although we cannot trace back morals to the codes of single genes, the more general characteristics of genes – like reproduction, stability, and the need for food, reciprocity, and growth – can show us the main principles of life and therefore of law.[p. 26]

Met betrekkingen tussen mensen gaat het om – hun – verkeer. Inmiddels is de reële verkeersschaal wereldwijd. Het is onontkoombaar om – ook – voor die schaal verkeersregels, recht dus, te ontwikkelen, enzovoort. Vitaal inzicht in 'achtergrond' geeft Gommer. Zo goedkoop – u kunt het natuurlijk altijd proberen – als ik deed, komt u stellig niet aan een exemplaar, maar laat u dat vooral niet weerhouden van grondige bestudering.

60.88

Ik stuur Martijn Houtman afschrift, omdat hij tot en met de kleinste details vertrouwd is met wat – precies – nodig is om samenhang tussen informatie uit verschillende registers te vestigen.

Die analyse van die ... "analist," wat moeten we daar nu mee? Het klinkt uiteraard verantwoord dat het die – ook weer? – externe medewerker "er wel om [gaat] dat de keten als geheel correct functioneert." Ik kan echter nergens herkennen, dat er een opzet ontworpen enz. is met feitelijk ketenbereik, laat staan dat er rekening gehouden is met verschillende zgn ketens inclusief samenhang tussen aspecten, elementen e.d. van die ketens, stelselmatig dus.

Ik krijg o.a. de indruk, dat er niet principieel gerekend is op, vooruit, ketenvarianten. De – vaststelling van de – verplichting tot – betaling van – griffierecht vormt zo'n splitsingspunt. Indien de zgn hardheidsclausule van toepassing verklaard wordt, kan de zaakketen meteen dóór; parallel verloopt dan de keten ter vordering van het verschuldigde griffierecht. Iets vergelijkbaars gebeurt, indien de aangewezen debiteur een zgn rekening-courant voor griffierecht bij de rechtspraak heeft. Ook dan geldt dat de behandeling van de zaak in kwestie niet wacht op betaling van het griffierecht ervoor; het parallelle proces omvat dan per overeengekomen periode alle griffierechtvorderingen (verrekend met een voorschot).

Zolang de rechtspraak aan debiteuren de voorziening biedt van een rekening-courant voor griffierecht, is het logisch om in eerste aanleg te toetsen of de debiteur in kwestie al of niet rekening-courant houder is. Zo ja, dan kan beoordeling volgens hardheidsclausule achterwege blijven (want de beslissing om de zaakbehandeling te ontkoppelen van vordering griffierecht is reeds genomen). Vanuit het perspectief van zaakbehandeling vergt deze toets een 'basisregistratie' van rekening-courant houders. Hoe de debiteur in het desbetreffende zaakregister geïdentificeerd staat, moet een rekening-courant houder eenduidig kunnen bepalen. Dat roept de vraag op

naar reële verbijzonderingen. Stel dat natuurlijk persoon x als debiteur geldt. Met de hoedanigheid van advocaat kan z/hij tot een advocatenkantoor of –maatschap behoren? Kan x op enig moment tot meerdere kantoren/maatschappen behoren? Zo ja, welke geldt als eventuele rekening-courant houder voor de zaak in kwestie? Of, in de andere richting, kan een kantoor/maatschap er meerdere rekeningen-courant op na houden? Wat geldt dan voor de zaak in kwestie als criterium voor de keuze? Wat moet er gebeuren als x optreedt als bewindvoerder en als zódanig debiteur is? Enzovoort.

Dit vraagstuk is nooit stelselmatig op lossen als een zaakstelsel niet voorziet in nodige en voldoende aanknopingspunten voor relevante verbijzonderingen. Zo'n zaakstelsel moet daarom niet als eerste schakel van een keten gepositioneerd zijn. Relevante hoedanigheden zijn daarvoor beschikbaar, zoals volgens het model van [Informatieverkeer op stelselschaal](#). Omgekeerd bepalen de behoeften van zaakbehandeling inclusief vorderingsvarianten voor griffierecht mede welke hoedanigheden elders 'klaar' moeten staan, opdat "de keten als geheel correct functioneert."

Zo'n stelselmatig hoedanighedenregister is dus onmisbaar onderdeel van structurele oplossing, maar het valt te vrezen dat vrijwel iedereen vooralsnog alleen maar sterker op zaakssystemen gefixeerd raakt. Dankzij een informatieronde laten zich vorderingsketens voor griffierecht toch nog redelijk stroomlijnen. Op korte termijn blijft de vraag dus beperkt. Welke verbijzonderingen zijn mogelijk of juist belemmerd door wat de respectievelijke zaakssystemen rubriekmatig bevatten? Méér zit er letterlijk niet in. Vervolgens laat zich vaststellen met welk(e) rubriekje(s) extra in een zaakstelsel verder gewenste c.q. noodzakelijke debiteurverbijzonderingen gefaciliteerd kunnen worden. Maar voorlopig hebben we zelfs nog steeds geen idee wat die systemen – gaan – registeren (en op verzoek om overzichtsmoedellen kwam tot dusver geen antwoord). Met loze ketenretoriek schieten we niets op, integendeel.

60.89

De samensteller van de bundel **Hoe waarden veranderen, een leerproces** (Prometheus, 1994) heeft tevens een zelfgeschreven hoofdstuk opgenomen. In **Het leren van waarden** (pp. 9-69) duidt Lukas van Spengler

waarden [als] constructies die helpen om het eigen handelen en dat van anderen te verklaren en te beoordelen.[p. 16]

Van Spengler neemt echter niet het radicale standpunt in, dat elke handeling (lees ook; gedrag) gebeurt volgens – een – waarde. Zover ga ik dus wel. Want wat Van Spengler m.i. met een waarde bedoelt, beschouw ik à la Charles S. Peirce als interpretant. In het verlengde van Peirce's idee van semiosis onderscheid ik een drietal elementen van – een – interpretant annex waarde. Dat zijn motief, focus en concept. Een waarde vind ik dus een gemotiveerd concept. Wie dat (be)denkt, nota bene, is altijd een subject dat zich dienovereenkomstig situationeel ernaar gedraagt. Ik houd vast aan Peirce's veronderstelling dat een teken subjectief 'bemiddelt.' Terwijl hij dat grofweg ziet gebeuren tussen object en interpretant, veronderstel ik echter een gedetailleerdere verhouding, te weten tussen gemotiveerd concept en situationeel gedrag. Daartoe geldt voor een teken een corresponderende structuur, en wel dienovereenkomstig gedetailleerd. De constituerende tekenelementen zijn context, signatuur en intext. Zulke nadere correspondenties tussen Peirce's drietal van object, interpretant en teken plus grond als onduidelijk gepositioneerd vierde

element vormen een model van semiosis met negen elementen: enneade. De daardoor onontkoombare taalopvatting luidt, dat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is (Engels: every sign is a request for compliance; zie [Semiosis & Sign Exchange, design for a subjective situationalism](#) voor verslag van ontwerp van semiotische enneade). En uit die radicale taalopvatting volgt weer, dat elk teken op waardebeïnvloeding mikt. Wanneer het een subject A een subject B tot bepaald gedrag probeert te bewegen, moet het daartoe opgestelde teken ‘geschikt’ zijn om B op zijn beurt zèlf tot een gemotiveerd concept te brengen dat aldus – pas – noodzakelijkerwijs leidt tot B’s gedrag zoals door A beoogt. Het is eigenlijk een wonder, hoe vaak dat nog lukt ook. De dynamiek blijft overigens intrasubjectief zolang B de subjectieve voortzetting van A is, enzovoort. Er is ‘sprake’ van intersubjectieve dynamiek zodra B een ànder subject dan A is. Hoe dan ook kan er tussen achtereenvolgende enneadische cycli van alles en nog wat ‘mis’ gaan. Zo is het om te beginnen al de vraag, of B überhaupt een teken herkent als A meent een teken te hebben voortgebracht. B is immers ‘ bezig ’ volgens eigen gemotiveerde concepten. Het is de vraag, of hij daarmee voldoende ‘open’ staat voor zo’n teken afkomstig van A. En wanneer B daarvoor gemotiveerd genoeg is, zijn het wederom zijn eigen gemotiveerde concepten die vergaand bepalen hoe z/hij dat teken geconfigureerd opvat volgens, zoals gezegd, context, signatuur en intext. Op wat ik dia-enneadische dynamiek van semiosis noem, ga ik hier niet verder in. Ik neem aan, dat reeds duidelijk is hoe moeilijk het wederzijds kan zijn om waarden àf resp. áán te leren.

Hoewel Van Spengler geen uitgesproken semiotisch verklaringskader benut, valt er van zijn hoofdstuk **Het leren van waarden** veel te ... leren. Die lessen zijn in eerste aanleg vooral negatief in de zin dat hij wijst op weerstanden tegen verandering. In plaats van grondige waardenverandering krijgt volgens Van Spengler doorgaans “symptoombestrijding” voorrang. Hij somt negen (drog)redenen daarvoor op:[pp. 33-35]

1. de aantrekkingskracht van de eenvoud.

Wie de oorzaken niet verhelpt, maakt het natuurlijk vrijwel meteen juist ingewikkelder.

2. sneller resultaat.

Dat lijkt dus maar zo.

3. frustratietolerante [is] verminderd.

Het, wat dat ook is, moet dus een eenvoudig èn snel opgelost zijn. Die mogelijkheid neemt uiteraard ... snel àf zonder “een fundamenteelere aanpak.”

4. technische hulpmiddelen [onderdrukken] het signaal dat er iets fundamenteel mis is.

Hiermee houdt verband, dat

5. de ontwikkelde landen ongekend grote rijkdommen ter beschikking [staan] om langere tijd de zichzelf versterkende behoefte aan symptoombestrijding te financieren, meestal op kosten van de gemeenschap.

In een democratie ontleent het zgn openbaar bestuur zijn geloofwaardigheid enz. aan de mate waarin burgers ervaren dat adequaat is voorzien in (im)materiële infrastructuur. Dat houdt met vooral “symptoombestrijding” uiteraard een keer op.

6. grootschalige verbanden.

Hoe groter dat “verband,” des te groter de kwalitatieve variëteit van behoeften van kwantitatief steeds méér deelnemers aan dat maatschappelijk verkeer. Daaruit komt de opgave voort om voor elke deelnemer haar/zijn belang bij infrastructuur herkenbaar te houden en natuurlijk de moeite van haar/zijn bijdragen ervoor ... waard.

7. de ondoorzichtigheid van de samenleving.

Over waarde gesproken, de axioma's die op kleine schaal nog deugen voor begripsvorming, schieten grootschalig met – veranderlijke – variëteit van dien schromelijk tekort. Om “samenleving,” vooruit, doorzichtig te krijgen, moeten de variabele waarden van individuele deelnemers zonnodig expliciet worden gemaakt. Daarvoor biedt de semiotische enneade een werkzaam metamodel. Daarvan is [Metapatroon](#) (Engels: Metapattern) afgeleid als praktische methode voor conceptuele modellering ongeacht schaal van verkeer.

8. opsplitsing van kennis binnen vakgebieden.

Zulke opsplitsing houdt aanpak kleinschalig. De reële variëteit blijft ontkend. Passende variëteit vergt stelselmatige benadering. De waarde van stelselmatigheid bestaat echter domweg niet voor wie blijft geloven in atomistische objectiviteit (ipv subjectief situationisme). Een vergelijkbaar probleem is, dat

9. groepen belanghebbenden [...] gebaat zijn bij overmatige symptoombestrijding.

De leden beroepen zich daarbij vaak op kennis van “technische hulpmiddelen,” zie ook ad 4.

Van Spengler vervolgt met

een handreiking[, dwz] een lijst van de condities die op het proces [van het leren van waarden] van invloed kunnen zijn.[p. 46]

Die “handreiking” is m.i. eveneens onverminderd actueel. Ook weer vlot geschreven, wat mij betreft volstrekt duidelijk. Maar om die “condities” in de praktijk te brengen is natuurlijk wat anders ... De samenvattende formuleringen van Van Spengler heb ik hier overgenomen:[pp. 47-67]

1. Waarden veranderen in wisselwerking met wat ze oproepen. Zien hoe dit in zijn werk gaat en ‘zijn eigen toeschouwer worden’ is nodig om stelselmatig invloed te kunnen uitoefenen op de verandering van de eigen waarden.
2. De bereidheid om de eigen waarden te twijfelen is een voorwaarde om de eigen waarden te kunnen veranderen. Dit eist een historisch besef van de betrekkelijkheid van de eigen waarden in de geschiedenis en in de wereld.
3. Twijfelen aan eigen waarden stuit op weerstanden, die gekend moeten worden om ze te overwinnen.
4. Twijfelen aan de eigen waarden vereist zelfvertrouwen.
5. Dialogen zijn nodig om waarden te leren. Monologen bieden hiertoe geen geschikt middel.
6. Wat brengt de vorming van waarden op gang? Hoewel waarden aangeven wat mensen willen en wensen, komt het leren van waarden op gang door confrontatie met wat dreigt of met wat in een ander opzicht als ongewenst wordt ervaren. Dit vereist dat men zich niet afsluit voor slecht nieuws, maar daarvan gebruik maakt.

7. Om ervaringen toe te laten tot het niveau van de waarden is het noodzakelijk dat deze ervaringen indringend zijn. Dit vergt een 'leren door te doen' of een andere vorm van persoonlijke betrokkenheid.

8. Soms zijn pijn en lijden nodig om ervaringen zo indringend te maken dat ze de waarden in beweging brengen.

9. Concentraties van kennis en macht zouden een centrale rol moeten vervullen bij het vormen van waarden, maar in de praktijk blijkt het omgekeerde het geval te zijn.

10. Wanneer het leren van waarden traag op gang komt en met de dreiging ook de angst toeneemt, groeit de druk om waarden te vernieuwen als een doel in zichzelf, zonder rekening te houden met de uiteindelijke effecten van deze vernieuwing voor de kwaliteit van het bestaan.

11. Steeds vaker worden ontwikkelingen tegelijk als gewenst en als ongewenst ervaren. Dit vereist het leren waarden van waarden, om te komen tot een rangorde van waarden.

12. Het leren van waarden moet aantrekkelijk zijn. De aantrekkingskracht betreft zowel de mogelijke uitkomsten als het proces.

(Ook) hieruit blijkt dat Van Spengler de verandering van een waarde m.i. ten onrechte kenmerkt als bijzondere gebeurtenis oid. Ik herhaal dat mijn radicale opvatting erop neer komt, dat wisseling van gemotiveerd concept precies is wat er normaal door semiosis gebeurt. Voor een subject, dwz een organisme toegerust met cognitief vermogen, is semiosis door-en-door natuurlijk en bijgevolg is dynamiek van waarden dat óók. Omdat opeenvolgende waarden van een subject doorgaans weinig van elkaar verschillen, blijft die dynamiek netzo gauw onopgemerkt. Zo maakt een subject zichzelf 'wijs,' dat hij zoiets als vaste waarden kent. Maar door ontkenning van, angst voor enzovoort, die dynamiek verdwijnt 'ie ... natuurlijk niet. Ik zou zeggen, probeer er allereerst voor alledaags gedrag voor open te staan. Wieervaart, dat z/hij zich nu eenmaal naar onmiddellijke omstandigheden gedraagt, dus wisselend, begrijpt wellicht dat het voor ruimere omstandigheden principieel niet anders is. En vanwege onmiskenbare variëteit op de schaal van – maatschappelijk – verkeer moeten waarden dáárop zijn afgestemd. Wie dat niet leert, is asociaal.

60.90

Helaas blijft het huilen. Want ergens anders opnieuw beginnen kan met beleidswijziging nu eenmaal niet: overheidsmonopolie. Ook uitlachen ipv uithuilen heeft geen zin. Voor opbouwend effect moeten 'ze' begrijpen waarover het gaat en gevoel voor humor hebben, eigen betrekkelijkheid beseffen. Ik weet het, dat is nogal veel gevraagd. Blijft spot en daarover zelf maar lachen over. Bedankt voor – troost door – meelachen! En toch vind ik dat ik voor infrastructuur voor informatieverkeer serieus bezig moet blijven ...

60.91

De recente Catalaanse afscheidingspoging nam ik als aanleiding om de roman **De Republyk** (Uitgeverij L.J. Veen, 2009) te lezen. (Want) auteur Hans van der Heijde verzint daarin een Vrije Friese Republiek. Ik kan de verschillen resp. overeenkomsten niet beoordelen, maar óók genoemde roman geeft te denken. Eén van mijn – afgeleide? – gedachten is, of het ook andere lezers opgevallen is dat Van der Heijde verwijst naar werk van Alexandr Zinovjev (Engelse schrijfwijze: Alexander Zinoviev). Nadat een grondwet is vastgesteld en dienovereenkomstig

bestuur ingesteld, ontmoeten de, zeg maar, aanjager ervan en wie hem daarbij assisteerde elkaar (in het buitenland). Dan vraagt de eerste:

Heeft de Vrije Friese Republiek toekomst, volgens jou? De lichtende toekomst die wij voor ogen hadden? Of is die toekomst een gapende hoogte?[p. 270]

Daar staan de titels van de nederlandstalige edities van twee van Zinovjevs romans, te weten **De lichtende toekomst** en **Gapende hoogten**. Ik veronderstel dat Van der Heijde enthousiast die romans relevant acht. Mee eens. Pas verderop volgt naamsvermelding, maar zonder terugverwijzing. Van der Heijde laat de assistent mijmeren over

een schilderij [...] gemaakt door de Russische logicus en schrijver Aleksandr Zinovjev [dat] in één krachtig beeld de kwintessens [vatte] van het sociale leven onder sociale voorwaarden.[p. 325]

Een afbeelding van dat “schilderij” is op p. 326 van **De Republyk** opgenomen. Volgens **Verantwoording** op p. 431 gaat het om het schilderij

Zonder titel, jaartal onbekend.

Over romantitels in de hoofdtekst zonder auteurvermelding staat daar echter niets opgegeven. Mij vielen die twee titels op. Heb ik verder soms van alles en nog wat gemist? Heeft Van der Heijde nog meer ontleende aanwijzingen als het ware terloops ingevoegd? In en rondom Catalonië lijkt het alweer redelijk rustig.

60.92

Martijn Houtman benadrukt het zgn plan voor de zgn keten als volgt:

Het enige plan voor de keten is blijkbaar dat hij moet functioneren, maar een oplossingsrichting ontbreekt.

Dat doet me denken een uitspraak van ene A.H. Weiler:

Nothing is impossible for the man who doesn't have to do it himself.

Zonder ketenplan, en dat had uiteraard meteen een stelselmatig verkeersplan moeten zijn, maar vooruit, laat zich met een informatierotonde gelukkig nog aardig wat regelen resp. alweer duidelijker aanwijzen wàt ontbreekt voor dekkende(r) samenhang. Hoera, jij hebt 'm daarvoor strategisch gepositioneerd!

60.93

In de bundel **Hoe waarden veranderen, een leerproces** (samensteller L. van Spengler, Prometheus, 1994) staat een korte bijdrage van Catherine Bateson, **De rol van verhalen in het leren van waarden** (pp. 71-87):

[V]erhalen [laten ons] een rol spelen in het leven dat zich ontvouwt [...] en [stellen ons zo] in de gelegenheid om waarden toe te passen en te ontwikkelen.[p. 73]

Het is dus niet zo merkwaardig, dat tekens vaak als zo'n verhaal opgesteld zijn. Want elk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid. Ofwel, de opsteller mikt ermee op – voortbrenging, zeg ook leren, van – waarden bij de geadresseerde. Een sterk verhaal blijkt herbruikbaar. Al naar gelang van omstandigheden bevordert een verhaal dan

een proces van opnieuw behandelen en opnieuw leren dat fundamenteel is voor het leren van waarden.[p. 74]

Die gewijzigde waarden zijn voor de opsteller steeds middel, maw de moraal van het verhaal, voor haar/zijn doel van beoogd gedrag door de geadresseerde. Bateson stelt dat een bekende moraal annex thema is, dat wij klakkeloos geneigd zijn, over symptoombestrijding gesproken, door

het bevredigen van onmiddellijke materiële verlangens de toekomst te dwarsbo[men].[p. 76 Maar w]at je wilt [blijkt] niet wat je wilt![p. 78]

Zo komt Bateson op context. Volgens eneadische semiotiek geldt daarvoor de term situatie:

[O]verleving is altijd afhankelijk van de [situatie]. Onze identiteit, waarvan we wensen dat ze blijft bestaan, vaak beschouwd als afzonderlijke eenheid, is in feite afhankelijk van allerlei betrekkingen[. p. 78]

Die paradox heb ik geprobeerd op te lossen met de veronderstelling van nul-identiteit. Wat “blijft bestaan” kent géén gedrag, maar verbindt verschillende gedragingen volgens “allerlei betrekkingen,” dwz gevarieerde situaties. Aldus vormen waarden een veranderlijk stelsel. Terecht stelt Bateson dat

het integratieniveau nogal hoog is.[p. 81]

Dat vind ik echter géén verklaring, zoals zij vervolgt,

waarom ze moeilijk te veranderen zijn[. p. 81]

Waarden veranderen immers voortdurend, omdat situaties veranderen en bijgevolg onze aanpassingen eraan. We geloven echter dat ze niet veranderen, omdat we waarden associëren met absolute geldigheid ipv situationele toepassing van steeds – een – bijbehorende waarde. Het is die valse status van absoluutheid waarom iemand zich doorgaans verzet tegen waardenverandering en ze van weersomstuit in òmgekeerde richting wijzigt (en de ònaangepastheid dus versterkt). Dat maken we – wederom? – mee onder de noemer van populisme met simplistische verhalen over heilbrengende helden van dien. De ontkenning van de reële schaal van onderlinge afhankelijkheden pakt ‘natuurlijk’ averechts uit. Bateson suggereert

metawaarden ... die groei en aanpassing toelaten en niet leiden tot een vlucht in bepaalde vormen en vaste gewoonten die op hun beurt tot paradoxale effecten kunnen leiden: tot verarming in plaats van verrijking van het leven.[pp. 85-86]

Als zo'n metawaarde noemt zij

pluralisme.[p. 86]

Nauw verwant zijn

empathie en **tolerantie voor ambiguïteit**.[p. 86]

Als zgn subjecten wisselen mensen tekens met elkaar uit. Over en weer doen ze elkaar verzoeken tot inschikkelijkheid. Als we dat nu eens gewoon gaan erkennen als

levenslang leren[? ...] Er bestaat namelijk geen vaste waarheid in die veranderlijke wereld[. p. 86]

Wen er maar aan, beter laat dan nooit, maar liefst zo gauw mogelijk.

60.94

Over “het landelijk persoonsregister, met de gegevens van alle Nederlanders” is in **NRC Handelsblad** van 2 december 2017 **Het grote verhaal** gewijd onder de titel

Het systeem is niet beschikbaar (pp. 22-25). Auteurs Liza van Lonkhuyzen en Derk Stokmans stellen dat

het ontwerpen van [één] zo'n [landelijke] database [...] zeer complex [is]. Dat komt door het bestaan van **multirealiteit**[. ... Want] dan moeten de tegenstrijdigheden worden opgelost.[p. 23]

Helaas staat niet vermeld welke oplossingsrichting daarvoor is geprobeerd en kennelijk opnieuw mislukt. Ik vermoed dat het voor de zoveelste keer stukgelopen is door de valse veronderstelling van absoluut geldige betekenissen. Zo ja, dan raken reële verschillen ontkend. Zeg ook maar dat het als “multirealiteit” ervaren probleem moet worden opgelost door het vestigen van de monorealiteit. Dat is echter onzin (lees ook: wèrkelijk tegenstrijdig). Tussen reële (!) verschillen bestaan nu eenmaal géén “tegenstrijdigheden,” punt. **Wèl luidt de ontwerpogave om stelselmatig elke relevante betekenis eenduidig geordend te krijgen, dus met samenhang tussen verschillende betekenissen.** Dat lukt – pas – met [Metapatroon](#). Die modelleermethode is overigens eenvoudig genoeg. De moeilijkheid zit 'm in de noodzakelijke wijziging van principiële oriëntatie, dus van absolutisme (lees tegenwoordig ook: populisme) naar relativisme.

De aanduiding “multirealiteit” hoorde ik midden 2015 voor het eerst, tijdens één van onze informele gesprekken, uit de mond van hoofd Bureau Forum Standaardisatie. Vervolgens stuurde ik hem per email enkele opmerkingen na; voor afschrift zie [aantekening 52.6](#). Ach, ook beide brieven die ik ca. twee jaren later aan de minister van ZBK stuurde, voor resp. afschriften zie [aantekeningen 59.5 en 59.46](#), hebben tot dusver evenmin iets opbouwends uitgericht.

Van Lonkhuyzen en Stokmans rapporteren tevens, dat

de 'migratie' van de oude data naar de nieuwe database [...] ingewikkeld [is].[p. 23]

De “oude data” bevindt zich in het veelvoud van gemeentelijke registers. Maar dát is het probleem helemaal niet. Dankzij zgn contextuele verbijzondering à la Metapatroon wordt duidelijk dat óók zoiets als, vooruit, gemeentelijk bestuur ‘slechts’ als een context geldt, en dus géén kader voor enkelvoudige, absoluut geldige betekenissen. De oplossing is dus niet om registers categorisch bij gemeenten wèg te halen. Wat elke gemeente specifiek aan persoonsinformatie nodig heeft, moet vooral dáár – kunnen – blijven. En dat geldt voor àlle overheidsinstellingen. Federatieve ipv centralistische opzet. Door toevoeging van een zgn informatieronde ontstaat praktisch – het begin van – een heus stelsel. Nota bene, zeker in eerste aanleg hoeven bestaande registers daarvoor niet(s) te veranderen. Zelfs beter van niet; zie [Stelselmatig overzicht via informatiesleutels](#) voor enige toelichting.

60.95

In de bundel **Hoe waarden veranderen, een leerproces** (samensteller L. van Spengler, Prometheus, 1994) geeft Hubert J.M. Hermans met zijn bijdrage een inleidende schets van het zgn dialogische zelf, zie **Het dialogische zelf in het waarderingsproces** (pp. 109-164). Hoe ik een subject ben gaan opvatten, is ook door-en-door dialogisch. In hoofdstuk 3, voetnoot 29, van [Semiosis & Sign Exchange](#) doe ik verslag van hoe – en wanneer – ik kwam op die eveneens toepasselijke aanduiding. Hermans stelt:

dialogische relaties vinden niet alleen **feitelijk** plaats maar ook **imaginair**.[p. 121]

Ik geef de voorkeur aan inter- resp. intrasubjectief. Het verloop van dialoog stel ik daarbij voor als dia-enneadische dynamiek, zie [Enneadic Semiotics, axiomatic models](#) voor een (meta)model. Hermans vervolgt:

Kenmerkend voor [dialogische] relaties is dat er, net als bij de polyfone roman, een uitwisseling plaatsvindt tussen twee of meer stemmen, die worden voorgesteld als afkomstig van ruimtelijk verschillende posities.[p. 121]

De aanduiding polyfoon ontleent Hermans aan literatuuranalyse door Mikhail Bakhtin. Wat Hermans daar m.i. onvoldoende verduidelijkt, is dat er voor een lezer van een geschreven dialoog(weergave) sprake is van achtereenvolgende meerstemmigheid. Op enig moment 'spreekt' steeds een enkele stem. Voor een hoorder kan polyfonie gelijktijdige meerstemmigheid inhouden; dat mengsel constitueert een enkele, nieuwe stem. Ik beschouw dialoog à la dia-enneadische dynamiek als achtereenvolgende meerstemmigheid. Dat komt – vooral – tot uitdrukking in focus als enneadisch element. Op enig moment 'kent' een subject altijd één focus, en zo door naar – situationele – gerichtheid van haar/zijn gedrag. Wat mij betreft is enkelvoudige focaliteit dus een pleonasme. Dat neemt niet weg, dat allerlei storingsen van focaliteit kunnen optreden. Indien een subject onderhevig is aan, bijvoorbeeld, gelijktijdige meerstemmigheid, zou ik dat geen polyfonie, maar kakofonie willen noemen. Dat belemmert immers – afwisseling van steeds – specifiek gedrag. Hermans' stelling vind ik – pas – consequent volgens de aanname van het achtereenvolgende karakter van verschillende subjectstemmen:

[H]et dialogische of meerstemmige zelf [kan] opgevat worden als een dynamische meervoudigheid van relatief autonome ik-posities in een imaginair landschap.[p. 121]
E)r [kan] slechts sprake [...] zijn van **relatieve** autonomie, omdat elk individu deel uitmaakt van een groter geheel waarin het is opgenomen.[p. 138]

Over nadere structuur – ter facilitering van – van zulke relatieve autonomie laat ook Hermans zich echter in zijn hoofdstuk niet uit. Ik heb daarvoor de kunstgreep van nul-identiteit van een ob- resp. subject voorgesteld.

Hoe Hermans vervolgens "waarden" duidt, is m.i. terecht pragmatisch. Daarom vind ik een zgn waarde op z'n enneadisch door focus een gemotiveerd concept (zoals ik ook in aantekening 60.89 aangeef). In Hermans' woorden

[liggen] waarden [...] ten grondslag [...] aan het gedrag van **mensen in hun tijdruimtelijke oriëntatie**. [p. 124] Waarden zijn [...] nauw verbonden met de praktijk van het leven. [...] Ze zijn] verankerd in het affectieve leven en in betekenisvolle gebeurtenissen van alledag. [p. 157]

Cognitief geldt een "tijdruimtelijke oriëntatie" als motief. Daarmee is steeds een situatie gekend, van anticiperend tot reagerend. De noemer semiosis vind ik benadrukken, dat

waarden gebeurt op elk moment in de tijd en op elke plek in de ruimte. [p. 124] Door hun gebondenheid aan plaats en tijd zijn waarden in hoge mate 'context-afhankelijk'. [p. 125] Een dialogisch perspectief biedt [...] niet alleen ruimte voor continuïteit maar ook voor discontinuïteit. [p. 139]

Nogmaals, Hermans heeft zoiets als de enneadisch streng veronderstelde correspondenties tussen de cyclische momenten van semiosis niet uitgewerkt. Het tekenmoment, waar de enneade o.a. context eenduidig positioneert, stelt hij überhaupt niet aan de orde. Nog vaag wijst hij er op, dat

we [...] waarde[n] echter situeren in plaats en tijd[. p. 124]

Dat vind ik dan weer een pleonasme, omdat “plaats en tijd” kenmerkend zijn voor het situationele gedragmoment. Hoe dan ook deelt Hermans een vitale waarschuwing uit:

Wanneer waarden geabstraheerd worden van plaats en tijd, bestaat het risico dat het onbepaalde grootheden worden die naar believen worden ingevuld door interpreterende mensen.[p. 124]

Ik merk wel op, dat “naar believen” onvermijdelijk is. Elk concept (lees ook: begrip) is onlosmakelijk gemotiveerd. Door dat “naar believen” raken “grootheden” dus principieel bepaald. Het “risico” betreft daarom niet “onbepaalde grootheden,” maar gemotiveerde concepten waarvoor de aanname van toepasselijke “plaats en tijd,” situatie dus, veel te ruim of zelfs grenzeloos geldig gedacht is. Dat gebeurt onherroepelijk volgens logisch c.q. naïef atomisme. Dat leidt tot ontoepasselijk gedrag “door interpreterende mensen,” want interpretatie, dwz gemotiveerd concept, dient gedrag.

Let wel, hiermee beweer ik niet dat de semiotische enneade de dialogische waarheid verschaft. Dat (meta)model helpt echter wèl om Hermans’ voorstel van het dialogische zelf alweer opbouwender te bekritisieren. Met de aanduiding subjectief situationisme bedoel ik dat o.a. het gedragmoment afhangt van resp. wordt bepaald door de samenloop van een subject en de door haar/hem ervaren situatie. Ook het aantal gemotiveerde concepten ontstaat dus door ‘vermenigvuldiging’ van het aantal subjecten met het aantal situaties. Ofwel, met semiosis als

waarderingproces kan [dat] slechts goed begrepen worden als men ervan uitgaat dat er altijd **meerdere** waarden bestaan.[pp. 125-126]

Methodisch helpt Metapatroon te modelleren, dat

[w]aarden [...] altijd deel [zijn] van een stelsel [...] van waarden. Waarden spelen hun rol nooit in isolement maar onderhouden altijd een dynamische relatie met andere waarden.[p. 126]

Dia-enneadisch, zeg dus ook dialogisch, herken ik een verklaring in een teken als netwerk. In de overgang naar het volgende moment van interpretatie kan elk (knoop)punt van het tekennetwerk tot de momentane focus leiden, met gemotiveerd concept van dien, en dan zo door naar het gedragmoment, dialogisch enzovoort. Dit idee van cyclische semiosis heb ik overigens ontleend aan Charles S. Peirce; voor mijn nadere uitleg, zie hoofdstuk 2 in [Semiosis & Sign Exchange](#). Hermans vermeldt

dat voor het leren waarden een vloeiende afwisseling vereist is tussen reflectie en actie.[p. 157]

Ik besef dat mijn ‘verklaring’ van zulke dynamiek weliswaar zeer ruw is, maar dankzij de structuur van de enneade resp. modellen à la Metapatroon wel degelijk gedetailleerder dat wat ik o.a. bij Hermans – niet – kan ontdekken. Zo vind ik zijn bewering nog verwarrend, dat

[e]r [...] gelegenheid [is] voor het sprongsgewijs innemen van verschillende en contrasterende perspectieven terwijl er tegelijkertijd een waarderend ik is waarin al deze perspectieven te zamen komen.[p. 139]

Volgens mij spreekt Hermans het dialogisch beginsel tegen. Ik houd het erop dat er niets anders dan dialoog ‘gebeurt.’ Wat “te zamen kom[t],” is volgens die dynamiek gewoon een volgende perspectief, enzovoort. Het subject ‘kent’ geen aparte dirigent

van achtereenvolgende meerstemmigheid. Nogmaals, er klinkt eventueel “sprongsgewijs,” ja, dat wèl, steeds ‘domweg’ een volgende stem. Zoals Hermans verderop m.i. passender formuleert,

is er sprake van een meervoudig zelf dat in hoge mate open is en dat zich ‘sprongsgewijs’ voortbeweegt[. ...] Dit zelf vormt een complexe structuur van posities die [...] uiteenlopende standpunten innemen[. ...] Daarmee wordt de werkelijkheid gecompliceerd en gedynamiseerd, zodat er een creatieve wisselwerking kan ontstaan tussen uiteenlopende posities.[p. 141]

Een subject is “open” dankzij aanpassingsvermogen. Al naar gelang – samenloop met een – bepaalde situatie bepaalt z/hij gedrag en gedraagt zich naar dat gemotiveerd concept. Daarbij mikt het subject op verandering van haar/zijn ervaren situatie, enzovoort. Een subject kan een situatie verschillend ervaren, van door-en-door bekend en vertrouwd tot en met – eventueel schokkend – nieuw. Hoe dan ook dient situering beheersing van werkelijkheid. De ‘bedoeling’ is om de “gecompliceerdheid” juist te verminderen. Pas op de schaal van een als-handelbaar-ervaren situatie kan “de werkelijkheid” door een subject worden “gedynamiseerd,” dwz met gedrag door haar/hem ‘bewogen’ worden. Pèr gedraging is de “wisselwerking [...] tussen posities” dia-enneadisch intrasubjectief, steeds resulterend in een zgn positie die kennelijk gedragsbepalend geldt. Met “wisselwerking” tussen achtereenvolgende gedragingen kan een subject een oorspronkelijk als nieuw ervaren situatie daadwerkelijk(er) proberen te peilen, enzovoort. Inmiddels is Hermans zo ver om, waarmee ik het alweer méér eens ben, te stellen dat

[z]o’n meerstemmig zelf [...] niet opgebouwd [is] rond een (alwetend) centrum. Omdat er meerdere posities zijn, zijn er meerdere centra van waaruit het zelf georganiseerd wordt.[p. 141]

Hij trekt voor consistente structuur echter niet de radicale conclusie, dat gedragsmatig een centrum niets meer dan wel minder dan precies een positie ... is. En met aldus bedoelde positie komt volgens mij een waarde overeen, dus een gemotiveerd concept.

In feite bestaan we allen uit meervoudige identiteiten[. ... O]ns zelf [is] wezenlijk heteroëen van aard[. pp. 145-146]

Geredeneerd van uit een subject heeft z/hij, zeg maar, een nadere identiteit per voor haar/hem relevante situatie. Vanwege zulke (gedrags)verbijzonderingen zijn tegenstrijdigheden opgeheven. De situationele (deel)identiteiten van een subject hangen via haar/zijn zgn nul-identiteit samen, althans, zo heb ik dat bedacht voor consequent – veranderlijke - structuur van

eenheid en diversiteit tegelijkertijd [p. 146]

en achtereenvolgens! Aldus

gaat het hier niet om geïsoleerde posities, maar om interdependente posities.[p. 153]

Dat

geeft aan dat we onze identiteit vinden, niet ondanks maar eerder dankzij heterogeniteit en diversiteit.[p. 146]

Volgens evolutionair perspectief is deze bewering zelfs een tautologie. Als subject telt immers 'iets' dat beschikt over aanpassingsvermogen, dwz haar/zijn gedrag naar omstandigheden, situaties dus, kan – laten – variëren.

60.96

Door mijn kritiek, zie daarvoor aantekening 60.95, op **Het dialogische zelf in het waarderingsproces** komt wellicht mijn ... waardering van de hoofdstelling van H.J.M. Hermans minder duidelijk over. Enthousiast over genoemd opstel heb ik vervolgens diens boek **Waardegebieden en hun ontwikkeling** (Swets & Zeitlinger, 1974) opgeslagen, dus een tekst die Hermans pakweg twintig jaar eerder schreef. In elk geval meen ik uit die titel meteen te begrijpen waarom Hermans later meegewerkt heeft aan de bundel **Hoe waarden veranderen**.

Nu dus dat eerdere boek. Als inleiding tot – wat ik noem – subjectief situationisme beveel ik graag de eerste drie paragrafen aan, achtereenvolgens

- 1 Het tijd-ruimtelijk gesitueerd zijn
- 2 De persoonlijkheid in de tijd
- 3 De persoonlijkheid in de ruimtelijke situatie

In paragraaf 4 van hoofdstuk I vermeldt Hermans een taalopvatting waarmee ik het echter òneens ben. Hij stelt:

Ofschoon de wijze van ervaren uniek van aard is, is de mogelijkheid steeds aanwezig om anderen daaraan deelachtig te maken.[p. 10]

Dat geloof ik dus niet. Mijn opvatting luidt dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is. Het ene subject probeert middels een teken (een) ander(e) subject(en) tot gedrag te bewegen. Ofwel, niet over de ervaring van het ene subject 'gaat' een teken, maar mèt een teken mikt z/hij op haar/zijn doel waarvoor hij (een) ander(e) subject(en) inschakelt. Als daarvoor een verhaal over eigen ervaring blijkt te helpen, kan het ene subject dat invoegen. Dat gebeurt dus 'slechts' instrumenteel. Voorts heb ik de indruk dat Hermans véél te beperkt zien wat als teken telt. Zo vervolgt hij:

Dit deelachtig maken kan alleen plaatsvinden door een middel te hanteren dat gemeenschappelijk is aan verschillende mensen, nl. het symbool. [...] Het symbool heeft het karakter van gemeenschappelijkheid, maar moet juist vanwege zijn uniformiteit een stuk uniciteit van de persoonlijkheid prijsgeven.[p. 10]

Volgens mij begaat ook Hermans de traditionele vergissing om de verzameling tekens te beperken tot wat enneadisch slechts voor signaturen doorgaan. Tot een bepaald teken behoren echter óók context èn intext. Louter een signatuur wekt dus de valse suggestie van "gemeenschappelijkheid." In combinatie met con- en intext laat een teken zich echter nodig en voldoende differentiëren, opdat een verzoek resulteert dat qua "uniciteit" bemeten is op geadresseerd subject in toepasselijke situatie. Kortom, daar is opzettelijk (!) niets uniform aan. Hermans meent:

Zo mist het woord de rijkdom van de ervaring en mist de ervaring de precisie van het woord.[p. 10]

Wie het (meta)model van de semiotische enneade bekijkt, zie [Enneadic Semiotics, axiomatic models](#), herkent dat een signatuur géén dekking biedt van een gemotiveerd concept. De configuraties voor de respectievelijke dimensies/momenten van teken, interpretant en gedrag moeten natuurlijk compleet stroken. Weliswaar

benadrukt Hermans “gesitueerd zijn,” maar “mist” – de noodzaak van – dienovereenkomstige verbijzondering van tekens. Daardoor wijst hij als oorzaak van

het misleidende karakter van de taal [slechts aan, dat e]en woord [...] steeds een abstractie van de werkelijkheid [is].[p. 10]

Categorisch misleidend is daarentegen de aanname, dat taal ter uitwisseling van ervaringen dient.

Wat Charles S. Peirce voor triadische elementen plus grond van semiosis veronderstelt, laat ik onverminderd gelden voor de enneadische elementen. Zij zijn ònlosmakelijk tot enneadisch stelsel verbonden. Dus o.a.

een motief op zich [bestaat niet].[p. 11]

Want anders

rijst het probleem dat in de situatie van de persoon voortdurend veranderingen optreden die geen consequenties hebben[. p. 11]

Met de aanduiding subjectief situationisme wil ik tot uitdrukking brengen dat, zoals Hermans het al veel eerder uitdrukt,

de persoon in feite steeds verandert in zijn tijdelijke en ruimtelijke oriëntaties[. p. 11]

Wat – dynamiek van – structuur betreft ervaart Hermans echter nog een puzzel, zoals blijkt uit zijn opmerking dat

de organisatie van de [afwisselende persoonlijkheids]gebieden in een totaalbeeld [...] echter steeds moeilijker [wordt].[p. 12]

Sterker nog, dat is zelfs niet “steeds moeilijker,” maar zelfs principieel onmogelijk zònder paradigmawissel resp. methode volgens rijker paradigma. Op basis van subjectief situationisme kan [Metapatroon](#) dienen als modelleermethode. Voor zover expliciet verbijzonderd èn onderling samenhangend worden – tekens over – situationele ob- resp. subjectgedragingen in een “totaalbeeld, “ dus stelselmatig, opgenomen.

[O]mdat het gesitueerd zijn uniek van karakter is[. p. 13]

is een dienovereenkomstige uitdrukkingmethode onontbeerlijk voor ontwerp van voorzieningen voor informatieverkeer, dwz ter facilitering van deelnemers voor – ontwikkeling van – allerlei situationele gedragingen. Dat vergt zgn openheid. Ook – en vooral? – wat op enig moment niet bekend is resp. niet bekend kàn zijn, moet, indien gewenst, later ‘soepel’ verlopen. Hermans maakt de reële variëteit met bijbehorende noodzaak van open benadering volstrekt duidelijk:

De ontwikkeling die de gesitueerde persoonlijkheid doorloopt is nooit geheel voorspelbaar omdat hij op geen moment en op geen plaats tweemaal volledig identiek is.[p. 13]

Tja, dat staat dus in een boek uit 1974. Stellig was dat idee ook toen al allesbehalve nieuw. Maar in 2017, ik doe er met Metapatroon zelfs een praktische modelleermethode bij, probeer ik nog steeds vergeefs dergelijk inzicht in principiële betrekkelijkheid voor informatiekunde aanvaard te krijgen, te weten, zoals Hermans het destijds oppert,

een theorie [met] ruimte [...] voor een unieke, deels onvoorspelbare ontwikkeling van de persoonlijkheid in de tijd.[p. 14]

Onder de noemer van verkeer is het zelfs zo dat expliciet de onderlinge betrekkingen van persoonlijkheden, meervoud dus, aan de orde – moeten – zijn. Tot zover mijn commentaar nav het eerste hoofdstuk van Hermans' **Waardegebieden en hun ontwikkeling**.

60.97

In hoofdstuk II van **Waardegebieden en hun ontwikkeling** (Swets & Zeitlinger, 1974) staat een passage waarin H.J.M. Hermans zijn keuze voor de aanduiding waarde(ren) toelicht:

Omdat er steeds sprake is van het ervaren van iets, of het gevoelsmatig aangedaan worden door iets, moet er een begrip zijn dat aangeeft **waarop** het ervaren gericht is. Hiertoe kan met het best gebruik maken van het begrip waarden.[p.28]

Wat Hermans “waarden” noemt, heb ik niet zozeer vanuit psychologie beschouwd, maar vanuit semiotiek en pragmatiek à la Peirce vermengd met filosofie à la Schopenhauer. Terwijl Hermans stelt, dat voor hem

het waarden [...] in de plaats [treedt] van wat in andere denksystemen het cognitieve functioneren wordt genoemd[, p. 28]

gebruik ik daarvoor in navolging van Peirce de aanduiding semiosis. Wat Hermans als waarde veronderstelt, vind ik, zoals ook al in aantekening 60.89 opgemerkt, stroken met wat volgens Peirce interpretant is. Wat Peirce's semiotiek kenmerkt, is dat teken als axiomatisch element toegevoegd is, en wel ter bemiddeling tussen object en interpretant. Dat bemiddelingsbeginsel heb ik voor nadere indeling tot semiotische enneade gehandhaafd. In Hermans' voorstelling ontbreekt taal resp. teken als stelselmatig moment. Althans, dat maak ik op uit o.a. zijn volgende bewering:

Datgene waarop de persoon cognitief betrokken is, is iets dat hij in meerdere of mindere mate waardeert. [...] Het begrip 'waarden' geeft een directe relatie met de werkelijkheid[. p. 28]

Ik volg Peirce dus met de aanname dat voor een subject “een directe relatie” niet bestaat. Waar zulk direct verband wèl bestaat, spreekwoordelijk tussen klotsende biljardballen, gaat het domweg niet om subject(en). Dat neemt echter niet weg, dat Hermans terdege beseft dat het subjectief principieel om relaties van verbijzondering gaat, want

[h]et begrip 'waarden' [betreft] de mate waarin aspecten van die werkelijkheid van belang zijn in de dagelijkse leefwereld van de persoon. [...] Deze aspecten [worden] waardegebieden [...] genoemd. [p. 28]

De suggestie van “gebieden” roept de vraag naar onderlinge grenzen op. De triadische insteek van Peirce wijst op evenzovele, dus drie, soorten gebieden. Dat is precies wat ik gedaan heb met wat Peirce nog te algemeen als grond bestempelt. Daarvan heb ik drie soorten van grond afgeleid, resulterend in de enneade (met negen elementen ipv de drie plus één bij Peirce). Volgens de enneade is er voor eenduidig gedrag een 'gebied.' Zo'n gedragsgebied is een situatie. Dienovereenkomstig is context een intextgebied. Motief is een conceptgebied. Deze driedelige sortering kent Hermans niet. Een onderscheid dat hij wèl maakt, zie ik volgens de enneade juist opgeheven. Enneadisch vormen motief, focus en concept onlosmakelijk samen – een – interpretant. Ofwel, een motiefloos concept of, beter

gezegd, een motiefloze interpretant bestaat niet. Het lijkt er echter op, dat Hermans de veronderstelling van gevoel en rede als aparte verschijnselen laar doorklinken:

De waardegebieden ontlenen hun relevantie op hun beurt aan het affectleven. [...
A]ffect en waardegebied [worden] als twee kanten of aspecten [ge]zien van het
ervaringsproces.[p. 28]

Dat “ervaringsproces” vat ik als semiosis op. dat heeft geen “kanten,” maar momenten. Dat zijn er geen “twee,” maar drie. Dat proces betreft principieel samenloop van subject en situatie. Tegelijk zijn het subject situationeel en de situatie subjectief. Helemaal l0s van absolute veronderstellingen komt Hermans nog niet:

De affectkant vindt zijn accent in de persoonlijkheid, het waardegebied krijgt zijn
accent in de leefwereld.[p. 28]

Volgens enneadische ordening beschouw ik “affect” als motief, zeg ook maar conceptgebied. Elke interpretant mikt op overleving, dwz van veranderende “persoon” in veranderende “leefwereld.” Er is en blijft één “accent,” te weten – verloop van – samenloop. In de schets van “kenmerken van het ervaringsproces in tijd en ruimte,” zie figuur 6 op p. 29 van **Waardegebieden en hun ontwikkeling**, trekt Hermans die enkele hoofdlijn wel. De enneade verduidelijkt, dat

[h]et ‘ervarende ik’ betekent dat er steeds een actuele focus is in de
ervaringsstroom.[p. 17]

60.98

Een gevoel? Het lijkt me ... verstandig om principieel onderscheid te maken tussen hoe-je-voelt en wat-je-voelt. Een hoe-gevoel is op z’n enneadisch een motief, terwijl een wat-gevoel geldt als een concept. Waar Hermans in **Waardegebieden en hun ontwikkeling** (Swets & Zeitlinger, 1974) stelt, dat

gevoelens in staat zijn bepaalde aspecten van de situatie te onthullen in de betekenis die ze voor de betreffende persoon hebben op een bepaald moment in zijn
gesitueerd zijn[, p. 34]

gaat het dus om hoe-gevoel. Overigens is zo’n hoe-gevoel geen aparte actor die ... onthult, maar onlosmakelijk onderdeel van het interpretantmoment in semiosis, simplistisch uitgedrukt van eerste waarneming tot en met laatste gedragsbepaling. Klopt,

gezien vanuit de situatie, [bestaan er voor een subject] evenveel [hoe-]gevoelens als
er situaties of situatie-aspecten bestaan.[p. 36]

Als motief strookt een hoe-gevoel met situatie resp. context. Volgens de enneade de volgende bewering dus tautologisch:

De aard van een [wat-]gevoel hangt in sterke mate samen met de situatie waarin de
persoon zich bevindt.[p. 37]

Sterker nog, die samenhang is onderling ... totaal (want gefocust).

Uit hoofdstuk III, paragraaf 7, van **Waardegebieden en hun ontwikkeling** maak ik – pas – op, dat Hermans onder “waardegebied” veeleer een noemer verstaat voor – het opstellen van – een patroon van zgn waarden. Ik zou het een thema oid noemen. In hoofdstuk IV stelt Hermans:

Het is door associaties van gebeurtenissen dat waardegebieden ontstaan.[p. 46]

Kip-ei? Dan is het m.i. óók zo, dat – de veronderstelling van – een bepaald waardegebied leidt tot associaties ..., dus,

naarmate de betrokkenheid op een waardegebied groter is, [zal] het aantal associaties ook groter [...] zijn dat op dit gebied betrekking heeft.[p. 47]

Open deur. Ik blijf er bij, dat wat Hermans “waardegebied” noemt, duidelijker is door de aanduiding motief en daarmee veronderstelde cyclus met momenten van gedrag, teken en interpretatie. Motieven, en verder in Hermans’ woorden,

concentreren [èlk] de associaties tot een bundel die in een bepaalde richting wijst.[p. 48]

Vanwege die bundeling telt het interpretatiemoment van semiosis tevens focus als element. De “richting” levert het gemotiveerde concept op. Kan het zijn dat Hermans in hoofdstuk III een waardegebied impliciet als wat-gevoel behandelt, terwijl hij in hoofdstuk IV terugkeert naar nadruk op hoe-gevoel, dwz motief als conceptgebied? In het latere hoofdstuk staat bijvoorbeeld, en daarmee ben ik het eens:

Een waardegebied heeft steeds het karakter van een actueel waardegebied. Als het niet meer actueel is houdt het op als waardegebied te bestaan. De actualiteit hangt in hoge mate samen met de situatie waarin de persoon zich bevindt. Een wisseling van de situatie brengt een verandering mee van de waardegebieden.[p. 48]

In de titel van zijn boek spreekt Hermans over “ontwikkeling” van “waardegebieden.” Wat door semiosis aanvankelijk volgens het ene (uitgangs)motief als concept tot ontwikkeling gekomen is, kan op zijn beurt eventueel ‘meedraaien’ in een vòlgend (uitgangs)motief, enzovoort:

De reflexieve natuur van het waarden biedt de gelegenheid zich steeds weer opnieuw stellen t.a.v. een gegeven waardegebied. Het aantal mogelijke waardegebieden wordt hierdoor oneindig groot. Het hangt samen met het vermogen van de mens om steeds weer te wisselen van perspectief. De wisseling van perspectief doet een bestaand waardegebied weer in een ander licht verschijnen.[p. 58]

De radicale conclusie dat “gebied” daarom een verwarrend ... concept is, trekt Hermans echter niet. Houdt wellicht zijn beperkte taalopvatting hem tegen? Voelt hij zich genoodzaakt om zich te schikken naar wat hij ervaart als beperkte benoembaarheid, te weten met aparte symbolen met z.i. onvermijdelijke abstractie van dien? Zie aantekening 60.96 voor kritiek van mij op die taalopvatting van Hermans.

Van hoofdstuk V begrijp ik weinig. In hoofdstuk VI gaat Hermans nader in op zgn symbolische interactie:

Volgens G.H. Mead is ‘taking the role of the other’ fundamenteel voor iedere communicatie.[p. 92]

Voor succes met een verzoek-tot-inschikkelijkheid (Engels: every sign is a request for compliance; zie [Semiosis & Sign Exchange](#)) moet wat er zo grondig aan is echter zoiets zijn als: imagining a role for the other. Wat Hermans nog van Mead overneemt, met m.i. juist beperking van van dien, is

een bijzondere betekenis [van] taal. Als onze [tekens] ons op dezelfde wijze stimuleren als onze interactie-partners, indien m.a.w. datgene wat uitgedrukt wordt samengaat met datgene wat begrepen wordt, is er sprake van taal.[p. 92]

Daarentegen luidt mijn opvatting, dat het ene subject een ànder subject met een teken principieel afwijkend wil “stimuleren,” te weten om iets te doen wat z/hijzelf immers niet wil, kan e.d. doen. Ja,

[v]ja de ander ben ik betrokken op mijzelf.[p. 92]

Maar dat is een betrekking voor gecoördineerde gedragsdifferentiatie ipv – uniformering. Zoals Hermans symbolische interactie voorstelt in navolging van Mead vind ik dus te simplistisch. Hermans doet zijn er zijn werkzame veronderstellingen over het individuele door-en-door “gesitueerd zijn” mee tekort. Algemener gesteld ben ik het wel met Hermans eens dat, in zijn termen, ook reflectie een vorm van symbolische interactie is. Het ene duid ik als intrasubjectieve, het andere als intersubjectieve enneadische dynamiek. Hier nadert Hermans dicht het idee van Peirce over teken als bemiddelings-element resp. semiosis:

[H]et symbolisch karakter van het ervaringsproces [stelt] de persoonlijkheid in staat [...] te interacteren met zichzelf, d.w.z. met zichzelf-in-een-situatie.[p. 96]

Volgens mij betreft dat met semiotische cycli de opeenvolging, dus in tijd, van gemotiveerde concepten. Ik zie daarom geen noodzaak tot het maken van het onderscheid zoals Hermans doet tussen

het actuele ik en het symbolische ik, [p. 96 resp. diverse] symbolische ikken[. p. 97]

Er is steeds één ik, actueel dus. Gedragmatig is dat het situationele ik. Een subject ‘draagt’ het potentieel voor haar/zijn volgende actuele annex situationele ik, enzovoort. Het is steeds samenloop van historisch subject met – door haar/hem ervaren – situatie die resulteert in toekomstgerichte ik-actualisering. Daar zit m.i. géén apart soort ik achter, boven of wat dan ook als regisseur oid. Er is de stroom van louter situationele ikken. De samenhang ertussen kàn niet van dezelfde soort zijn. Met – de veronderstelling van – een grenswaarde past het wèl. Daarvoor dient – dus – de nul-identiteit. Dat is óók een identiteit, maar zònder situatie.

Hermans hangt zijn verdere verhaal vergaand op aan onderscheid tussen “het actuele ik en het symbolische ik.” Dat betreft, zoals de ondertitel van **Waardegebieden en hun ontwikkeling** luidt, “theorie en methode van zelf-confrontatie.” In die psychotherapeutische benadering heb ik hem met zijn verdere hoofdstukken niet gevolgd. Overigens maakt hij in **Waardegebieden en hun ontwikkeling** nog geen melding van het dialogische zelf (zoals hij “persoonlijkheid” in later werk aanduidt, zie verder aantekening 60.95). Ik begin echter te vermoeden dat hij daarmee de relatie tussen enerzijds het actuele ik, anderzijds één of meer symbolische ikken bedoelt. Zo ja, dan versta ik dia-enneadisch onder dialoog toch iets anders.

In zijn latere boek **Dialogo en misverstand** (Uitgeverij Nelissen, 2006) verklaart Hermans, dat

[d]e identiteitsvraag ‘Wie ben ik?’ [...] meestal [wordt] opgevat als ‘unilateraal,’ [...] waarbij het antwoord een ‘oplossing’ geeft voor hetgeen gevraagd wordt. [...] Meerstemmigheid brengt [echter] met zich mee dat de vraag niet op een eenduidige manier beantwoord kan worden.[p. 199]

Tja, om te beginnen moet de vráág dus eenduidig genoeg gesteld zijn. Dat vergt specificatie van de relevant geachte situatie, dwz – toevoeging van – nodig en voldoende context. Dat maakt eenduidig antwoord – pas – mogelijk. Hermans rept van het

dynamische en situatiegebonden spel van vraag en antwoord[. p. 200]

Hermans blijkt daarvoor toch vast te houden aan verschillende – soorten – “posities,” zij het onder gewijzigde aanduidingen:

Het leggen van betekenisvolle verbanden tussen posities in het zelf wordt bevorderd door een metapositie in te nemen, die het mogelijk maakt uit een positie te treden en deze van buitenaf te beschouwen.[p. 210]

Ik vind ook zo’n beschouwende “positie” gewoon weer een ... “positie,” waarbij het, zeg maar, onderwerp van beschouwing juist géén “positie” meer is, of nòg niet.

60.99

In de column **Een goede mislukking is zeker niet verkeerd** (in: **NRC Handelsblad**, 7 december 2017, p. 2) noemt Tom-Jan Meeus “het **Instituut voor Brilljante Mislukkingen** [...] een [s]chitterend initiatief.” Als oprichter vermeldt hij Paul Iske die, zoals Meeus rapporteert, stelt dat

[m]islukken [...] een vorm van leren [is. ...]In de analyse van elke mislukking zit de vooruitgang verborgen: als we ons niet afvragen waarom dingen mislukken, houden we op ons te verbeteren.

Duidelijk. Vervolgens oppert Meeus zèlf

de vraag [...] hoe het komt dat wij ogenschijnlijk steeds minder analytische aandacht voor onze mislukkingen hebben[, te weten] grote mislukkingen, de fundamentele mislukkingen [zoals h]et zoveelste ICT-schandaal bij de rijksoverheid[.]

Naar mijn ervaring is de tragiek dat ook – en vooral? – Meeus geen belangstelling voor zulke “analyse” heeft. (want) ik stuurde in de loop der jaren meerdere emailberichten met aanbod van analytische hulp aan medewerkers van **NRC Handelsblad**, waaronder aan Meeus. Nee, (ook) van Meeus kreeg ik géén antwoord. Nu vind ik mbt ICT de keuze van Meeus voor het woord “schandaal” veelbetekenend. In één van die berichten schreef ik al, als ik het me goed herinner, dat de krant te veel op sensatie belust is. Dat belemmert analyse. Zeg ook maar dat analyse daardoor al bij voorbaat is mislukt. Dus, eveneens voor Meeus cs zèlf geldt kennelijk in elk geval wat de verslaggeving over infrastructuur voor informatieverkeer betreft, in zijn eigen woorden:

[W]e zoeken onze leermomenten niet meer in de analyse van de mislukking[.]

Van zichzelf menen ze stelling in analyse uit te blinken. Hmm. Zie bijvoorbeeld ook aantekening 60.94.

60.100

De samenstelling ‘ecologische pedagogiek’ kende ik nog niet. Volgens het Wikipedia-lemma [Pedagogiek](#) gaat het daarbij om “het kind in de complexiteit van zijn leefomgeving.” Maar die oriëntatie is toch überhaupt het punt van opvoeding resp. -leiding?

Zo zou je ook zeggen, dat informatiekunde pas deugdelijk zo’n kunde is indien onder die noemer in ruimste zin wordt gemikt op facilitering van informatieverkeer in onze leefomgeving. Kortom, dat zou juist géén specialisatie moeten vergen. Dus als het goed is, geldt voor informatiekunde principieel dat zij zgn ecologische informatiekunde is (wat die extra aanduiding prompt overbodig maakt). Helaas zijn we met informatiekunde nog niet zo ver. Ook maar eens letterlijk voorzien van bedoelde aanduiding, te weten ecologie en dat gedeelte van de ondertitel ook verder

ontleend aan werk van Gregory Bateson, heb ik ooit een aanzet voorgesteld, zie [Ontology for interdependency: steps to an ecology of information management](#) (in: **PrimaVera**, working paper 2007-05, Universiteit van Amsterdam, 2007).

60.101

In dat gepubliceerde vraaggesprek rept de CFO van Gasunie toch ècht over “infostructuurbedrijf.” Hij bedoelt er m.i. een bedrijf mee, zoals jij en ik inderdaad al ruim tien jaar bepleiten, dat informatieverkeer faciliteert voor – internationaal – maatschappelijk energieverkeer. Dat is dus iets – heel – ànders dan een, vooruit, “infostructuur” van/voor het eigen bedrijf. Zulke kortzichtigheid verdwijnt uiteraard niet door de term bedrijf te vervangen door de term enterprise. Met tekstpassages geplukt uit bedoeld vraaggesprek, geldt dat “inspelen op de mogelijkheden die digitalisering biedt [voor] nieuwe manieren van samenwerken en innovatieve businessmodellen [noodzaakt om] bestaande uitgangspunten te heroverwegen[, dwz om] het energiesysteem als een [...] geïntegreerd geheel te laten functioneren.” Ik heb het woord “slim” verwijderd. :-) Zelfs “geïntegreerd” is voor een “geheel” vanzelfsprekend, want ànders is er geen ... “geheel” aan de orde. Wel degelijk verstandig enz. moeten allereerst opdrachtgevers èn ontwerpers van zo’n “geheel” zijn. Maar zijn die er als zodanig?

60.102

Ik ben blij dat ik je ernaar vroeg, want dat moest er blijkaar uit ... Allebei weten we dat het structureel helaas niets helpt, maar eventjes opluchting resp. gedeelde woede is dan zo gek nog niet. :-(

Ik geloof zelfs grif, “dat zulke mensen (nog) bestaan.” Ook ik kom ze tegen, als regel zelfs. Dat is natuurlijk geen toeval. Het lijkt mij stellig vooral maar hoe je evenwichtige verhoudingen opvat. Er zijn nogal wat mensen die zichzelf er buiten – boven? – achten. Hoewel zij die term nooit gebruiken, vinden zij ... evenwichtig, indien – verder – àlles om hèn draait. Zeg ook maar dat hùn verhouding tot dat alles principieel ànders is. Tja, feitelijk reduceren ze alles behalve zichzelf aldus tot ... niets. Dat moet nu eenmaal, zo geloven ze, omdat het – wat dat ook is – anders niet werkt. Jij en ik vinden dat, terecht, juist ònevenwichtig. Grrr.

In je eerdere bericht maakte je al melding van een voorstel voor “een concreet product.” Kan je al een kenschets aan mij kwijt? Vooralsnog slechts afgaande op – je kenschets van – je nieuwe baas neig ik tot het advies om – ermee te beginnen om – hèm te verleiden. Als zelfverklaard deskundige kan hij toch zeker wel precies aangeven wat Operations is voor zgn energietransitie, en welke opzet van informatievoorziening daarvoor nodig is? Je schrijft dat graag voor hem op, nietwaar? Oh ja, dan heb je vervolgens daar nog een nadere vraag over, en daarover ...

Nou ja, laat maar zitten. Ik ken de ... verhoudingen immers niet.

60.103

Dank je wel voor afschrift van het artikel **De maatschappij, díé heeft een stoornis** (in: **de Volkskrant**, 9 december 2017). Als je door de tekst “aan Metapatroon moest denken,” wijs ik je graag vèrder op wat ik dan weer als grondslag dáárvan beschouw, te weten subjectief situationisme. Dat komt erop neer, dat gedrag van een bepaald subject (lees ook: individu) op een bepaald tijdstip als het ware volgt uit resp. mikt op samenloop met een bepaalde situatie. Dat ‘maakt’ van een subject de toekomstgerichte verzameling van achtereenvolgens reeds ervaren samenlopen,

waarbij voorafgaande samenlopen mede bepalend zijn – rara, hoe? – voor de volgende samenloop, enzovoort. Een subject is dus door-en-door veranderlijk: evolutionair bepaald aanpassingsvermogen. Vooral wàt een subject steeds als situatie ervaart, maakt verschil. Hetzelfde subject, maar andere situatie: ànder gedrag. Zo verandert individueel gedrag voortdurend. Wanneer iemand, dwz een subject annex individu, een verkeerde opvatting koestert van wat z/hij als relevante situatie ervaart, lijkt het in die onmiddellijkheid “een stoornis” van het subject in kwestie zèlf. Maar hoe z/hij op dàt moment tot die situationele ervaring kwam, is sterk mede bepaald door – ontwikkeling van – zgn biologische factoren èn haar/zijn daarmee vervolgens subjectief ontwikkelde ervaringenstelsel. Nogmaals, hoe dat mengsel precies werkt e.d., is nog altijd grotendeels ònbekend. Enfin, met nadruk op zulke voorwaarden heeft het er meer van weg, dat het onvermogen tot ‘gezonde’ duiding door het subject veroorzaakt is door ‘zieke’ maatschappij.

Met Metapatroon laat zich die samenloop van tot en met concreet subject en concrete situatie consequent uitdrukken. Jij hebt gelijk, “overzichtelijke structuren.” Dat is natuurlijk nog – lang – géén antwoord op de vraag naar therapeutisch optimale insteek. Het kan echter wèl helpen om aldus opvallend simplistische, averechtse pogingen te vermijden. Dat is al reuze winst. Sterker nog, waar je begint maakt praktisch niets uit. Doe je dat met “het individu,” dan moet onmiddellijk haar/zijn omgeving meetellen. In omgekeerde volgorde heeft verandering van omgeving natuurlijk geen zin, als daarmee niet op individuele gedragingen gemikt is. De noemer van verkeer vind ik passend voor – het streven naar – evenwichtige verhoudingen tussen deelnemers. Aan verkeer valt niet te ontkomen, punt. Dus ook – en vooral! – eventuele èxtra zorg voor subjectieve situaties c.q. situationele subjecten verloopt verkeersmatig.

Genoemd artikel is allesbehalve oorspronkelijk in agendering van therapeutisch tekort met zgn symptoombestrijding. Uit de titel spreekt echter nog het ònbegrip, dat een probleem vast wel een enkelvoudige oorzaak heeft, en dan ook netzo eenvoudig valt op te lossen. Ofwel, als de “stoornis” er niet één is vàn “het individu,” tja, dan moet het “de maatschappij” wel zijn die de “stoornis” heeft. Nee. Het gaat vaak mis door onlosmakelijke dynamiek van samenloop. Verbetering vergt structureel dezèlfde dynamiek. Dus, hoe jonger een mens geleerd krijgt, dat z/hij feitelijk een doorlopende samenloop ‘is,’ des te beter lijkt z/hij volgens mij in staat tot haar/zijn opbouwend aandeel in verdere gedragingen.

Vertegenwoordigers van ‘het gezag’ menen echter gauw, dat – handhaving van – orde een statisch kader vergt. De voorkeur gaat naar ènkelvoudige waarden uit. Daarnaar moeten burgers zich vormen. Pluriformiteit is maar nodeloos moeilijk. Als de spanning volgens individueel bestempelde stoornissen onhoudbaar wordt, zwaait de slinger naar het andere uiterste. Het zal dan wel de maatschappij zijn die aan stoornis lijdt, nietwaar? Helaas is die diagnose netzo eenzijdig verkeerd. De revolutie die verhoudingen gezond maakt, moet ook nog gepleegd worden.

Een mens is m.i. al geholpen wanneer z/hij alweer wat meer aandacht schenkt aan situationele variëteit. En z/hij kan volgens diezelfde oriëntatie in één moeite door àndere mensen helpen. Bevorder situaties die ontplooiing ... bevorderen. Zeg ook maar, iederéén therapeut. Maar dat zal nog wel even duren ...

60.104

In zijn zaterdagse column over de rechtsstaat, **Advocaten, stap eens uit je**

verdienmodel (in: **NRC Handelsblad**, katern **Opinie & Debat**, p. 9, 9 december 2017), pleit juridisch commentator Folkert Jensma voor de

spreekuurrechter [... als] de meest inspirerende vernieuwing in de rechtspraak sinds het kort geding.

Jensma benadrukt wat

de charme van de spreekuurrechter juist is, [te weten] dat je opeens weer terug bent bij de kern van de overheidsrechtspraak. Gewoon één gezaghebbende persoon die partijen de weg wijst.

In de aanduiding van een rechter als wegwijzer herken ik graag weer de principiële verkeersoriëntatie. Daarmee strookt de opvatting dat ook rechtspraak een ònlosmakelijke verkeersvoorziening is; zie verder o.a. [Verkeerssysteem is anders, ontwerpen dus! Rechtspraak als geval.](#)

60.105

Goethes Philosophie aus seinen Werken (Verlag der Dürr'schen Buchhandlung, 1905) is een bloemlezing. Samensteller Max Heynacher laat zijn uitgebreide inleiding, **Die Entwicklung der Philosophie Goethes** (pp. 1-110), eraan voorafgaan. Vrijwel meteen herken ik subjectief situationisme, zij het dat Goethe àndere woorden kiest. Zo luidt een citaat uit een brief van Goethe:

Ich für mich kann bei den mannigfaltigen Richtungen meines Wesens nicht an einer Denkweise genug haben[. p. 2]

Vervolgens wijst Heynacher er op dat Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) door zijn vriendschap, vanaf 1770 in Straatsburg, met de wat oudere Johann Gottfried Herder (1744-1803) kwam tot

eine enge Verwandtschaft ihres philosophisches Erkennens[. p. 5] Herder und Goethe fühlen diese Einheit [in der Welt der Erscheinungen] in sich und mit der Außenwelt.[p. 6] [Die] Synthese von Welt und Geist [wird] von Herder und Goethe unmittelbar [...] in seligster Versicherung der ewigen Harmonie des Daseins gefühlt[. p. 7]

Invloed op zijn “Weltanschauung” ontleent Goethe vervolgens ook o.a. aan – werken van – Giordano Bruno (1548-1600) en vooral Baruch Spinoza (1632-1677). Wat “Selbsterkenntnis” betreft, hier dus steeds volgens Heynacher,

scheint Goethe [...] eine selbständige, noch nicht genug gewürdigte Stellung genommen zu haben.[p. 16]

Reeds Goethe blijkt, met zoveel woorden, pragmatisme te belijden. En tot zijn gedrag komt een mens door ervaring van gebrek. Zeg algemener ook maar behoefte aan verandering, waaraan het betrokken subject met gedrag zijn bijdrage levert. In de semiotische enneade komt dat tot uitdrukking met – het element – motief. De betrekking van het subject geldt principieel een – ervaren – situatie. Zo'n situatie verschaft noodzaak c.q. gelegenheid tot gedrag. Dat gaat mis, zodra géén situatie soelaas lijkt te bieden:

Denn hypochondrisch sein heißt nichts anderes als im Subjekt versinken[. p. 18]

Dat is een illusoire, averechtse poging om aan samenloop met situaties te ontsnappen, en maakt de onvermijdelijke situationele ervaring van het subject alleen maar erger. Volgens Heynacher heeft Goethe in een gesprek beweert, dat

der Mensch [...] sich nie selbst kennen lernen, sich nie rein als Objekt betrachten
[kann]. [p. 18]

Want ook zulke zèlfervaring gebeurt natuurlijk volgens een motief, enzovoort ...
Volgens Heynacher leverde de reis naar Italië inspiratie voor het

Idee der Entwicklung, die Goethe zum bedeutendsten Vorgänger Darwins stempelt.
In der Natur gewährte Goethe die ungeheure Mannigfaltigkeit des Seins und
Werdens[. p. 30]

En ik meen voorts beseft van samenloop van subject met situatie te herkennen in wat
Heynacher opmerkt als principiële houding:

Das ist der wahre Goethe, der in dem philosophischen Naturstande bleibt und von
seiner ungetrennten Existenz den best möglichen Gebrauch macht.[pp. 39-40]

Ook verder in Heynachers inleiding, nota bene gepubliceerd in 1905, komt Goethe
naar voren als man met onverminderd actuele suggesties e.d. Dus dóór naar de
bloemlezing.

60.106

Ik hèrlas je klaagzang zelfs enkele keren helemaal ... Ik wil je niet onthouden, dat
ook de inhoud van jouw conceptmateriaal voor een eventuele pitch – dank je wel
voor inzage! – mij o.a. verdrietig stemt. Want ik herken er niets nieuws in. Je waagt
voor de zóveelste keer een poging. Ik vind het dus treurig, dat je eerder op mensen
stuitte die zich met hun ijverige domheid afsloten voor m.i. inhoudelijk precies
dezelfde voorstellen. Ja, je moet blijven hopen en dus blijven proberen.
Ditmaal leg je nadruk op – belofte van een – “product.” Toch? Het enige dat ik me er
met die aanduiding echter bij kan voorstellen, is een – voorziening voor een –
informatierotonde. Of begrijp ik deze voorstelversie niet? Hoe dan ook, laten we het
voor bedoeld “product” – verder – over Metapatroon voorlopig maar niet hebben.
Oh ja, ons opstel [Multifocaal netwerkmodel](#) (2006) is inmiddels als méér dan tien
jaar oud, Maar de inhoud is helaas onverminderd nieuw, evenals die van onze netzo
stelselmatig bemeten vervolgtteksten en -schetsen. Wat mij – hoop? – in jouw laatste
pitch onder “uitgangspunten” uiteraard aanspreekt, is de oproep om, “[indien]
noodzakelijk[,] zelf de standaard te zetten.” Voor een “product” met de beoogde
strekking inclusief dekking van variabele ... variëteit, mag het dan niet te veel
gevraagd zijn om ook èn vooral na te gaan of daarvoor tot dusver gebruikte
modelleermethode(n) voldoen. Maar ja, dan moet er iemand met voldoende gezag
zijn die zo’n vraag überhaupt begrijpt. Hmm, dat haar/hem die vraag zinvol lijkt, zou
al héél wat zijn resp. betekenen.

60.107

Ja, duidelijk, je ziet een nieuwe (hoofd)zak langskomen. Dan loont het zeker, èlke
keer weer, enige moeite om te proberen er oude wijn in te gieten. Maar waarom wijst
zo’n zak dat meestal zelfs nogal hufferig àf? Dat komt m.i. vooral omdat het precies
andersom is. En nieuwe wijn pàst nu eenmaal niet in een oude zak. De “(ham)vraag”
geldt dus met wat voor zak je ditmaal van doen hebt.
Interessant genoeg levert “infostructuur” als zoekterm nog weinig resultaten. Die
noemer blijkt echter reeds intensief gebruikt voor – beleidsvoorstellen voor – opzet
van reizigersinformatie op (spoor)stations; zie daarvoor [Visie op informatie op
stations](#) met als bijlagen o.a. **Handboek inrichting** en **Handboek Infostructuur**
(2014). Tjonge, daar zit nogal wat werk in en dat gaat dus over infrastructuur. In die

kringen verkeert (!) ook de functionaris waarop jij nu mikt. Ik kan me voorstellen dat hij die 'kreet' daar opgepikt heeft. Tja, moet je hem vragen of dat zo is? Als hij ijdel is, beschouwt hij dat bliksemsnel als ondermijning. Je dingt immers ãf op zijn oorspronkelijkheid (en of je dat terecht doet, maakt helaas voor een ijdele zak niets uit resp. vergroot zelfs jouw risico met 'ontmaskering'). Hoe dan ook zou je zulke documentatie toch eens nader kunnen bekijken. Laat dat idee van "infostructuur" zich vertalen c.q. veralgemeniseren naar wat jij als "product" ter facilitering van multimodaal energieverkeer beoogt voor te stellen?

Zou het kunnen dat jouw huidige, oeps, opnieuw opgevoerde conceptmateriaal voor zo'n voorstel al meteen te, zeg maar, informatiekundig-inhoudelijk is? Als ik met een suggestie mag spelen, waarom maak je 'het' niet strategisch?

Dus, wãt wil de Gasunie eigenlijk zijn? Ja, jij en ik hebben dat al eerder opgeschreven. Blijven 'we' aardgasvervoerder in een hoek van Europa? Of begrijpen 'we' terdege wat de gevolgen zijn van zowel schaalverruiming qua bereik als dynamiek van energiemodaliteiten? Dat schreeuwt om coördinatie, dus om een intermediair die zulk energieverkeer faciliteert. Dat zie je overal! Wie initiatief neemt om zich als intermediair te positioneren, verzekert zijn toekomst. Haha, dat houdt tot de volgende kwalitatieve omslag, en dan moeten 'we' dus weer vèrder opschuiven ... Wie zich daarentegen als volger opstelt, kan het – zonder duurzame staatssteun – vergeten.

De onoverkomelijke belemmering voor zo'n strategische oproep is stellig, dat jij er niet serieus mee wordt genomen. Jij hebt het toch al diverse malen geprobeerd?! Naar een wèl geloofwaardige boodschapper heb jij eveneens tot dusver tevergeefs gezocht.

Ik betwijfel of het zin heeft om een leidinggevende functionaris via LinkedIn een verzoek tot inschikkelijkheid te sturen. Dat zgn account gebruiken ze volgens mij uitsluitend om te zenden. Jij probeert het, "[b]riljant gevonden," met een compliment. Ik vrees dat het niet als compliment òpgevat wordt, dwz als iets opvallends dat uitnodigt tot verder contact; zulke mensen zijn gevele gewoon (geraakt). Mooi dubbelzinnig uitgedrukt trouwens, "gevonden." Zèlf bedacht, hmm, of toch ergens ànders vandaan overgenomen (maar zònder bronvermelding)?

Klopt, in zulk strategisch opzicht is het helemáál onzinnig om over modelleermethode(n) te beginnen. Daarom stelde ik zèlf al nadrukkelijk om "het voor bedoeld "product" – verder – over Metapatroon voorlopig maar niet [te] hebben." Uiteraard besef ik met strategie een andere insteek te verkennen dan jij verkiest met "product." Ik ben het met je eens, als ik je tenminste goed begrijp, dat "product" aantrekkelijk klinkt voor oude zakken die geen nieuwe wijn verdragen. Maar wãt is dat "product" dan precies? Jouw conceptvoorstel ervoor vind ik toch vooral ... strategisch. En dat kãn natuurlijk niet anders, omdat er kwalitatief ècht van alles en nog wat moet ... veranderen. Zo zadelen oude zakken 'ons' op met een onmogelijke opgave. Die luidt met zoveel woorden: kom met iets ànders, maar het mag niet nieuw zijn. En mochten 'we' onverhoopt wat nieuws beweren, dan zeggen ze weer: okee, kom met iets nieuws, maar het mag niet anders zijn. Enzovoort.

Afgezien van de (on)mogelijkheid om er aanhangers voor te winnen, blijf ik er bij dat ik me als "product" zinvol e.d. slechts een informatierotonde kan voorstellen. Dat kan òngeacht schaal en variëteit – al aardig – werken ter bevordering van samenhang, om prãktisch te beginnen binnen de 'eigen' organisatie en naadloos uitbreidbaar voor informatieverkeer met willekeurig andere registers (van andere organisaties).

Wellicht moet je je opbouwende bijdragen opschorten. Stel voorlopig nòg meer vragen. Inderdaad, dat is moeilijk zonder – groeiende – ergernis te wekken (en jij hebt al een reputatie). Van antwoorden leer je alweer duidelijker op wie je waarmee beter kunt mikken.

60.108

Uit ons recente telefoongesprek begrijp ik dat jij naar functie wilt kunnen verbijzonderen welk (bouw)object als resultaat telt. In een opstellenreeks zie je dat toegelicht in de delen – nota bene, ik schreef juist die drie in het kader van onze eerdere gesprekken :-) – [Werk in uitvoering - 1](#), [Werk in uitvoering - 2](#) en [Werk in uitvoering - 3](#). Je kunt ook in het derde deel meteen figuur 13 opslaan. O.a. een ontwerp, of wat voor document ook, geldt eveneens als object; volgens de algemeen geldige opzet kan je dus ook daarvoor een of meer functies aanwijzen. De opzet kan, uitgaande van figuur 13, worden vereenvoudigd, sterk zelfs, maar dat biedt dan uiteraard navenant véél minder mogelijkheden voor registratie resp. sturing.

60.109

Over verdriet gesproken, Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), zo las ik in de bloemlezing **Goethes Philosophie aus seinen Werken** (Verlag der Dürr'schen Buchhandlung, 1905, p. 211), doet verslag van onbegrip tot en met afwijzing van zijn natuurwetenschappelijk werk. Ik heb die passage hier overgenomen, en laat mijn – vluchtige – vertaling erop volgen.

Zu meiner Art mich auszudrücken wollte sich niemand bequemen. Es ist die größte Qual, nicht verstanden zu werden, wenn man nach großer Bemühung und Anstrengung sich endlich selbst und die Sache zu verstehn glaubt; es treibt zum Wahnsinn, den Irrtum immer wiederholen zu hören, aus dem man sich mit Not gerettet hat, und peinlicher kann uns nichts begegnen, als wenn das, was uns mit unterrichteten, einsichtigen Männern verbinden sollte, Anlaß gibt einer nicht zu vermittelnden Trennung.

Naar mijn manier van uitdrukken [resp. ordenen] wil niemand zich schikken. Het is de grootste kwelling onbegrepen te blijven, nadat men met grote moeite en inspanning eindelijk zichzelf en het onderwerp meent te begrijpen; de herhaling van de dwaling waaruit men zichzelf ternauwernood heeft gered maakt waanzinnig; pijnlijker kan ons niets treffen, wanneer wat ons met ontwikkelde, verstandige mensen zou moeten verbinden, daarentegen aanleiding vormt voor onoverbrugbare scheiding.

Vooruit, dan nog maar eens een contragram:
het verdriet van de hoop is de hoop van het verdriet.

60.110

Ik maak nav dat Goethe-citaat nog enkele opmerkingen. Indien jij en ik het gebrek aan weerklank betreuren, in hoeverre is dat terecht? Er zijn immers genoeg mensen die allerlei onzin beweren. In informatiekundig opzicht, horen wij daar met kennelijke waanbeelden over passende maatregelen voor samenhang bij? Ofwel, doen andere mensen er verstandig aan om onze voorstellen e.d. vooral géén aandacht te schenken resp. te torpederen? Moeten wij ophouden met zeuren?

Ik vind dat wij steeds kritisch genoeg zijn over ons werk. Goethe – let wel, hij bedacht e.e.a. pakweg twee eeuwen geleden – is reeds stelselmatig georiënteerd, zo ontdek ik in genoemde bloemlezing. Verrassend actueel. En daarom de retorische vraag: Wat zijn we opgeschoten?

60.111

Met het rapport **Gegevenslandschap van de overheid: een Informatievierluik** (versie 1.0, 15 december 2017) is auteur Paul Oude Luttighuis er opnieuw in geslaagd om relevante ideeën tot en met resultaten onvermeld te laten. Zo parasiteert hij maar verder. Dat zgn vierluik klopt ook niet. Hij blijft proberen om wat nieuw is, nou ja, voorzover hij er iets van begrijpt, volgens oud paradigma aanvaard(baar) te krijgen. Dat lukt nu eenmaal niet. Au fond is er ‘natuurlijk’ één, vooruit, luik/gebied. Dat is wat hij “het intentionele gebied” noemt. Non-intentioneel bestaat informatie (lees ook: teken) domweg niet, punt. Klopt, op z’n eneadisch houdt motief (lees dus ook: intentie) principieel “doelbinding” in, dat woord zegt het al. Met motief correspondeert context langs de eneadische tekendimensie. Dus, hoe komt “doelbinding” tot uitdrukking? Waar zou Oude Luttighuis toch opgepikt hebben dat

[d]at kan door context aan de informatie te verbinden[? p. 23] Elke informatie krijgt betekenis uit haar context.[p. 24]

Op z’n minst had hij nu moeten verwijzen naar het rapport **Semantiek op stelselschaal** (Forum Standaardisatie, 2009) met als nota bene zijn eigen bijdrage – okee, met destijds inderdaad nogal wat hulp mijnerzijds – bijlage C gewijd aan onafhankelijke evaluatie van Metapatroon. Dat pakte helaas allesbehalve onafhankelijk uit, maar konden we toen niet weten. Precies, zoals hij nog steeds begrijpt,

[d]ie context is zelf informatie als alle andere[. p. 23]

Maar, nee, sinds zijn evaluatie blijft hij weigeren om Metapatroon zelfs maar te noemen. Ditmaal luidt zijn ontkenning als volgt:

Ontwerpbenaderingen in dat [intentionele] gebied[, dwz dat] contexten volledig worden mee-ontworpen[,] staan [...] nog in hun kinderschoenen.[p. 24]

Metapatroon bestaat allang. Voor hem behoort echter nog tot aanbevolen

globale stappen [het] verkennen [...] van [...] oplossingen voor het intentionele gebied.[p. 38] We voorzien dat vooral in het intentionele gebied nog voorzieningen en kennis ontbreken.[p. 39]

Vraag ik niet alweer meer dan tien jaar aandacht voor opleiding van stelselmatig georiënteerde informatiekundig ontwerpers? Mikt hij op doorstart van het geflopte consortium? Indertijd begreep hij de ontwerpogave plus Metapatroon als passende modelleermethode niet wèrkelijk stelselmatig, en dat doet hij blijkbaar nog steeds niet. Dat blijft dus mis gaan. Ik heb me her en der wederom met Metapatroon gemeld, maar daar gebeurt niets mee. Oude Luttighuis is wel ècht goed in het blijven verwerven van opdrachten. Zolang het geen overduidelijk plagiaat (meer) is, zoeken ze het maar uit. Ik blijf immers niets te kunnen beginnen tegen aanhoudende verspilling en het onvermogen adequate infrastructuur voor informatieverkeer op te zetten.

60.112

Aan **Goethes Philosophie aus seinen Werken** (samensteller M. Heynacher, Verlag der Dürr’schen Buchhandlung, 1905) vallen allerlei tekstpassages te ontlenen waarmee m.i. subjectief situationisme enz. strookt. Hier volgt een summier selectie. Als verwijzing naar wat Goethe zelf schrijft, gebruik ik het desbetreffende paginanummer van de bloemlezing. Zie aantekening 60.105 voor enkele

opmerkingen over de inleiding van de samensteller.

Goethe heeft de overtuiging,

daß es im Leben bloß aufs Tun ankomme[. p. 113 W]ir sind aufs Leben und nicht auf die Betrachtung angewiesen.[p. 177]

Dat komt neer op – wat later zou gaan heten – pragmatisme. Dat geldt óók voor subjectief situationisme. Het subject situeert zichzelf ter (lees ook: haar) gedragsbepaling en daardoor daadwerkelijk gedrag. Door wisseling van – ervaren – situeringen, dwz van het ene op het andere motief, kan een subject zijn gedrag wijzigen. Hij past zich aldus aan, maar kan door zijn gedrag ook situaties – proberen te – veranderen met het oog op zijn – verdere – gedragingen. En, voor samenhang zie semiotische enneade, met subjectieve situering gaat contextualisering gepaard. Goethe:

Ich bin überzeugt, daß die Bibel immer schöner wird, je mehr man sie versteht, d.h. je mehr man einsieht und anschaut, daß jedes Wort, das wir allgemein auffassen und im besonderen auf uns anwenden, nach gewissen Umständen, nach Zeit- und Ortsverhältnissen einen eigenen, besonderen, unmittelbar individuellen Bezug gehabt hat.[p. 117]

Algemeen geldt dit dus voor aanpassingsvermogen, kenmerkend voor subject:

Hierdurch wird er fähig, dem einzelnen in jedem Augenblick zu entsagen, wenn er nur im nächsten Moment nach etwas neuem greifen darf; uns so stellen wir uns unbewußt unser ganzes Leben immer wieder her.[p. 140]

Zoals gezegd, een subject kent motivationele flexibiliteit:

Wir setzen eine Leidenschaft an die Stelle der andern[. p. 140]

De uniciteit van, zoals ik dat duid, semiosis beseft Goethe terdege:

Denn daß niemand den andern versteht, daß keiner bei denselben Worten dasselbe was der andere denkt, daß ein Gespräch, eine Lektüre bei verschiedenen Personen verschiedene Gedankenfolgen aufregt, ha[b]je ich schon allzu deutlich eingesehen[. p. 142]

Dat gaat teven op voor hetzelfde subject op verschillende tijdstippen, want

es [kommt] nur auf eine Gelegenheit an, die einigen Charakter hat [...], so [bin] ich bereit und fertig.[p. 145]

Wie stelselmatig wil handelen, moet begrijpen dat

was wir Teile nennen, dergestalt unzertrennlich vom Ganzen [sind], daß sie nur in und mit demselben begriffen werden können, und es können weder die Teile zum Maß des Ganzen, noch das ganze zum Maß der Teile angewendet werden[. p. 169]

Goethe wijst duurzame, absoluut geldige woordbetekenis af:

Es scheint nicht überflüssig zu sein, genau anzuzeigen, was wir uns bei diesen Worten denken, welche wir öfters brauchen werden. Denn wenn man sich gleich auch derselben schon lange in Schriften bedient, wenn sie gleich durch theoretische Werke bestimmt zu sein scheinen, so braucht denn doch jeder sie meistens in einem eigenen Sinne[. p. 171]

Nota bene, over semiosis voor/door samenloop van subject met situatie:

[D]er Mensch [...] fühlt [...] einen ungeheueren Trieb, die Gegenstände sich zu unterwerfen. Es dauert aber nicht lange, so dringen sie dergestalt gewaltig auf ihn ein, daß er wohl fühlt, wie sehr er Ursache hat, auch ihre Macht anzuerkennen und ihre Einwirkung zu verehren. Kaum überzeugt er sich von diesen wechselseitigen

Einfluß, so wird er ein doppelt Unendliches gewahr, an den Gegenständen die Mannigfaltigkeit des Seins und Werdens und der sich lebendig durchkreuzenden Verhältnisse, an sich selbst aber die Möglichkeit einer unendlichen Ausbildung, indem er seine Empfänglichkeit sowohl als sein Urteil immer zu neuen Formen des Aufnehmens und Gegenwirkens geschickt macht.[p. 176 B]Bei aller Betrachtung der Gegenstände [sei] es die höchste Pflicht [...], jede Bedingung, unter welcher ein Phänomen erscheint, genau aufzusuchen[. p. 388]

Reeds Goethe betreurt dat zulk inzicht echter schaars is:

Leider findet man aber auch bei denen, die sich dem Erkennen, dem Wissen ergeben, selten eine wünschenswerte Teilnahme.[p. 177]

Goethe bekritiseert louter begripsmatige ontleding, zeg ook analyse, want

diese trennenden Bemühungen, immer und immer fortgesetzt, bringen auch manchen Nachteil hervor.[p. 178 S]o schwankt [...] das ganze Wissen ernst- und scherzhaft zwischen Versuchen, das Halbwahre zu bestätigen, dem Falschen irgend einen Schein zu verleihen, sich aber dabei in willkürlicher, grillenhafter Tätigkeit zu beschäftigen und zu erhalten.[pp. 184-185 D]urch scheinbare Faßlichkeit [werden] die Geister gewonnen und eine Sprache in Gang gebracht, in der man etwas zu sagen, sich unter einander zu verstehen glaubt [...].[pp. 210-211]

Metapatroon beschouw ik als een (modelleer)methode om wel degelijk

das Ganze in der Anschauung gewissermaßen zu beherrschen.[p. 178]

Als grondslag helpt de semiotische enneade

eine Maxime zu fassen, welche zur Anwendung auf die mannigfaltigsten Gestalten bequem, die Gesetzlichkeit ausspricht, der zu gehorchen tausende von Einzelheiten genötigt sind.[p. 192]

Kenmerkend voor een ob- c.q. subject vind ik gedragswisseling. Dan geldt bepaald gedrag een zekere situatie. Goethe:

Betrachten wir aber alle Gestalten, [...] so finden wir, daß nirgend ein Bestehendes, nirgend ein ruhendes, ein Abgeschlossenes vorkommt, sondern daß vielmehr alles in einer steten Bewegung schwanke.[pp. 178-179]

De overgang van het ene naar het andere situationele gedrag noemt Goethe metamorfose:

Das Gebildete wird sogleich wieder umgebildet[. p. 179]

Nota bene, daaraan ontkomen we met semiosis natuurlijk niet aan:

[W]ir haben uns, wenn wir einigermaßen zum lebendigen Anschauen der Natur gelangen wollen, selbst so beweglich und bildsam zu erhalten, nach dem Beispiele, mit dem sie uns vorgeht.[p. 179]

Gelet op gevarieerde samenloop met steeds bijbehorend situationeel gedrag geldt, dat

[j]edes Lebendige [...] kein Einzelnes [ist], sondern eine Mehrheit; selbst sofern es uns als Individuum erscheint, bleibt es doch eine Versammlung von lebendigen selbständigen Wesen[. ...] Diese Wesen sind teils ursprünglich schon verbunden, teils finden und vereinigen sie sich. Sie entzweien sich und suchen sich wieder und bewirken so eine unendliche Produktion auf alle Weise und nach allen Seiten.[p. 179]

Voor wat de, zeg maar, situationeel verbijzonderde deelsubjecten verbindt, heb ik per subject (lees hier dus ook: individu) 'zijn' nul-identiteit verondersteld. Dat is een kunstgreep, dwz een irrationaliteit voor verdere rationaliteit.

Onder de noemer van (on)volmaaktheid duidt Goethe m.i. wat neutraler uitgedrukt aanpassingsvermogen uitmaakt:

Je unvollkommener das Geschöpf ist, desto mehr sind diese Teile einander gleich oder ähnlich, und desto mehr gleichen sie dem Ganzen. Je vollkommener das Geschöpf wird, desto unähnlicher werden die Teile einander.[p. 179]

Metamorfose betreft situationeel gedifferentieerde ontwikkeling:

Daß nun das, was der Idee nach gleich ist, in der Erfahrung entweder als gleich oder als ähnlich, ja sogar als völlig ungleich und unähnlich erscheinen kann, darin besteht eigentlich das bewegliche Leben der Natur[. pp. 180-181]

Lees hierboven voor "Idee" ... natuurlijk soort, categorie oid. (terwijl Goethe er zoiets als oorspronkelijke categorie mee bedoelt, dus zelfs enkelvoudig). Aldus zijn ook wij

nicht ursprünglich determiniert und festgestellt, [sondern ist uns] vielmehr bei einer eigensinnigen, generischen und spezifischen Hartnäckigkeit eine glückliche Mobilität und Biegsamkeit verliehen, um in so viele Bedingungen [... uns] zu fügen und darnach bilden umbilden zu können.[p. 198]

Nogmaals over samenloop:

[A]us dem Zusammentreffen von Notwendigkeit und Willkür, von Antrieb und Wollen, von Bewegung und Widerstand [geht] ein drittes [...] hervor, was weder Kunst noch Natur, sondern beides zugleich ist, notwendig und zufällig, absichtlich und blind.[pp. 203-204]

Wat ik subject noem,

wird durch Umstände zu Umständen gebildet[. p. 226]

Goethe benadrukt dus

den Hauptgedanken, an den sich so vieles anschließt, [...] indem [...] die vereinzeldende Auslegung immer aufs Ganze hinweist, nicht zerteilen kann, ohne zusammensetzen, und in Übereinstimmung das Differenteste vorweist.[p. 222]

Opgepast, waarschuwt Goethe tegelijkertijd,

[d]as Einzelne kann kein Muster vom Ganzen sein, und so dürfen wir das Muster für alle nicht im Einzelnen suchen.[p. 231]

Goethe stelt expliciet dat voor de natuur de mens niet de maat der schepsels is. Ik beschouw de semiotische enneade als zo'n generatief model, dwz metamodel.

Daarmee bedoel ik dat verschillende verschijnselen volgens zo'n axiomatisch schema zich als evenzovele veranderlijke verbijzonderingen samenhangend laten afleiden, duiden, enzovoort (wat dan methodisch gemodelleerd kan zijn met Metapatroon).

Over noodzaak tot en met moeilijkheid van paradigmawissel:

Wenn eine Wissenschaft zu stocken und [...] nicht vom Flecke zu rücken scheint, so läßt sich bemerken, daß die Schuld oft an einer gewissen Vorstellungsart, nach welcher die Gegenstände herkömmlich betrachtet werden, an einer einmal angenommenen Terminologie liege, welchen den große Haufe sich ohne weitere Bedingung unterwirft und nachfolgt[. p. 236]

Over verbijzonderingen:

Das reine Phänomen kann niemals isoliert sein, sondern es zeigt sich in einer stetigen Folge der Erscheinungen.[p. 269]

Ik kan ergens nergens ontdekken, dat Goethe vaststelt dat wat wèl valt te isoleren – dus – geen verschijnsel kan zijn. Daarom heb ik dáárvor een nul-identiteit verondersteld. Wat mij betreft karakteriseert Goethe echter treffend wat ik onder – het werk van – verbijzondering versta:

Hier wäre, wenn der Mensch sich zu bescheiden wüßte, vielleicht das letzte Ziel unserer Kräfte. Denn hier wird nicht nach Ursachen gefragt, sondern nach Bedingungen, unter welchen die Phänomene erscheinen; er wird ihre konsequente Folge, ihr ewiges Wiederkehren unter tausenderlei Umständen, ihre Einerleiheit und Veränderlichkeit angeschaut und angenommen, ihre Bestimmtheit anerkannt und durch den menschlichen Geist wieder bestimmt.[p. 269]

Hij voegt eraan toe, zeg ook maar over semiosis:

Eigentlich möchte diese Arbeit nicht spekulativ genannt werden; denn es sind am Ende doch nur, wie mich dünkt, die praktischen und sich selbst rektifizierenden Operationen des gemeinen Menschenverstandes[. p. 269]

Kortom,

die Wissenschaft erscheint uns grenzenlos.[p. 330, d]a im Wissen sowohl als in der Reflexion kein Ganzes zusammengebracht werden kann[. p. 331] Alles kommt in der Wissenschaft auf das an, was man ein Aperçu nennt, auf ein Gewährwerden dessen, was eigentlich den Erscheinungen zu Grunde liegt. Und ein solches Gewährwerden ist bis ins unendliche fruchtbar.[pp. 353-354]

Voor de zoveesle keer over samenloop door semiosis:

[D]ie Hauptfrage [ist], wieviel unser Selbst und wieviel die Außenwelt zu unserm geistigen Dasein beitrage. Ich hatte beide niemals gesondert[. p. 388] Der Mensch kennt nur sich selbst, insofern er die Welt kennt, die er nur in sich und sich nur in ihr gewahr wird.[p. 400]

Ik had nog veel méér relevante tekstpassages uit genoemde bloemlezing kunnen putten. Hoe dan ook valt er qua instelling tegenwoordig voor informatiekundige ontwerpleer – dus – véél van Goethe te leren. Ik wijs er graag op ...

60.113

Ik heb nog even gekeken naar wat voor (trein)reisinformatie met zgn infostructuur bedoeld wordt. Dat betreft – vooral – zoiets als huisstijl. Voorzover de Gasunie-CFO weet waarover hij het heeft met die term, is het – dus – iets ànders. Maar wàt? Daarom heb ik het vraagggesprk waarnaar jij me verwees er nog maar eens enkele keren op nagelezen. Dat wekt op mij toch de indruk van iemand die vindt dat hij moet doen alsof hij gevoelig is voor vooralsnog zwakke signalen, nee, voor gewone stervelingen zijn ze ònhoorbaar, vervolgens hoopt dat ze van een luidende klok komen en dus denkt dat er een klepel is waarvan hij kan aanwijzen waar die hangt. Er is uiteraard niets bijzonders aan, dat hij als CFO allereerst nadruk legt op “kostenefficiënter opereren.” Volgens hem moet dat lukken “onder meer door digitalisering van processen en op slimme data gebaseerde besluitvorming.” Wat houdt “digitalisering van processen” echter in? Zijn digitale middelen voor procesvoering minder duur dan traditionelere ‘middelen,’ waaronder mensen? En om welke “besluitvorming” gaat het ivm minder kosten in verhouding tot activiteiten? Bedoelt hij eigenlijk slimme besluitvorming dankzij zgn big data? Want data zijn immers ... dom. Wat telt, is interpretatie. Zonder motief helpen ook véél data niet, integendeel. Louter inductie bestaat niet. En is infostructuur volgens hem dan de vergrotende trap van big annex veel, dwz bigger annex méér? Nu is dommer de

vergroten trap van dom ...

In dat vraaggesprek staat m.i. slechts jargon dat (post)moderne managers voor strategie houden. (Want) merk jij soms iets van "veel aandacht voor het vieren van successen, het werken binnen flexibele organisatievormen en het snel realiseren van een proof of concept bij innovatie"? Wat weet jij ervan dat "we met behulp van duurzame inzetbaarheidsinitiatieven medewerkers in krimponderdelen van het bedrijf uit[dagen] om na te denken hoe zij met hun specifieke kwaliteiten waarde kunnen toevoegen in de groeionderdelen"? Is het ècht zo, dat "[h]et denken over en implementeren van digitalisering [...] bij Gasunie 'aan de binnenkant' [is] begonnen"? Als ik je goed begrijp, heb jij alleen maar last van méér (!) bekrompenheid, weerstand, enzovoort.

60.114

Universalsystem zur Darstellung von allem (Richter Verlag, 2002) is een zgn album van Ilya Kabakov, een beeldend kunstenaar. Behalve duitstalig is de tekst engelstalig afgedrukt: **A Universal System for Depicting Everything**. Aan die systeemvoorstelling is een verslag toegevoegd van een gesprek tussen de maker en Boris Groys. Nou ja, gesprek. Groys meent het beter te weten en probeert zijn interpretatie van het voorgestelde systeem aan Kabakov op te dringen. Aanvankelijk doet Kabakov zijn best om Groys zover te krijgen om inderdaad over het (kunst)werk in kwestie te laten spreken. Zo zegt hij hoffelijk:

I would like to return again to the initial question that I posed, mostly for myself.[p. 185]

Dat mag niet baten. Kabakov geeft het op:

All that is perhaps so[, p. 187]

maar daarmee weerhoudt hij Groys niet dóór te draven. Vooruit, Kabakov doet nog één poging:

I would like to turn your attention to what kind of device is used by the author [of the system] and what result he achieves in the visual relationship.[p. 189]

Wat Groys beweert, doet er voor het album m.i. dus niet toe. Hoe luidt de uitleg over zijn album annex systeem van Kabakov zèlf? Hij kiest de derde persoon:

This album [...] plunges right into an exploration of some sort of fantastic system, namely, a system of a view from the fourth dimension.[p. 184 T]he author [...] tr[ies] to see our three-dimensional world from a fourth dimension, to see what we ourselves look like. [...] The reason for this behavior rests, in all probability, in the fact that this personage feels enormous lacunae and voids in surveying our world[, i.e.,] not at all reducible to a unified system.[p. 185] He proposes that there is a certain point of view that will remove these enormous deficiencies of localized [and momentary] sight'[pp. 185-186 It] resembles the device of cartography and topographical thinking in general. [...] That is, he proposes for us a map on which each point is connected to all other points of this topographical system in an entirely specific way.[p. 189 However,] it is impossible to use this map. This is one of the central ironic or reflective moments of the map itself[. p. 190] We are located on the level of banality, that is, of that everyday reality in which each of us is immersed. But herein lies the task of the author of the album: he decided to look in a strange way literally at everything[. ... H]e believes that we are see [our world] incorrectly. He is inspired by the idea of finding the correct point of view for everything[. ...] The theme of the album is the pathos of correctness.[p. 191] The author of the album wanted to say that three-dimensional vision translated into two-dimensional has become outdated and is insufficient.[p. 192]

Waarom het met een zgn kaart volgens een enkel “point of view” niet lukt, beseft Kabakov. Want, zo stelt hij eveneens in de derde persoon,

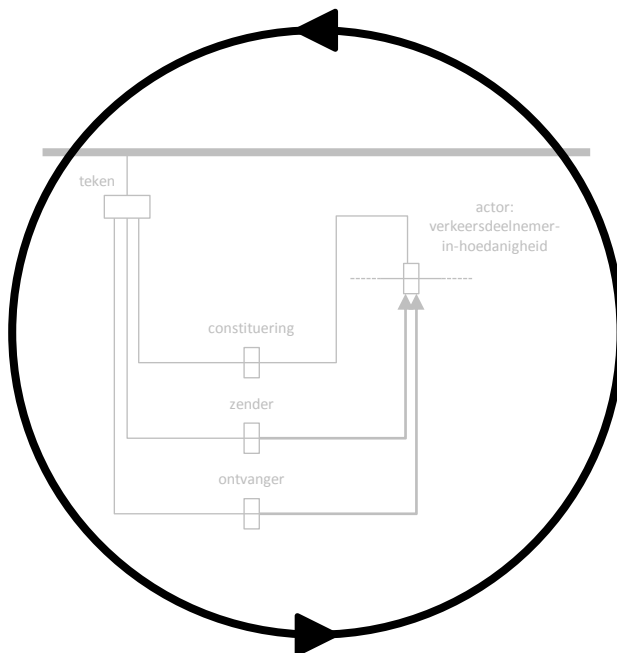
in this topography he projects a fourth dimension onto a two-dimensional map. At the moment of transition from one system of a higher order to a system of a lower order, inevitable deformations and inevitable losses occur that really do distort the communication.[p. 192]

Met [Metapatroon](#) werkt het alweer véél beter om zulke fouten te vermijden, resp. een adequate infrastructuur voor informatieverkeer te faciliteren. De verschillende relevante situaties moeten modelmatig juist van geheel elkaar onderscheiden zijn, met voor elke samenloop van object/subject met situatie de bijbehorende geldigheidsperiode. Het gaat erom elke combinatie van waarden – en dat kan dan zelfs volgens willekeurig aantal dimensies zijn, een openheid waarop Kabakov overigens ook zinspeelt – uniek te ‘lokaliseren.’ Dat kan dus twee-dimensionaal, klaar. Visueel ziet een model à la Metapatroon er overigens anders uit dan een tekening van Kabakov volgens zijn methode. Zijn overwegingen vind ik echter methodisch belangwekkend.

60.115

Gedrag betreft samenloop van subject en situatie. Een andere manier om dat te zeggen, is dat gedrag past bij een, vooruit, deelsubject en wel het situationeel toegespitste subject in kwestie. Zo’n verbijzondering tot hoedanigheid noem ik ook wel actor. Kortom, volgens subjectief situationisme is dat ... logisch.

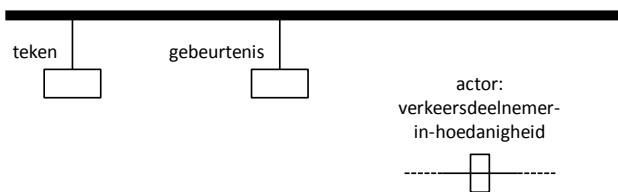
Maar aanwijzing van hoedanigheid als werk- annex gedragzame (f)actor in resp. voor maatschappelijk verkeer is natuurlijk niets nieuws. Onder noemers zoals functie, rol en status geldt dat volgens sociologie e.d. allang als volkomen ... normaal. In [aantekening 59.40](#) vermeld ik een m.i. relevante bron; tevens verwijs ik daar naar enkele eerdere toelichtende aantekeningen waarvoor ik putte uit andere bronnen; zie voorts o.a. [aantekening 59.93](#) en – verschijnt spoedig – aantekening 60.23.

figuur 1

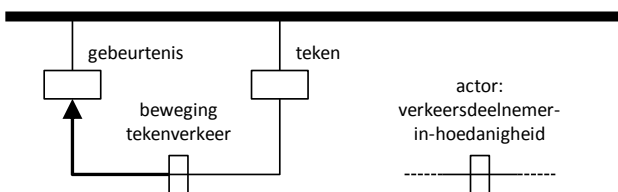
In de korte notitie [Reële variëteit van deelnemers volgens hoedanigheden in informatieverkeer](#) kan je nakijken wat ik je gisteren ... tekende, te weten zoiets als het kringloopverband tussen teken en hoedanigheid. Als verzoek dat subjecten in bepaalde hoedanigheden uitwisselen kan de beoogde inschikkelijkheid ermee mikken op vèrdere hoedanigheden (of de geldigheid van een eerder gevestigde hoedanigheid beëindigd verklaren). Zie figuur 1 (overgenomen uit genoemde notitie en hier bewerkt, aldaar figuur 3).

Jij deed meteen de suggestie, dat – zo begreep ik je althans – reeds de zender opgaat als constituerend voor het teken. Klopt, ook weer zo'n kip-ei dilemma ... Ikzelf laat de schets echter – voorlopig – ongewijzigd. Om iets ànders alvast wat nader te verkennen grijp ik terug op een aanzet die in [aantekening 59.67](#) staat gedocumenteerd. Allereerst breid ik figuur 1 van genoemde notitie uit zoals hier figuur 2 toont.

figuur 2

Een gebeurtenis laat zich dan in relatie tot een teken verbijzonderen tot een beweging van tekenverkeer; zie figuur 3.

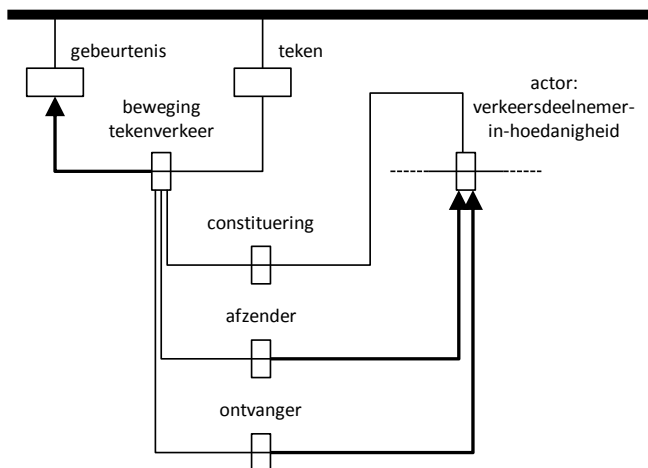

figuur 3

Je voelt 'm stellig al aankomen .... Pèr verkeersbeweging met een bepaald teken zijn afzender(s) en ontvanger(s) aan de orde. En het eventuele constituerende effect vwb verdere hoedanigheid/-heden treedt 'slecht' op door een bepaalde beweging van tekenverkeer, dwz afhankelijk van daadwerkelijk betrokken hoedanigheden als afzender(s) resp. ontvanger(s). Dat 'vertelt' figuur 4.

Vervolgens laat ik in het midden, of een teken constituerend bedoeld is mbt hoedanigheden. En beschouw als tekens eens louter zgn archiefstukken. Wat algemener gesteld: documenten. Dan hebben we toch meteen een aardig model van archiefbeheer?

Wat er uiteraard bij moet, is – modellering van – afschrift. Dat lijkt mij een relatie tussen tekenexemplaren. Indien van toepassing, op die manier is óók weer een afschrift van een afschrift, enzovoort, te volgen (mits die afleidingen geregistreerd staan). Wat er al dan niet via bewegingen van tekenverkeer met één of ander afschrift gebeurt, dekt het model reeds.

figuur 4

Gebeurtenis(en) en actor(en) voorzien een teken van zgn metadata. Meestal is behoefte aan meer en andere metadata, bijvoorbeeld over onderwerp(en). Volgens figuur 4 kunnen voor elke tekenbeweging steeds zowel afzender(s) als ontvanger(s) 'eigen' metadata opnemen. Dat strookt met subjectief situationisme. Wat het ene subject (lees hier: actor) als teken opvat, verschilt stellig van wat voor een ander subject voor teken doorgaat. Dat verschil is er overigens ook voor hetzelfde subject op verschillende tijdstippen. Enfin, het ligt voor de hand om algeme(e)n(er) beschikbare metadatering te laten verrichten in het kader van een daarvoor ingerichte 'gebeurtenis' door een daarvoor opgestelde 'afzender.' Voor dergelijke bemoeienis heb ik in [aantekening 59.67](#), waar je trouwens nog meer aanzetten voor variabelisering aantreft, middellijkheid opgevoerd. Zo'n gespecialiseerde (archieff- en documentatie)functie mag metadatering naar eigen behoeften en inzicht echter niet belemmeren.

Ook weer een nogal principiële vraag die bij mij opkomt nav bovenstaande verkenning, betreft de, zeg maar, aard van een teken. Meestal vat ik een teken zó uniek op, dat het met een netzo unieke gebeurtenis strookt. Dat verandert door expliciet gebeurtenis toe te voegen. Daardoor kan het gebeurteniskarakter van teken vervallen. De nadruk verschuift naar teken-als-ding. Zo'n ding is duurzaam, herbruikbaar. Een dergelijk tekenbegrip past traditioneel beter voor archief(beheer) e.d.

Maar zodra we tekenmatige constituering van hoedanigheden (h)erkennen voor wat het is, moet de prioriteit met archivering dáárop liggen. Zeg maar registermacht voor autorisatiebeheer. De orde in maatschappelijk verkeer is immers bepaald door nadere hoedanigheden met onderling bepaald verband.

Ik houd het hier even bij ...